

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007-2008 рр.

Аналітичний звіт

м. Дніпропетровськ

2008 р.

Авторський колектив:

Колохіна А.С.
Макаренко А.В.
Омельченко Г.С.

Аналітичний звіт є фінальним продуктом у проєкті «Сприяння організації громадського контролю над діями місцевих органів влади в сфері ЗМІ», що проводиться громадською організацією «Дніпровський центр соціальних досліджень» (ДЦСД).

Звіт окреслює основні проблеми, що існують в сфері взаємовідносин місцевої влади та ЗМІ, описує пропонувані кроки для їх вирішення та підсумовує висловлені позиції зацікавлених сторін щодо існуючих проблем та пропонувані шляхи їх подолання.

Запропонований звіт буде корисним для представників органів державної влади та самоврядування, власників та співробітників регіональних ЗМІ, науковців, представників громадських організацій.

*Публікація звіту стала можливою завдяки підтримці **NED**, Сполучені штати Америки.*

*Висловлені тут погляди належать авторам та не відображають точку зору **NED**, Сполучені штати Америки.*

ЗМІСТ

Передмова	4
Основні тенденції розвитку медіа-простору Дніпропетровщини	5
1. Погіршення ситуації зі свободою слова, зростання цензури, зниження інформаційної відкритості місцевих органів влади	7
2. Порушення професійних та трудових прав журналістів	11
3. Активізація процесу реформування державних та комунальних ЗМІ	17
Рекомендації	36
Додаток 1. ЗМІ Дніпропетровщини: інформаційна довідка	39
Додаток 2. Інформаційна довідка щодо українських медіа профспілок та їх місцевих представництв у Дніпропетровському регіоні	43
Додаток 3. Медійна карта Дніпропетровської області	46
Додаток 4. Моніторинг стану свободи слова та дотримання прав журналістів в Дніпропетровській області в 2007 – 2008 рр.	52
Додаток 5. Проект Закону України Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації	76
Додаток 6. Проект Закону України Про мораторій на відчуження від редакцій державних та комунальних засобів масової інформації приміщень та майна	87

ПЕРЕДМОВА

Цей звіт є фінальним продуктом у проекті «Сприяння організації громадського контролю над діями місцевих органів влади в сфері ЗМІ», що проводиться громадською організацією «Дніпровський центр соціальних досліджень» (ДЦСД).

Звіт окреслює основні проблеми, що існують в сфері взаємовідносин місцевої влади та ЗМІ, описує пропоновані кроки для їх вирішення та підсумовує висловлені позиції зацікавлених сторін щодо існуючих проблем та пропонованих шляхів їх подолання.

Змістовно звіт базується на матеріалах публічних заходів ДЦСД (круглі столи, семінари), на яких обговорювалися сучасний стан та проблеми, які постають перед регіональною журналістикою, стосунки представників влади та ЗМІ, рівень самоорганізації журналістів, питання правового регулювання журналістської діяльності.

Також при підготовці цього звіту було використано результати досліджень ДЦСД, а саме: експертного опитування та фокус-групи з представниками регіональних медіа щодо рівня цензури, тиску на журналістів, взаємовідносин редакційних колективів ЗМІ з їх власниками, доступу до інформації тощо, постійного моніторингу діяльності місцевих органів влади в сфері ЗМІ, порушень прав журналістів в Дніпропетровській області.

Цей звіт дає розуміння, яким чином необхідно впроваджувати зміни у місцевих адміністраціях аби вони були успішними та які з обговорюваних змін є найбільш необхідними на думку представників Дніпропетровського регіону. Також цей звіт може бути корисний представникам міжнародних донорських організацій, які підтримують діяльність громадських організацій в регіонах. Він дає розуміння того, які проблеми у місцевій політиці в сфері ЗМІ представники Дніпропетровщини вважають основними, і які шляхи їх подолання вони пропонують.

ДЦСД вдячний Національному фонду підтримки демократії, США (NED) за фінансову допомогу в реалізації даного проекту.

Основні тенденції розвитку медіа-простору Дніпропетровщини

Останні півтора року не внесли у медіа-простір Дніпропетровської області якихось принципових змін, проте підтвердили основні тенденції та явища, які почали визначати розвиток вітчизняної журналістики у пост-помаранчевий період.

Всупереч сподіванням, покладеним на поступове впровадження у наші державі здобутків демократичного режиму, позитивних зрушень у бік створення потужних самостійних та неупереджених ЗМІ так і не відбулося. Як виявилось, послаблення цензури з боку держави та скасування практики розповсюдження темників не призвело до встановлення в країні справжньої свободи слова.

Система засобів масової інформаційної комунікації України виявилась просто не готовою до того, щоб стати четвертою владою, а державні чиновники не змогли, або просто не захотіли, забезпечити дієвий механізм, який би перешкоджав державним чи комерційним структурам чинити адміністративний та фінансовий тиск на журналістів.

1. Погіршення ситуації зі свободою слова, зростання цензури, зниження інформаційної відкритості місцевих органів влади.

На зміну державній цензурі приходять цензура власника або редактора ЗМІ, який не зупиняється перед «корегуванням» матеріалів своїх творчих співробітників, якщо вони якимсь чином зачіпають інтереси спонсора. Ці проблеми є особливо актуальними для тих ЗМІ, які знаходяться в комунальній власності або підконтрольні державним чи фінансовим структурам.

За результатами моніторингу порушень прав журналістів у Дніпропетровській області протягом 2007-2008 рр. ДЦСД констатує збільшення випадків порушень професійних прав журналістів, які працюють саме в державних ЗМІ.

Найбільш поширеними формами цензури з боку владних установ сьогодні є перешкоджання доступу журналістів до неконфіденційної інформації, закриття ЗМІ, фільтрування інформації на виході установи через прес-служби.

Разом з тим треба віддати належне й зміні якості самої журналістики, винесенню на інформаційний простір великої кількості замовних матеріалів, так званої «джинси», політизації журналістської професії, зниження рівня довіри громадян до традиційних засобів масової інформації, що свідчить про поступову комерціалізацію свободи слова та появу кризових явищ у системі вітчизняних мас-медіа. Тобто у тих негативних тенденціях, які починають розповсюджуватися у медіа-середовищі України, є певною мірою провина і самих журналістів.

2. Порушення професійних та трудових прав журналістів.

Починаючи з 2006 року кількість фактів перешкоджання професійній діяльності журналістів невпинно зростає. Окрім суто грубих методів на кшталт вилучення матеріалів з публікації чи ефіру, перешкоджання доступу до неконфіденційної інформації, застосування погроз та шантажу, на журналістів намагаються впливати цілком цивілізованими засобами – через суд.

Як виявилось, накладення фінансових стягнень діє на журналістів навіть більш ефективно, ніж позбавлення волі. Предметом судових позовів стають як прямі некоректні висловлювання журналістів, так і звичайні неточності у формулюванні деяких аспектів діяльності чиновників чи бізнесменів, або звичайні обмовки.

Такий спосіб боротьби з невігідними журналістами набув досить великого поширення, особливо в останні два роки. Годі й казати, що вітчизняні суди далеко не завжди перебувають на боці журналістів, а, між іншим, імениті позивачі кладуть на терези Феміди доволі вражаючі суми, які навіть для економічно успішних редакцій обертаються непід'ємним фінансовим тягарем.

3. Активізація процесу реформування державних та комунальних ЗМІ.

Ідея реформування державних та комунальних ЗМІ шляхом виведення зі складу їх співзасновників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування викликала широку дискусію в медіа середовищі. Найбільше скептицизму викликає твердження про те, що з моменту роздержавлення журналістам вдасться покінчити з проблемою порушення своїх професійних прав та цензурою. І цей скептицизм цілком виправданий, адже зміна власників дійсно може привести до монополізму окремих думок якщо не чиновників, так бізнесменів.

По-перше, у своїй діяльності державні ЗМІ не є орієнтованими на задоволення суспільного інформаційного попиту і часто виступають лише трибуною для самореклами місцевих чиновників.

По-друге, державна опіка, навіть у нинішньому урізаному вигляді, унеможливорює появу критичних, конкурентноздатних медіа. Як правило, підконтрольні державі ЗМІ лише у випадку крайньої необхідності можуть дозволити собі винести на шпальта здоровий критичний матеріал. Більшість видань не наважуються вкусити «кормлячу руку», навіть якщо якесь явище має явні ознаки корумпованого діяння чи злочину.

По-третє, утримання заздалегідь неприбуткових видань породжує сумніви щодо доцільності існування державної преси у самих засновників – органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, представники яких вже давно міркують категоріями ринкової економіки. В результаті державні ЗМІ опинилися в ролі такої собі валізи без ручки, яку кинути шкода, але нести вельми незручно.

Прихильники реформування ЗМІ не плекають надій на кардинальні зміни. У справі реформування державних та комунальних ЗМІ вже не йде мова про те, як остаточно позбавитися адміністративного, фінансового та політичного тиску з боку державних структур, а радше як мінімізувати ці негативні впливи та утворити єдиний ринок інформаційних послуг без привілейованих державою учасників.

1. Погіршення ситуації зі свободою слова, зростання цензури, зниження інформаційної відкритості місцевих органів влади.

Події, які сталися протягом 2007-2008 рр. в дніпропетровському медіа просторі, свідчать про посилення тиску на журналістів та погіршення умов їхньої праці.

Експертне опитування на тему: «Рівень цензури, тиску на журналістів та доступу до інформації у Дніпропетровській області», яке було проведено ДЦСД у листопаді – грудні 2007 року, виявило помітну розбіжність думок представників медіа та владних структур у визначенні ступеню актуальності таких проблем як свобода слова та цензура в Україні та Дніпропетровській області.

Зокрема, переважна більшість представників ЗМІ та медіа-експертів вважають, що такі проблеми безперечно існують і є актуальними, «особливо для тих ЗМІ, які знаходяться у комунальній власності», «підконтрольні державним чи фінансовим структурам». Меншою мірою ці проблеми зачіпають комерційні медіа. Але й тут не все просто. «Здебільшого комерційні ЗМІ не завжди об'єктивно висвітлюють теми, дотичні до бізнесу своїх засновників: чи то замовчують деякі факти, чи то висвітлюють їх у вигідному для засновників світлі. Влада також опосередковано – через засновників – може чинити тиск на комерційні ЗМІ, але в неї тут менше можливостей. Тому комерційна преса значно вільніша, від державної».

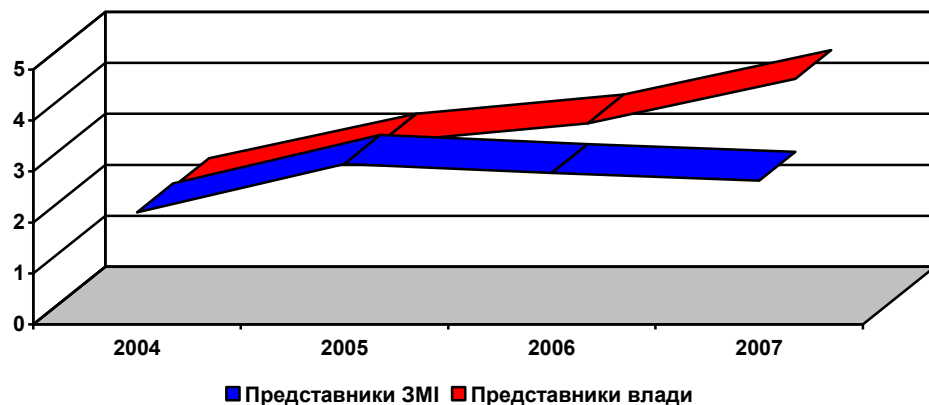
На думку політолога, керівника ІАА «Придніпров'я» Владислава Романова сучасний український бізнес не лише переймає найгірші владні традиції, але й примножує їх, тож часто-густо цензура преси з боку бізнесу виглядає куди сильнішою від запроваджуваної державними установами. Ще однією досить негативною прикметою часу, за його словами, стають багатомільйонні позови, які висувають до ЗМІ бізнес-структури: «Для перерахування великих корпорацій, з якими можна мати нормальні стосунки, вистачить пальців однієї руки. Інші просто ідуть в глухий захист. Від них не можна отримати ніяких новин, взагалі будь-якої інформації: ані про співробітників, ані про трудові конфлікти, ані виробничі проблеми. Кажуть, якщо ми (преса) будемо потрібні - нам повідомлять». На переконання керівника інформагенції, тема взаємовідносин бізнесу і ЗМІ заслуговує на проведення національного круглого столу.

Натомість, експерти з числа представників місцевих органів влади вважають, що головною проблемою є – «доступ до ЗМІ – все коштує, в тому числі і свобода слова». А «олігархічний характер структури ЗМІ, особливо телебачення, спричиняє існування цензури на рівні власників». У своїх же стосунках зі ЗМІ представники

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007– 2008 рр.

влади не вбачають проблем, тому що «робота зі ЗМІ тут базується відповідно до чинного законодавства».

Діаметрально протилежними є оцінки з боку представників ЗМІ та влади щодо динаміки рівня свободи слова в Україні у 2004-2007 рр.:

На думку експертів проблеми свободи слова та цензури «є актуальними для ЗМІ всієї України, тому що «зон особливого сприяння» свободі слова в нашій державі немає».

Під час своєї журналістської діяльності час від часу стикаються з проблемою цензури 17 з 29 опитаних представників ЗМІ, ще чотири – наражаються на цензуру постійно. Найбільш поширеними формами цензури у сучасній українській журналістиці експерти вказали:

- «перешкоджання доступу до неконфіденційної інформації»,
- «проведення «роз'яснювальних робіт»,
- «закриття ЗМІ»,
- «фільтрування інформації на виході установи через прес-служби».

Головними причинами існування цензури в українських ЗМІ опитані вбачають:

- «адміністративну та фінансову залежність ЗМІ»,
- «низький рівень правової культури представників влади та чиновників»,
- «комерціалізацію ЗМІ»,
- «відсутність ефективного механізму притягнення до відповідальності за порушення законодавства про інформаційну діяльність».

Також деякі експерти вказували на існування такої причини, як «внутрішній цензор самих журналістів».

На думку політолога, керівника ІАА «Придніпров'я» Владислава Романова існування цензури та утиски свободи слова в Україні зумовлені тим, що «в той час як

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007– 2008 рр.

суспільство стає дедалі вільнішим, влада, за ступенем відкритості, залишається такою ж, як і була».

Дані експертного дослідження свідчать про те, що рівень інформаційної відкритості місцевих органів представницької, виконавчої та судової влади на протязі 2005-2007 рр. помітно знизився:

Органи влади	2003	2005	2007
Органи виконавчої влади	2,67	2,80	2,67
Органи місцевого самоврядування	3,04	2,86	2,69
Прокуратура	-	-	2,03
Міліція	-	-	2,17
СБУ	-	-	1,44
Структурні підрозділи МНС	-	-	2,92
Податкова адміністрація	-	-	2,28
Суди	-	-	1,61

Отже, найбільш відкритим органом місцевої влади в інформаційній площині сьогодні є структурні підрозділи МНС. Пальму першості серед закритих для отримання інформації владних структур з величезним відривом від інших утримує Служба безпеки України. Можна допустити, що даний результат зумовлений тим, що ця структура й нині зберегла традиції закритості й відокремленості від громадянського суспільства.

Переважає більшість тих, хто взяв участь в опитуванні, переконані, що найбільш закритими та непрозорими темами у діяльності влади є питання корупції, власності та кадрів.

Теми «Процедура прийняття колегіальних чи одноособових рішень з приводу питань землекористування та будівництва», «Корупція», «Механізм та процедура кадрових призначень», «Питання розподілу комунальної власності» набрали найвищий рейтинг (8 і вище балів).

У другій підгрупі (7 – 8 балів) знаходяться такі теми, як: «Інформація щодо ходу розслідування злочинів», «Подробиці професійного (не особистого) життя представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування» та «Розподіл бюджетних коштів».

Серед проблем, які найчастіше виникають під час взаємодії журналістів з представниками державної влади та органів місцевого самоврядування (з вини представників влади), є:

- отримання неповної інформації на рівні загальних фраз,
- відмови (неготовність, затягування) у наданні інформації,
- „відфутболювання” журналістів від одних чиновників до інших,
- відсутність довготривалої стратегії дій влади.

Щодо журналістських проблем, то дослідження показує, що у цій царині є два лідери – поверховість у „володінні темами”, що висвітлюються, необовязковість при отриманні документального підтвердження та перевірки інформації, та заангажованість інформації.

Втім, проблеми з вини влади отримали більші бали, ніж проблеми з вини журналістів, тобто є більш значущими у контексті взаємодії влади і ЗМІ.

2. Порухення професійних та трудових прав журналістів.

Протягом 2007-2008 рр. Дніпровський центр соціальних досліджень здійснював постійний моніторинг стану свободи слова та дотримання прав журналістів у Дніпропетровській області. Інформація про діяльність ЗМІ Дніпропетровської області певною мірою нагадує донесення з арени бойових дій.

Лише в першому півріччі 2007 року на Дніпропетровщині відбулися: скандальні зміни у керівництві газети «Днепр вечерний», сумнівне з точки зору законності призначення на посаду генерального директора ДОДТРК та її нова редакційна політика, незаконне звільнення головного редактора газети обласної ради «Зоря», побиття журналіста «9 каналу» за його професійну діяльність.

Протягом 2007-2008 р. в Дніпропетровській області тричі вилучалися тиражі газет без рішення суду: в грудні 2007 р. був вилучений тираж газети «Лица», а газету «Дзержинець» така участь спіткала двічі, в 2007 та 2008 рр. Причинами вилучення, на думку редакторів видань, стала публікація статей з критикою діяльності місцевих чиновників та правоохоронців.

Якщо в обласному центрі посилення впливу влади на ЗМІ ще здійснюється «цивільними» засобами, то в райцентрах тиск на місцевих журналістів здійснюється у цілком відвертій, грубій формі. Яскравим прикладом політичного обскурантизму у провінціальних містечках Дніпропетровщини є випадки з газетами «Апостолівські новини» та «Степова зоря».

На початку 2007 р. колектив «Апостолівських новин» скаржився на систематичне порушення їх професійних прав головою Апостолівської районної ради та головою райдержадміністрації. За словами журналістів, голова райради у директивній формі вимагала від редакції надавати їй на рецензію й редагування готові шпальти газети. З цією метою голова райради навіть утворила спеціальну комісію під назвою «Для передачі/приймання від редакції матеріалів та визначення їх якості на предмет достовірності та законності з висвітлення діяльності Апостолівської райради». За захистом своїх прав редакція звернулася до обласної прокуратури, яка порушила проти голови райради кримінальну справу за фактом перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Проте тиск на журналістів не припинився, на боці голови райради в конфлікт втрутився голова райдержадміністрації, який в ультимативній формі вимагав від медійників відкликати свій позов та для переконливості своєї вимоги припинив фінансування видання з районного бюджету. В свою чергу апостолівських журналістів підтримали колеги з Національної спілки журналістів України, які неодноразово зверталися за захистом до Президента та Прем'єр-міністра України. Але в конфлікті довкола газети «Апостолівські новини» чиновники вийшли переможцями – вони не тільки зберегли свої посади, а й примусили журналістів грати за своїми правилами, використовуючи фінансову залежність видання від місцевого бюджету.

В Петропавлівському районі голова райради В. Табельник намагався підпорядкувати раді газету «Степова зоря», потім вимагав узгодження матеріалів про райраду, а після відмови редакції та низки критичних публікацій відмовляється сплачувати за послуги з оприлюднення в газеті обов'язкової інформації про діяльність органів влади і місцевого самоврядування (нормативні документи, оголошення і т. ін.).

В м. Орджонікідзе опоненти місцевої газети пішли далі. Вони спалили приміщення редакції газети «Козацька родина». В результаті пожежі згоріли всі комп'ютери, оргтехніка, друкарський станок і редакційні документи. Співробітники МНС підтвердили версію про навмисний підпал. Головний редактор газети, депутат міськради Дмитро Бичков має припущення, що пожежа є помстою журналістам за публікацію матеріалів про корупцію чиновників, про протиправні дії місцевих бізнесменів і стражів порядку, а також листів громадян, які постраждали від таких дій влади.

Загалом аналіз ситуації зі свободою слова в районах області демонструє, що ані представники місцевої влади, ані представники місцевих комунальних підприємств, ані представники бізнесу не готові конструктивно реагувати на критику з боку мас-медіа і сприймають несхвальні публікації як особисті образи.

У відповідь на критичні матеріали журналістів чиновники вимикають редакції від електропостачання, як, скажімо, редакцію газети «Придніпровський комунар» у вересні 2007 р. у Верхньодніпровську, не санкціоновано відключають трансляції передач місцевих телекомпаній, як це сталося у жовтні 2007 р. з Дніпродзержинською телерадіокомпанією «ГІС», або проводять позапланові перевірки фінансової діяльності видавництва, як у випадку з дніпропетровською газетою «Лица», діяльністю якої 13 вересня 2007 р., саме напередодні позачергових виборів, зацікавився Антимонопольний комітет України.

А в серпні 2007 року Господарський суд Дніпропетровської області заборонив журналістам поширювати інформацію про побиття міліцією людей, які збирають та здають вугілля з місцевих териконів. Таке рішення було винесено на забезпечення позову ВАТ «Павлоградвугілля» до ДОДТРК и ГП «А-студія» ТОВ «Рекламно-виробнича компанія БІБ-компанія» (м. Павлоград) за поширення в ефірі недостовірної інформації про підприємство та його структурні підрозділи. Таким чином, до винесення рішення по суті господарський суд ухвалив «заборонити поширення в ЗМІ відомостей, які містить сюжет «Втрачена справедливість».

В квітні 2008 року на сайті Української Гельсінської спілки з прав людини була оприлюднена заява редактора часопису «Промінь Просвіти» з м. Кривого Рогу Сергія Зінченка. В своєму зверненні журналіст повідомив про вчинення тиску і цензури на редактора радіомовлення Криворізького міського об'єднання телебачення і радіомовлення О.Маковій з боку її керівництва та заборону на публікацію інтерв'ю журналіста В.Кривди з учасником УПА з боку мера міста Ю.Любоненка та редактора газети «Червоний гірник» В.Стельмаха.

В травні 2008 року в.о. директора КП «Дитячий парк ім. Лазаря Глоби» С.Кравченко за допомогою охоронників двічі забороняла працювати знімальним групам програми «Резонанс» та всеукраїнського «5 каналу» на території парку. Факт

перешкоджання законній професійній діяльності журналістів був зафіксований нарядом Кіровського райвідділу міліції.

Наприкінці 2007 року особливого загострення набули стосунки журналістів з представниками державних силових структур. Ціла низка подій суспільного та техногенного характеру продемонструвала, що більшість силовиків не усвідомлює значення ЗМІ у процесі інформаційної комунікації і розцінює їх лише в якості засобів особистої реклами. Головним індикатором конфлікту стали події довкола вибуху побутового газу по вулиці Мандриківська, 127. Всупереч вимогам Закону України «Про інформацію» представники силових відомств без будь-яких пояснень та коментарів перешкоджали доступу журналістів до місця катастрофи. З тією ж проблемою зіткнулись журналісти і у рятувальному штабі, і у місцях розташування потерпілих. У результаті інформація, яка подавалась телебаченням і пресою, виходила із запізненням, була неповною, або навіть децю спотвореною.

Не відрізнялися правоохоронці і під час іншого інциденту, коли охорона готелю «Будинок колгоспника», в якому перебували потерпілі від аварії, не пустила кореспондента «Комсомольської правди» Миколу Тимошенка у приміщення і силою відібрала в нього засоби аудіо і фотозйомки. Правоохоронці, що прибули на місце події, затримали кореспондента і порушили проти нього кримінальну справу. Хоча згодом кримінальну справу проти журналіста закрили, керівництво відомства так і не визнало протиправності дій своїх співробітників.

Безпрецедентною подією стало також подання Дніпропетровським міським управлінням міліції 8 серпня 2007 р. двох судових позовів до газети «Лица». Предметом судового розгляду стали дві в цілому політкоректні статті «Іван Купала у погонах» та «Про квартирне питання з кримінальним душком», надруковані у цій газеті. У результативній частині міліція просила захистити свою честь та гідність, а також стягнути з відповідача морального відшкодування у розмірі 15 тис. грн., не дивлячись на те, що державна структура, згідно українського законодавства, не має права висувати подібних вимог.

Наступний позов газета «Лица» отримала на початку 2008 р. від заступника голови Індустріальної районної ради м. Дніпропетровська М. Сокурєнка після публікації серії статей з інформацією про факти зловживання службовим транспортом та шахрайства з боку чиновника. У своїй позовній заяві пан Сокурєнко не заперечував факти, наведені у статті, його обурення визвала публікація його фото без попереднього дозволу. Свої моральні збитки Микола Сокурєнко оцінив у 5 тис. грн.

За даними Асоціації медіа-юристів України серед загальної кількості судових справ, що були порушені проти журналістів за останній час, лише у 25% позовні вимоги стосувалися спростування інформації, тоді як у 70% разом із спростуванням вимагалися компенсації моральної шкоди, а 1,37% - припинення виходу ЗМІ.

Лише 7% позивачів вимагали відшкодування на суму в межах 1-1700 гривень, а 68,7% сподівались на компенсацію у розмірі 1700 – 170 000 гривень, а ще 25% прагнули отримати більш ніж 170 000 гривень.

Як демонструють висновки юристів Асоціації, частіше задоволення позовів на значні суми відбувається у роки після виборів. До того ж у судових справах, де фігурують представники ЗМІ, затятими позивачами виступають політики та посадові особи (48,8%). Після посадовців власною честю та гідністю найбільше переймаються приватні особи (33,9%), підприємці (16,2%), журналісти (0,79%) та громадські організації (0,19%).

Поряд із порушеннями, які пов'язані з виконанням професійних обов'язків, журналісти дедалі частіше стикаються із свавіллям у сфері дотримання своїх трудових прав.

Цілковита залежність журналіста від волі власника ЗМІ та встановлення умов праці в обхід існуючих законодавчих норм дає плідне підґрунтя для появи внутрішньої редакційної цензури та матеріалів «на замовлення». Дедалі частіше власники медіа асоціюють творчих працівників своїх редакцій з вільними заробітчанами, ніж повноправними працівниками. Нерідко і самі журналісти не приділяють уваги своєму трудовому статусу та суспільній ролі своєї професії. Якщо під час професійної діяльності і виникають певні проблеми, то журналісти намагаються вирішити їх самостійно й тихо з власником медіа або його представником. На чиєму боці лежить перевага під час таких перемовин, можна лише здогадатися.

Особливо гостро проблеми у відносинах з власниками постають у працівників тих періодичних друкованих видань, які знаходяться в державній та комунальній власності.

На думку члена правління Дніпропетровської обласної організації Національної спілки журналістів України Валерія Дрешпака, існування проблем у сфері захисту професійних та трудових прав журналістів спричиняє невирішеність декількох ключових питань.

По-перше, сьогодні не створено та не підписано галузеву угоду на національному рівні, тому що немає єдиного представника від уряду, якому би підпорядковувалися всі медіа, а також неможливо виділити єдиного представника від працівників мас-медіа.

По-друге, до сих пір неврегульоване питання підписання індивідуальних письмових угод з творчими працівниками, тобто не визначено рамки прав та обов'язків, які несуть сторони в своїй професійній діяльності. Адже, специфіка роботи журналіста – ненормований робочий день, система сплати за працю – потребує встановлення чітких меж.

По-третє, нагальною потребою є підписання колективних угод, тому що, за відсутності таких документів, відносини працівників і власників (саме власників, а не керівництва, тому що власники мають необмежений вплив) під дію КЗпП не підпадають.

На думку медіа юриста Світлани Торопчиної-Агалакової, професійні та трудові конфлікти між працівником та працедавцем можна вирішити лише двома

способами: або звернутися до адвоката, і сплатити при цьому немалу суму грошей за послуги, або піти до профспілки, що має бути значно дешевше.

В цивілізованому світі саме профспілки виступають гарантом соціального партнерства між власником та працівником і головним лобістом професійних інтересів своїх членів.

На Дніпропетровщині професійні права журналістів фактично представляють чотири українських медіа профспілки:

- Національна спілка журналістів України,
- Українська асоціація видавців періодичної преси,
- Незалежна асоціація телерадіомовників,
- Незалежна медіа профспілка України.

Окрім того, частина журналістів перебуває у лавах профспілки працівників культури, а ті журналісти, що працюють в редакціях сільських газет чи в редакціях, засновниками яких виступають промислові підприємства, є членами профспілки працівників АПК та інших галузевих профспілок.

Маючи на меті визначення існуючого стану справ в сфері правового регулювання професійних та трудових відносин між працівниками та власниками регіональних медіа, в лютому 2008 р. ДЦСД провів бліцопитування серед дніпропетровських журналістів. З дванадцяти представників медіа, які прийняли участь у дослідженні, лише сім підтвердили наявність первинних профспілкових організацій журналістів у своїх ЗМІ, чотири повідомили про відсутність у своїх редакціях профспілок, а один журналіст зазначив, що питання існування профспілки у його трудовому колективі його ніколи не цікавило.

Втім, ставлення самих журналістів до своїх професійних об'єднань вкрай суперечливе: визнаючи в цілому соціальну необхідність профспілкових об'єднань, вони водночас не сприймають профспілки як інституції, які можуть ефективно захистити їх професійні та трудові права.

За виключенням НСЖУ, медіа-профспілки Дніпропетровщини є малочисельними, не об'єднують творчі колективи редакцій в цілому, а ведуть своє членство за індивідуальним принципом, і не мають змоги виконувати свої функції у повному обсязі.

В сучасному медіа-просторі Дніпропетровщині приклади успішної та результативної діяльності демонструють лише дві первинні профспілкові організації:

1. Дніпродзержинська міська газета «Событие». В цьому виданні саме життя обумовило створення профспілки. Справа в тому, що засновник заборгував працівникам зарплатню за півтора роки. Деструктивні форми поведінки (страйки, гучні заяви, індивідуальні «ходження на поклон») значного впливу на засновника не мали. Тому журналісти перейшли до конструктивного напрямку – вони об'єдналися в профспілку, провели переговори, уклали колективну угоду і отримали, нарешті, свої кошти.

2. Дніпропетровська міська газета «Днепр вечерний». Як відомо, в 2007 році у виданні відбулася зміна власника. Раніше власником і засновником видання був трудовий колектив редакції, а зараз власник – приватне підприємство. Незважаючи на всі ці зміни колектив редакції не постраждав. Жоден працівник не був звільнений. Профспілка в редакції «Днепра вечерного» існувала ще з радянських часів, але, як і інші профоб'єднання, в останні часи перебувала у занепаді. Відновлення профспілки та укладання колективної угоди ініціював новий власник. До оновленої профспілки увійшли всі працівники редакції. При укладанні колективної угоди вони надавали свої пропозиції до цього документу. Звісно, не всі вони були враховані. Але, тим не менш, в редакції працівники вчасно отримують зарплатню, мають оплачену відпустку та мають змогу придбати профспілкові путівки на відпочинок за пільговими цінами.

Головною зброєю у відстоюванні своїх професійних та трудових прав журналісти вважають розвиток корпоративної солідарності. Сьогодні головна проблема в журналістиці - відокремленість одного працівника від одного:

- «Журналісти вважають себе творчими працівниками, а тому на перше місце ставлять, передусім, свою власну роботу та кар'єру і не схильні захищати своїх колег».
- «Навіть якщо хтось з журналістів помітив якийсь неетичний, нечесний вчинок колеги, або свого шефа, він ніколи не піде кудись скаржитися, бо в нас це не прийнято. І така ситуація не тільки в журналістиці, а й в інших професійних сферах. Це наша національна особливість – «кожен сам за себе» або «моя хата з краю, нічого не знаю».

Дуже влучним в цьому контексті є висловлювання політичного оглядача Юрія Райхеля: «...Булижник - зброя пролетаріату, а для журналістів головною зброєю у захисті своїх справ виступає страйк. Коли чеська влада вирішила призначити свого журналіста на керівну посаду одного телеканалу, а колектив не сприйняв цю кандидатуру і висловив свій категоричний протест проти призначення, то страйк оголосила вся чеська преса, і не лише самі ЗМІ. Для того, аби домогтися результату, журналістам знадобилося три тижні. Весь цей час країна була без телебачення й газет. І тоді влада зрозуміла, що вчинила неправильно».

Отже формування сучасного незалежного медіа простору має відбуватися одночасно з активізацією професійної самоорганізації журналістів.

3. Активізація процесу реформування державних та комунальних ЗМІ.

Державні ЗМІ найчастіше піддаються адміністративному тиску з боку деяких державних чиновників, які мають хибне уявлення щодо головного призначення газет чи телебачення, і продовжують сприймати їх як засоби особистої реклами, своєрідне продовження вертикалі особистої влади у формі такого собі «бойового рупора». Доля редакторів державних газет знаходиться цілковито в руках засновників, себто представників виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, які, у будь-який момент, можуть підняти питання про звільнення редактора і призначення на цю посаду іншої, більш лояльної людини, якщо інформація, яка була розміщена в газеті, якимось чином зачіпає інтереси власника.

Дніпровський центр соціальних досліджень у ході постійного моніторингу стану свободи слова та дотримання прав журналістів у Дніпропетровській області спостерігав таку закономірність: з 24 найгучніших випадків порушень прав журналістів, які мали місце за останні півтора року, майже половина стосувалася ЗМІ, що перебували у державній або комунальній власності. Саме державні ЗМІ, як засвідчують факти, частіше від приватних опиняються вразливими перед зловживаннями деяких державних установ або окремих посадовців.

Державним ЗМІ важче адаптуватися до ринкових умов і витримати конкуренцію з приватними медіа, не кажучи вже про ведення повністю самостійної економічної діяльності. Особливо гостро цей недолік проявляється в районах області, де державна матеріальна підтримка лишається чи не єдиним засобом утриматися на плаву. Однак не можна закривати очі й на те, що державна фінансова підтримка не закладає підвалин для розвитку інноваційних тенденцій серед державних ЗМІ. Як правило, бюджетні кошти виділяються на фінансування лише декількох витратних статей – закупка поліграфічних матеріалів, друк та подекуди висвітлення діяльності органу влади. Модернізація технічної бази та ремонт приміщень редакцій відкладаються на тривалу перспективу. Нерідко засновники вирішують надавати вибірково допомогу лише тим редакціям, які протягом певного часу виявляли свою лояльність до представників влади.

За нинішніх умов наша область не може забезпечити рівномірний розподіл каналів інформаційного забезпечення по всій території. Найбільша частка концентрації місцевих ЗМІ припадає на обласний центр – місто Дніпропетровськ та міста обласного значення. Тут розташована переважна більшість телерадіокомпаній та друкованих періодичних видань області як державної, так і приватної форм власності. Натомість невеликі селища міського типу та деякі райцентри області формують свій інформаційний простір з 1–3 газет та, у кращому випадку, однієї радіостанції. Як правило, ці районні газети перебувають у власності держави. Збереження існуючої політики по відношенню до державних ЗМІ, особливо до

державної та комунальної преси, може призвести в подальшому до повного зникнення джерел друкованої інформації в районах області.

Вже сьогодні скорочення тиражів видань набуває масового характеру, і якщо зараз об'єм тиражів ще хоч якось вдається стабілізувати за рахунок традиційної цільової аудиторії сільських районів – людей похилого віку, – то приблизно за 10 років і ця читацька категорія поступово зникне.

На початку минулого року представникам ЗМІ та влади вдалося виробити спільну позицію щодо процесу реформування. На розгляді спеціального профільного комітету Верховної Ради знаходився відповідний законопроект і саме 2007 рік, за міркуваннями всієї медіа-спільноти, мав покласти початок процесу реформування державних та комунальних друкованих ЗМІ. Однак процес в силу цілої низки причин загальмувався і станом на 2008 рік так і не вийшов із стадії концептуального проектування. Чому так відбулося і якими можуть бути шляхи покращення даної ситуації, спробуємо з'ясувати нижче, на прикладі регіональних ЗМІ Дніпропетровської області.

Політичні проблеми у процесі реформування державних та комунальних ЗМІ

Проведення реформування державних та комунальних засобів масової інформації тісно пов'язане з політичними коливаннями в нашій державі і такий зв'язок, як правило, негативним чином впливає на швидкість цього процесу.

Останні два роки країна перебувала у стані перманентних виборів: спочатку парламентські та місцеві вибори 2006 року, які на Дніпропетровщині супроводжувалися серйозними скандалами довкола призначення керівництва обласної ради включно до серпня місяця, а згодом – дострокові вибори до Верховної Ради 2007 року, яким передував майже тримісячний період політичних інсинуацій у вигляді псевдодемонстрацій, «майданів», зібрань та мітингів різного ґатунку.

І хоча на даний момент офіційно про позачергові вибори до Верховної Ради та місцевих представницьких органів в області ніхто не говорить, передчуття вирування нових виборчих пристрастей не полишає кабінетів місцевої та центральної влади.

В цілому, визнаючи необхідність реформування державного сектору засобів масової інформації, політики та чиновники не поспішали втілювати у життя плани по роздержавленню, адже в запалі політичної боротьби відпускати на волю такий незамінний ресурс впливу як державні ЗМІ було б у вищій мірі нерозсудливо. Окрім того, на момент передвиборчих кампаній 2006-2007 рр. жодна з політичних партій не передбачала у своїх програмних документах проведення відповідних реформ державних ЗМІ та офіційно не висловлювала свою позицію з цього приводу.

Для парламентів обох скликань була характерною відсутність одностайності у виборі шляхів реформування ЗМІ. Якщо комуністи завжди категорично заперечували проведення роздержавлення будь-якої державної власності,

представники Партії регіонів визнавали необхідність реформування державних ЗМІ, але наполягали на збереженні певної частки ЗМІ за державними структурами, то представники НСНУ та БЮТ виступали за повне роздержавлення ЗМІ. А втім, навіть задекларовані партійними функціонерами позиції з приводу державних ЗМІ досить часто йшли в розріз з конкретними діями, особливо під час виборів. Саме на передвиборчій та міжвиборчій періоди припадає найбільша кількість випадків порушень прав журналістів, пов'язаних з їх професійною діяльністю.

Ще більш негативний вплив на впровадження реформи державних ЗМІ мали часті кадрові зміни у лавах державного керівництва. Проект закону України про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ, а також усі організаційні і процедурні моменти спільно узгоджувалися Національною спілкою журналістів України і Кабінетом Міністрів, очолюваним Віктором Януковичем. Власне кінцевий компромісний варіант закону про реформування державних ЗМІ був розроблений спеціальною комісією при Міністерстві юстиції уряду Януковича і поданий на розгляд до відповідного профільного комітету Верховної Ради п'ятого скликання як раз за кілька тижнів до початку передвиборчої кампанії. З моменту обрання Верховної Ради шостого скликання та формування нового складу Кабінету Міністрів питання про реформування державних ЗМІ зависло у повітрі. Проект закону було повністю відхилено з парламентського розгляду і переговори довелося починати з нуля. Це зайвий раз стало підтвердженням того, що політична складова настільки глибоко впливає на діяльність урядовців, що вони готові повністю відхилити навіть вмотивовані рішення своїх попередників, якщо ті належать до протилежного політичного табору.

Тобто події останніх років засвідчили повну дискредитацію вітчизняними політичними силами принципів пропорційної виборчої системи. Слабка розвиненість демократичних інститутів, низький рівень розвитку партійної культури та відсутність механізму політичної відповідальності призвели до спотворення ідеї пропорційного представництва на українському підґрунті.

Порівнюючи нинішню державну інформаційну політику з попередніми роками, важко не помітити підсилення політичної складової під час галузевих призначень, де раніше панував адміністративний підхід. Так за два роки посада голови Державного комітету з питань телебачення та радіомовлення перетворилася на політичну фігуру. У 2006 р. депутати Верховної Ради проголосували за призначення на цю посаду Едуарда Прутніки, члена фракції Партії регіонів, і хоча Прутнік у сфері ЗМІ особа не стороння, головним аргументом була його належність до правлячої партійної коаліції. На початку червня 2008 р., тобто через шість місяців після утворення нової правлячої коаліції у форматі двох політичних блоків «НУ-НС – БЮТ» та формування нового складу Кабінету Міністрів, Прутніки знімають з посади голови Держкомтелерадіо. Чим би не обґрунтовувалась зміна керівництва Держкомтелерадіо, справжня мотивація депутатів коаліції полягала у належності Едуарда Прутніки до конкуруючої політичної сили. Не виключно, що у такий самий спосіб діяли б і депутати від Партії регіонів, якби вони перебували у подібних умовах.

Цей стиль управління кадровими питаннями на вищому рівні стає нормою для представників без винятку усіх політичних сил України. Різке підсилення політичної або навіть партійної складової у сфері державного менеджменту призвело

до зниження ефективності управління, падіння нормального ритму розвитку, підміни господарських мотивацій боротьбою за здобуття та утримання влади. З'ясування політичних стосунків під час реформування державних ЗМІ несе за собою втрату дорогоцінного часу та необґрунтоване затягування вирішення проблем, що наразі постають перед державним інформаційним сектором.

На регіональному рівні введення пропорційної системи виборів до місцевих представницьких органів призвело до деперсоніфікації влади, а відтак і падіння інтересу місцевої еліти до засобів масової інформації. За часів мажоритарної виборчої системи місцева преса виконувала роль комунікаційного посередника між депутатами місцевих рад та членами територіальних громад. Налагодження постійного інформаційного обміну виходило із необхідності виконання депутатом його представницьких обов'язків перед певною громадою. Систематичне висвітлення діяльності депутата у місцевій пресі впливало на формування його особистого іміджу серед виборців та гарантувало, в певній мірі, можливість переобрання до представницького органу на наступних виборах.

Для районних газет мажоритарна виборча система відкривала доступ до специфічного ринку – ринку послуг з інформаційного просування особистого іміджу місцевої еліти, яка претендує на депутатські посади у місцевому представницькому органі. За умови слабкої розвиненості або навіть відсутності рекламного ринку, цей специфічний ринок давав можливість районним газетам отримати додатковий прибуток і засоби для подальшого існування.

За умов пропорційної виборчої системи місцева еліта не зацікавлена у підтримці системи місцевих ЗМІ, адже не бачить потреби у просуванні свого особистого іміджу на певній частині електорального простору. Вибори за партійними списками автоматично виносять на громадську трибуну бренди декількох політичних партій та їх центральних лідерів, які природно не можуть представляти інтереси якоїсь певної територіальної громади. Більше того, співпадання у часі виборів до парламенту та місцевих представницьких органів відвертає увагу громадськості від останніх, як більш другорядних. Отже місцеві бізнесмени не бачать потреби вкладати гроші в особисту рекламу, оскільки, кінець кінцем, їх фігури сховаться під тінню партійних харизматиків республіканського масштабу, прапорів та символік.

Можна констатувати, що пропорційна виборча система виключила місцеву пресу з числа учасників ринку іміджевих послуг. Натомість в регіонах утворився інший, тіньовий ринок партійних списків. Найнебезпечнішим у цій ситуації є те, що такий ринок здійснює оберт величезних так званих «чорних» неоподаткованих готівкових коштів, рух яких не можуть прослідкувати навіть самі партійні функціонери.

Місцеві партійні осередки перетворилися на філії таких собі агентств з працевлаштування до органів влади. В залежності від розміру зробленого кандидатом внеску, збільшується вірогідність його потрапляння до того чи іншого представницького органу. Звичайно, що введення подібної практики рекрутування майбутніх депутатів та управлінців бере до уваги лише спроможність клієнта сплатити за депутатське місце, все інше, як то особистісні та професійні якості, ніколи не враховується. Нерідко недолугість обраних від політичних партій представників влади спричиняє серйозні культурні конфлікти з керівництвом місцевих державних ЗМІ. На

Дніпропетровщині, наприклад, певний час виникали конфлікти між редакторами державних ЗМІ та засновниками, представниками органів місцевого самоврядування, колишніми працівниками сільського господарства, під час яких останнім необхідно було розтлумачувати основи газетної справи та редакційної політики. Ще важче редакторам районних державних друкованих видань знайти спільну мову із засновниками з приводу процесу реформування своїх редакцій.

Однією з негативних рис впровадження на місцях пропорційної виборчої системи, а також існуючої зараз адміністративно-територіальної системи, є переміщення та подальша ескалація системних міжвладних конфліктів, що виникають всередині центральної влади, на мікрорівні.

Так, політичні конфлікти між Президентом держави та Прем'єр-міністром виливаються в протистояння по лінії місцевих державних адміністрацій, очолюваних призначеними Президентом губернаторами, та рад місцевих депутатів, сформованих на основі партійних списків, які очолюють обрані місцевими партійними коаліціями голови. При тому, що державні адміністрації та місцеві ради часто виступають співзасновниками одних і тих самих ЗМІ, їх редакціям доводиться маневрувати між молотом і ковадлом. Лише на Дніпропетровщині місцеві державні адміністрації і ради одночасно виступають засновниками 17 друкованих видань, і хоча відносини між представниками обох гілок влади поки що тут не набували серйозних конфліктних ознак, існуюча система вже зараз несе у собі високу потенційність виникнення таких конфліктів. Зокрема, у випадку підтримки вищезгаданими органами різних кандидатур на посаду Президента України або на будь-які інші виборні посади, газетні шпальта можуть стати лінією фронту двох конкуруючих сторін.

Окрім того, за останні два роки у районах Дніпропетровської області спостерігається досить активний сплеск діяльності партійних газет, які поступово наповнюють інформаційний простір Дніпропетровщини своєю безкоштовною друкованою продукцією. За якістю поліграфічного виконання вони іноді випереджають місцеві газети, а ось за змістом пропонують читачам концентровану інформацію агітаційного характеру. Як і місцеві газети, вони претендують на статус суспільно-політичних видань і презентують себе саме з такої позиції. Окрім агітаційної продукції, ці газети, як правило, мають вкладнику з програмою телевізійних передач та розважальний блок.

Звісно, партійні видання у своїй інформаційній діяльності не поспішають дотримуватися таких стандартів новинної журналістики, як оперативність, точність, достовірність, збалансованість, відокремлення фактів від коментарів та оцінок, повнота, чіткість висловлювання тощо. Однак це не заважає їм впевнено себе почувати на ринку регіональних друкованих видань. На відміну від державних газет, у партійок не виникає питань з фінансуванням – воно відбувається на пряму - з партійної каси, - або від співчуваючого спонсора, причому реальна сума може суттєво відрізнятись від задекларованої. У партійок ніколи не буває проблем з надлишком нерозповсюдженої продукції – люди охоче розбирають повнокольорові газети, адже їх роздають безкоштовно; не виникає труднощів із доставкою газет – вона не пов'язана з «Укрпоштою», а здійснюється через місцевих партійних розповсюджувачів за символічну плату.

Разом з тим партійні газети не можуть повноцінно замінити джерело суспільно-політичної та ділової інформації на місцях, оскільки подають її у спотвореному, пропущеному крізь фільтр партійної пропаганди, вигляді. Однак вітчизняне законодавство не має чіткої регламентації функціонування партійних газет у середовищі інших періодичних видань, тому вони мають відносно широку свободу дій, якою нерідко зловживають в інтересах своїх партійних засновників.

Законодавчі проблеми у процесі реформування державних та комунальних ЗМІ

На сьогоднішній момент питання реформування державних та комунальних засобів масової інформації на законодавчому рівні практично не врегульоване. Прийняті за роки незалежності галузеві закони, що регулюють правові відносини в інформаційній сфері, не передбачають всього комплексу питань, які пов'язані з процесом роздержавлення. Ті ж закони, що регулюють процедуру приватизації державної власності – Закон України «Про приватизацію державного майна», Закон України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)» та Закон України «Про державну програму приватизації» – не враховують специфіку організаційних та господарсько-виробничих особливостей державних та комунальних ЗМІ. Ціла низка важливих проблем майнового та організаційно-правового характеру лишається поза межами чинного законодавства. Тому питання про необхідність вироблення законодавчих підвалин реформування державних ЗМІ й надалі залишається головною ланкою процесу реформування.

Ще в грудні 2002 року Верховна Рада провела парламентські слухання на тему «Суспільство, ЗМІ, влада: свобода слова і цензура в Україні», в ході яких було вирішено внести на розгляд до парламенту проект Закону «Про Концепцію роздержавлення засобів масової інформації в Україні». Відповідний законопроект був розроблений авторським колективом на чолі з фахівцем інформаційного права Віталієм Шевченко і внесений на розгляд до Верховної Ради народним депутатом Євгеном Жовтяком. Проте після висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради проект було відхилено.

Фахівці управління піддали критиці декілька важливих моментів проекту. Зокрема, проведення 100-відсоткової приватизації державних засобів масової інформації, що, на думку держекспертів, мало привести до зворотного ефекту, коли новий власник ЗМІ буде одноособово приймати рішення щодо характеру та кількості інформації, не зважаючи на інтереси суспільства.

Юридично дискримінаційним експерти визнали також один із запропонованих проектом загальних принципів, що прямо забороняв органам державної влади та органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям з державною часткою фінансування бути засновниками або власниками ЗМІ. На думку експертів такий підхід був не виправданим, оскільки державні ЗМІ розповсюджують не тільки офіційну інформацію органів влади, а й висвітлюють події, які мають загальнонаціональний або регіональний суспільний інтерес.

Не оминув критики і пункт проекту стосовно шляхів роздержавлення ЗМІ, в якому автори застосовують термін «усуспільнення». На думку парламентських експертів поняття «усуспільнення» було незрозумілим і жодним чином не надавало уявлення про порядок та процедуру роздержавлення ЗМІ.

Не менш спірними виявилися і положення проекту щодо уступки державними органами своїх засновницьких прав приватним суб'єктам. Сумніви експертів викликала доцільність обмеження процесу уступки терміном 1 рік. На їх думку такі обмеження могли б привести до повного або навмисного знецінення засобу масової інформації і потягнути за собою передачу (уступку) за безцінь такого ЗМІ будь-якій особі. Фактично проектом не передбачалася процедура уступки ЗМІ і це могло б привести до розбазарювання державних (народних) коштів. Така передача (уступка) могла б відбуватися, на переконання фахівців, виключно на платній основі, при цьому, в разі, коли не буде знайдений покупець (інвестор), що сплатить 100% вартості ЗМІ, уступка (передача) не повинна була б мати місце взагалі.

Експерти не могли погодитися також і з тим, що проект передбачав проведення державного фінансування ЗМІ протягом адаптаційного періоду, який би мав тривати 1 – 3 роки. Така політика, на їх думку, призведе до невинновданної підтримки іншої ніж державна форми власності за рахунок Державного бюджету, що не відповідає інтересам державної безпеки України.

Окрім того, експерти визнали юридично некоректним введення обмеження на володіння однією юридичною особою лише двома телеканалами та трьома радіоканалами мовлення, оскільки це порушувало б право будь-якої фізичної чи юридичної особи бути засновниками необмеженого числа юридичних осіб.

І, насамкінець, експерти не погодилися з тим, що з процесу роздержавлення державних ЗМІ проект фактично виключав Фонд державного майна України, який зазвичай має відповідати за проведення процесу приватизації державної власності.

Новим поштовхом для активного пошуку шляхів юридичного врегулювання процесу роздержавлення комунальних та державних ЗМІ стало оприлюднення в жовтні 2005 р. Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною».

У сфері мас-медіа ПАРЄ рекомендувала представникам нової влади перетворити державні телерадіокомпанії в канали суспільного мовлення згідно з відповідними стандартами Ради Європи; розпочати роздержавлення друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та місцевого самоврядування; гарантувати прозорість власності на засоби масової інформації; створити рівні умови діяльності для всіх засобів масової інформації, переглянувши Закон 1997 року «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», ратифікувати Європейську конвенцію про транскордонне телебачення, забезпечити відповідність нової редакції закону про телебачення та радіомовлення стандартам Ради Європи та рекомендаціям її експертів.

У зв'язку з цим Президентом України 20 січня 2006 р. було видано Наказ «Про План заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її

членства в Раді Європи», для виконання якого Прем'єр-міністр України видав доручення Міністерству юстиції розробити проект закону про реформування державних та комунальних друкованих засобів масової інформації. Паралельно з Міністерством юстиції України над своїм проектом закону реформування державних та комунальних засобів масової інформації працювала Національна спілка журналістів України.

Вже 29 листопада 2006 р. в Комітеті Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації відбулися слухання на тему «Реформування державних та комунальних друкованих ЗМІ», під час яких на обговорення було винесено два законопроекти від Міністерства юстиції та Національної спілки журналістів.

Фактично проекти Мін'юсту та НСЖУ принципово відрізняються підходами до реформування державних ЗМІ та концептуальним баченням механізму реформування ЗМІ. Вже різниця у назвах проектів вказує на радикальну позицію НСЖУ та поміркованість Міністерства. Якщо проект Кабміну називається «Про **реформування** державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», то проект НСЖУ вже самою назвою вказував на спосіб реформування «Про особливості **роздержавлення** друкованих засобів масової інформації». Далі проект спілки давав докладне тлумачення терміну «роздержавлення», під яким розумівся законодавчо врегульований перехід прав засновника (власника) друкованого засобу масової інформації, а також прав контролю, управління і розпорядження ним в будь-якій формі від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій з державною часткою фінансування до трудових колективів редакцій.

Натомість проект КМУ передбачав чотири способи реформування ЗМІ:

- вихід органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі складу засновників (співзасновників) друкованих засобів масової інформації та редакцій друкованих засобів масової інформації, відповідно до законодавства;
- перетворення друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування, в офіційні друковані видання;
- приватизація майна редакцій друкованих засобів масової інформації, що є державною чи комунальною власністю, відповідно до законодавства з питань приватизації з урахуванням особливостей, визначених цим Законом;
- припинення випуску друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування, відповідно до законодавства.

При цьому проект КМУ не мав чіткого пояснення механізму виходу органів державної влади та місцевого самоврядування зі складу засновників ЗМІ або процедури приватизації таких ЗМІ, посилаючись на загальні норми українського законодавства у приватизаційній сфері. Не мав також чіткого визначення механізму переходу прав засновника друкованого засобу масової інформації до трудових колективів редакцій у проекті НСЖУ.

Автори обох проектів погоджувались з тим, що проведенню реформування/роздержавлення ЗМІ має передувати певна дослідницько-аналітична робота відповідного центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах, яка має створити вичерпне уявлення щодо матеріально-технічного стану видань та їх економічного потенціалу. Окрім даних, які за проектом Міністерства має надавати медіа-карта, НСЖУ пропонувала провести аналіз читачкої аудиторії видань, структури доходів ЗМІ, можливості їх збільшення, аналіз витрат та можливостей їх зменшення, аналіз дебіторсько-кредиторської заборгованості. Підсумки такого моніторингу НСЖУ пропонувала обговорювати у редакційних колективах з участю співзасновників з подальшим розробленням поетапної програми роздержавлення кожного ЗМІ.

Окрема стаття міністерського законопроекту стосувалася особливостей приватизації ЗМІ, засновниками яких є органи державної влади та місцевого самоврядування. Рішення про приватизацію ЗМІ, згідно проекту, мало б прийматися засновником цього ЗМІ, після чого всі повноваження щодо управління майном ЗМІ переходили б до відповідного органу приватизації (відповідно до ст. 7 Закону України «Про приватизацію» таким органом є Фонд державного майна України та його регіональні відділення та представництва). Тобто у подальшому приватизаційному процесі колишній засновник видання вже не приймав участі. Трудовий колектив при цьому відіграє порівняно незначну роль. Протягом одного місяця після прийняття рішення про реформування ЗМІ орган приватизації повідомляв його про це і трудовий колектив міг би або на безоплатній основі придбати майно редакції, або відмовитися від придбання. У останньому випадку орган приватизації здійснював би відчуження майна, що приватизується, на конкурентних засадах у порядку, визначеному Законом України "Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)".

Варіант НСЖУ взагалі виключав Фонд державного майна України з участі у процесі роздержавлення, хоча держава саме на нього покладає відповідальність за проведення процесу приватизації державної власності, і вибудовує структуру процесу роздержавлення за участю лише двох суб'єктів: засновників (співзасновників) ЗМІ та трудового колективу ЗМІ.

За умовами обох проектів суб'єкти приватизації мали б укласти відповідний договір. У цій частині відмінність у двох проектах полягає у визначенні сторін договору та його предмету.

Відповідно до проекту Міністерства юстиції, договір мав укладатися між органом приватизації (Фондом державного майна) та новим власником майна і обов'язково повинен був містити умови щодо забезпечення новим власником соціальних гарантій журналістам друкованого засобу масової інформації та збереження мови приватизованого друкованого засобу масової інформації.

Натомість проект НСЖУ передбачав, що договір підписується між засновником (органом державної влади або місцевого самоврядування) та трудовим колективом редакції роздержавленого ЗМІ. Угодою мав би закріплюватися вихід із співзасновництва органів державної влади чи місцевого самоврядування і передача прав засновника трудовому колективу. Угода передбачала також зобов'язання органів державної влади та місцевого самоврядування надавати протягом трьох років

редакції роздержавленого ЗМІ кошти для оплати паперу, поліграфічних і комунальних послуг. Водночас в угоді прописувався механізм оплати органами державної влади і місцевого самоврядування редакціям роздержавлених ЗМІ послуг з розміщення матеріалів, опублікованих на підставі Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації». На підставі цієї угоди державні органи проводили б також перереєстрацію друкованого засобу масової інформації, яка б організовувалася безкоштовно.

До питання соціальних гарантій журналістам роздержавлених засобів масової інформації два проекти підходили дещо по-різному. Проект Міністерства передбачав, що з дня прийняття рішення про приватизацію до завершення процесу приватизації та протягом не менш як 6 місяців від переходу права власності до нового власника не допускається скорочення робочих місць та розірвання трудового договору з журналістом з ініціативи нового власника або уповноваженого ним органу. При нарахуванні пенсії журналістам приватизованих засобів масової інформації проект передбачав застосування норм, методик та порядку нарахування пенсій державному службовцю з тією лише умовою, що вони досягли встановленого законодавством пенсійного віку та мають не менше 20 років стажу на посадах журналістів державних ЗМІ.

Проект НСЖУ також передбачав збереження за журналістами права на пенсійне забезпечення, аналогічне державній службі, проте скорочував необхідний строк стажу на посаді журналіста державного ЗМІ з 20 до 15 років. Відповідні положення пропонувалося закріпити шляхом внесення уточнень до вже існуючого Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Окрім збереження принципів пенсійного забезпечення, НСЖУ наполягала також на викладенні у новій редакції 3-го абзацу ст. 18 вищезазначеного закону, відповідно до якої журналісти, які живуть і працюють у сільській місцевості, селищах міського типу, безоплатно користуються житлом, опаленням і освітленням за методикою, встановленою для аналогічних категорій працівників культури.

Цікаво, що в представленому Мін'юстом проекті жодним чином не йшлося про механізм передачі друкованим засобам масової інформації майна та приміщень. Спілка журналістів у своєму варіанті закону натомість передбачала передачу приміщень редакцій роздержавлених ЗМІ їх трудовим колективам на безоплатній основі, якщо приміщення редакцій станом на 31 грудня 2005 р. знаходились у державній чи комунальній власності, або придбання засновниками для редакції колективу ЗМІ рівноцінних приміщень, якщо засновники ЗМІ після 24 серпня 1991 року перевели редакцію у приміщення, яке не перебувало у державній чи комунальній власності. Те ж саме мало стосуватися і майна, яке передавалося редакції, якщо воно знаходилося у її користуванні на момент початку процесу роздержавлення.

Окрім того проект НСЖУ містив одну принципову статтю – про пілотний проект роздержавлення друкованих засобів масової інформації, який передбачав детальне вивчення проблем. У проекті за власним бажанням могли взяти участь колективи засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та місцевого самоврядування.

Як видно з цього короткого порівняльного аналізу двох законопроектів, учасники громадських слухань не знайшли чіткої спільної стратегії роздержавлення комунальних та державних ЗМІ і, якщо НСЖУ, готуючи свій проект, виходила з інтересів трудових колективів редакцій ЗМІ і намагалася створити для них якомога сприятливі умови подальшої діяльності, то Міністерство юстиції орієнтувалося на здійснення «косметичної» перебудови сектору комунальних та державних ЗМІ шляхом найменших витрат для їх нинішніх засновників. Тому автори законопроектів продовжили роботу з їх доопрацювання, погоджуючись враховувати в подальшому пропозиції та зауваження один одного.

Вже 17 січня 2007 р. Національна спілка журналістів України запропонувала другий варіант свого проекту закону, який у загальних рисах мало чим відрізнявся від попереднього. Змін зазнала назва проекту – «Закону України «Про особливості пілотного проекту реформування друкованих засобів масової інформації»». Відповідно до назви змінилось і практичне спрямування законопроекту у бік детального вивчення проблем, пов'язаних з реформуванням друкованих ЗМІ, засновниками яких є органи державної влади або місцевого самоврядування. Автори наголошували, що законопроект стосується редакцій друкованих засобів масової інформації, трудові колективи котрих виявили бажання взяти участь у пілотному проекті реформування ЗМІ, заснованих державними та представницькими органами влади.

Натомість проект Міністерства юстиції, який підготували до 2 березня 2007 р., зазнав значних змін та доповнень. Процес реформування ЗМІ планувалося, подібно до проекту НСЖУ, проводити в два етапи – підготовчий та основний. Під час підготовчого етапу мав би реалізуватися пілотний проект за добровільною участю редакцій ЗМІ, перелік яких складає НСЖУ, а під час основного етапу здійснювалося б загальне реформування державних друкованих засобів масової інформації. Законопроект Мін'юсту був також суттєво доповнений статтями, що регулювали процедуру реформування ЗМІ, особливості управління ЗМІ у процесі реформування, способи реформування ЗМІ та порядок передачі приміщень і майна редакціям.

Зокрема, способи реформування державних ЗМІ полягали у наступному:

- вихід органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та його редакції **з одночасною реорганізацією такої редакції у господарське товариство** шляхом утворення членами її трудового колективу господарського товариства із збереженням назви та тематичної спрямованості друкованого засобу масової інформації;
- *вихід органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та його редакції, у разі відсутності державного (комунального) майна у майні редакції друкованих засобів масової інформації;*
- **приватизація майна редакцій** (інших установ, які виконують їх функції), що є державною чи комунальною власністю, відповідно до законодавства з питань приватизації з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, з одночасним виходом органів державної влади чи органів місцевого самоврядування зі складу засновників

(співзасновників) друкованого засобу масової інформації та його редакції у разі, коли трудовий колектив редакції не подає протягом встановленого цим Законом строку пропозиції щодо своєї участі у реформуванні друкованого засобу масової інформації;

- перетворення друкованих засобів масової інформації, засновниками яких є органи законодавчої, виконавчої та судової влади, в офіційні друковані видання.

Національна спілка журналістів України погодилася підтримати проект Закону України «Про реформування державних і комунальних засобів масової інформації», розроблений Міністерством юстиції України, за умови, якщо при розробці його остаточного варіанту будуть враховані зауваження Спілки. Зокрема, НСЖУ наполягала на недопустимості перетворення державних та комунальних ЗМІ на офіційні друковані видання органів державної влади, оскільки це суперечило б меті роздержавлення ЗМІ і означало б консервацію існуючої системи державних мас-медіа у значно гіршому варіанті. НСЖУ наполягала також на повній передачі майна редакцій творчим колективам, а не переведенні у довгострокове користування, як це відображав проект Мін'юсту. Те саме зауваження стосувалося й редакційних приміщень, які, на думку журналістів, повинні перебувати у повній власності творчих колективів, а не у 25-річній оренді.

НСЖУ пропонувала також ввести мораторій на скорочення новим власником штату працівників ЗМІ протягом двох років з моменту його роздержавлення та зберегти практику виділення державних дотацій районним, міським та міськрайонним газетам.

Окрім цього, принципово невірним Спілка вважала пункт 4 ст. 5 законопроекту про погодження статутних документів новостворюваної юридичної особи з колишніми засновниками, оскільки єдиним органом державної влади, з яким погоджуються статутні документи і який несе відповідальність у разі їх протиріччя з законодавством, є державний реєстратор. У цьому моменті, а також у вимозі законопроекту щодо проведення центральним органом виконавчої влади постійного моніторингу збереження тематичної спрямованості роздержавленого видання Спілка журналістів вбачала впровадження елементів цензури.

Кінець-кінцем, умовно-компромісний варіант законопроекту «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» 5 липня 2007 р. був поданий на розгляд до Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформації. За змістом він мало чим відрізнявся від попереднього варіанту проекту, змін зазнали лише деякі технічні моменти у формулюванні певних положень. Наприклад, пункт 4 ст. 12 попереднього проекту: «Редакції, які не припинили свою діяльність, та друковані засоби масової інформації, які не припинили свій випуск відповідно до цього Закону, припиняють свою діяльність за рішенням суду» у новому варіанті виклали в наступній редакції: «У разі коли редакція не припинила свою діяльність та/або випуск друкованого засобу масової інформації не було припинено відповідно до цього Закону, центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сфері подає заяву до суду про припинення діяльності редакції та/або випуску друкованого засобу масової інформації». Хоча лівова частка рекомендацій НСЖУ не була врахована при

розробці остаточного проекту, експерти з обох боків визнали, що його прийняття може цілком стати правовою основою для проведення процесу роздержавлення друкованих ЗМІ.

Однак припинення легітимності Верховної Ради п'ятого скликання, загострення політичної кризи та відсутність у представників ключових політичних сил України спільної позиції відносно реформування державних засобів масової інформації загальмували процес прийняття Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» на невизначений термін. З моменту початку роботи Верховної Ради шостого скликання та формування нового складу Уряду, законопроект, який перебував на розгляді Комітету з питань свободи слова та інформації 3 липня 2007 р., було повністю відкликано.

Питання про необхідність розвитку законодавчої підтримки процесу роздержавлення комунальних та державних ЗМІ знову піднялося під час проведення 29 січня 2008 р. наради керівників друкованих засобів масової інформації-учасників пілотного проекту, організованої Національною спілкою журналістів України. Хоча ідея роздержавлення знайшла широку підтримку в колі багатьох редакторів районних друкованих видань, учасники наради відзначили, що до самостійної, самодостатньої інформаційної діяльності готові лише одиниці. За словами головного юрисконсульту НСЖУ Тетяни Котюжинської низька ефективність спроб реформування державних ЗМІ великою мірою пояснюється відсутністю законодавчо закріпленого механізму роздержавлення. Учасники наради знову відмітили ключові «больові точки» реформування: невизначеність статусу майна редакцій; неопрацьованість механізму його передачі редакціям; невизначеність організаційно-правових форм редакцій роздержавлених ЗМІ; питання пошуку шляхів додаткового фінансування та нових інвесторів; нез'ясованість питання соціальних гарантій працівників редакцій тощо. Для координації спільних зусиль під час роздержавлення друкованих ЗМІ учасники наради створили Всеукраїнську асоціацію комунальної преси та обрали її керівний склад. Щоправда новостворений орган не відіграє скоріше символічну роль, позаяк його повноваження та функціональне призначення не закріплені у жодному законодавчому акті.

Проведення наради НСЖУ мало позитивні наслідки для відновлення законотворчого процесу в сфері реформування державних ЗМІ. Вже наприкінці березня 2008 року Міністерство юстиції України розмістило на своєму офіційному сайті проект Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» з пропозицією його громадського обговорення до 30 квітня поточного року.

За змістом новий варіант законопроекту успадковував майже всі основні положення попереднього проекту. Зміни стосувались визначення хронологічних меж етапів реформування: підготовчий етап мав тривати з 2009 по 2010 рр., а основний – з 2011 по 2012 рр.; послідовності формулювання декількох статей та вилучення декількох важливих пунктів. Наприклад, з нової редакції проекту вже вилучили пункт про те, що на підготовчому етапі реформування проводиться пілотний проект за добровільною участю редакцій державних ЗМІ та НСЖУ. НСЖУ надалі взагалі виключається з процесу реформування. При формулюванні способів реформування автори нового проекту замінили речення «реорганізація редакції у господарське

товариство шляхом утворення членами її трудового колективу господарського товариства» на «перетворенням редакції членами її трудового колективу у господарське товариство». Причому така організаційно-правова форма діяльності реформованих редакцій як господарське товариство значно обмежувала свободу вибору колективу редакції та її засновників, заздалегідь визначаючи подальшу господарчу будову редакції. Автори законопроекту також не дали чітке визначення терміну «господарське товариство», не зорієнтувавши таким чином учасників реформування на конкретну організаційно-правову форму.

Проект також допускав неточності при формулюванні механізму переходу майна до редакції. Згідно ст. 9 проекту майно (окрім приміщень), що станом на 31 грудня 2005 року перебувало на балансі редакції, передається у власність новоутвореного господарського товариства на безоплатній основі, за умови збереження функціонування та тематичної спрямованості друкованого. Формулювання «передається на безоплатній основі» можна тлумачити двояко і як передачу в оренду, і як передачу в тимчасове користування. Це дає змогу чиновнику маніпулювати поняттями при визначенні механізму передачі.

У питанні визначення власності на приміщення редакцій автори законопроекту також уникли однозначності у тлумаченнях певних пунктів. Наприклад, ст. 10 передбачала, що редакції безоплатно забезпечуються приміщеннями, які перебували на їх балансі до 31 грудня 2005 р. Як довго редакції будуть забезпечуватися приміщеннями, закон не передбачає.

Суттєвим недоліком була також відсутність встановлення чіткого механізму відповідальності за відмову у проведенні процесу реформування. У той час як державні засновники можуть припинити випуск друкованого засобу масової інформації, якщо трудовий колектив протягом встановленого законом строку не вніс пропозицію стосовно своєї участі у реформуванні, то засновники не несли ніякої відповідальності у разі відмови проводити реформування державних друкованих ЗМІ. Не враховано було і таку типову для місцевої влади ситуацію, коли один із засновників не згоден проводити реформування.

Щоправда останній пункт статті 12, який передбачав припинення випуску друкованого ЗМІ та його діяльності через суд в разі відмови його трудового колективу від участі у реформуванні, повністю вилучався. Перші два пункти ст. 14 щодо відповідальності за порушення законодавства про реформування друкованих засобів масової інформації також вилучалися. Водночас автори нового законопроекту доповнили пункт щодо перетворення друкованих засобів масової інформації, засновниками яких є органи законодавчої, виконавчої та судової влади, в офіційні друковані видання фразою «інші державні органи», що значно розширило можливість «косметичного» умовного реформування друкованих ЗМІ. Вже беручи до уваги лише ці незначні зміни, можна констатувати, що новий проект відрізняється від попереднього більшою поміркованістю та консервативністю. Однак і його прийняття ще залишається під знаком питання. Процес публічного обговорення законопроекту, який Міністерство юстиції розпочало на сторінках свого офіційного сайту, закінчився ще 23 травня і до цього моменту на розгляд до Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформації не надходив.

Водночас на розгляді парламентського комітету з питань свободи слова та інформації вже більше півроку знаходиться проект закону України «Про мораторій на відчуження від редакцій державних та комунальних засобів масової інформації приміщень та майна». До прийняття закону про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації цей проект передбачав введення тимчасової заборони на укладання та виконання договорів купівлі-продажу, застави, іпотеки, внесення до статутних капіталів (фондів) суб'єктів господарювання приміщень та майна редакцій, інших цивільно-правових актів, які передбачають перехід права власності до інших юридичних та фізичних осіб, а також продажу майна в процесі провадження справи про банкрутство. Також законопроект мав накласти мораторій на передачу редакційних приміщень та майна в оренду чи інше користування фізичним та юридичним особам. Доля його так само перебуває під знаком питання.

З відомих причин, для парламенту нинішнього скликання пріоритетним є напрямок приватизації крупних підприємств, тому сподіватися на те, що роздержавлення державної та комунальної преси відбудеться швидше за приватизацію, скажімо, Одеського припортового заводу було б марною справою. Між іншим відсутність відповідної законодавчої бази зводить нанівець всі спроби реформувати державні ЗМІ. Навіть самі вдалі сміливі спроби без законодавчого підкріплення принесуть більше шкоди, ніж користі.

Економічні проблеми в процесі реформування державних та комунальних ЗМІ

На початку 90-х років в Польщі під час приватизації державних мас-медіа дуже популярним був вислів «гроші вирішують ступінь свободи преси». Не можна не погодитися з цією звичайною істиною – цілком очевидно, що одного вивільнення з-під державної власності не достатньо для повноцінного самостійного розвитку видань. Лише з моменту досягнення економічної самостійності можна вести мову про впровадження в українську журналістику демократичних стандартів. Але саме економічна складова є найслабкішою ланкою реформування державних ЗМІ на Дніпропетровщині. Більшість державних та комунальних районних видань Дніпропетровської області є збитковими, виживають лише за рахунок державних дотацій і економічно не готові до виходу у «вільне плавання».

У світовій практиці ведення медіа-бізнесу майже 60-70% прибутку складають кошти, отримані за розміщення реклами. Якщо міські друковані видання області мають більш-менш розвинений ринок рекламних послуг, то ситуація з рекламою в аграрних районах області виглядає значно гіршою. Ринок реклами тут практично відсутній, прошарок дрібного та середнього бізнесу – основного рекламодавця для газетних видань – розвинений ще занадто слабо. Основу рекламних блоків у районних виданнях складають приватні оголошення, поздоровлення та некрологи. Ті малочисельні підприємства, що працюють на регіональних ринках сільськогосподарської продукції, агротехніки чи будівництва, не виявляють інтересу до розміщення своєї реклами в районних виданнях, не дивлячись на низьку вартість їх рекламних площ, а віддають перевагу більш дорогій рекламі на телевізійних каналах або у великих обласних газетах.

Справа в тому, що витрачання навіть невеликих коштів на розміщення реклами в регіональній газеті, було б комерційно не виправданим для рекламодавця, адже районні видання виходять невеликим тиражем, не відрізняються особливою популярністю серед місцевих жителів та мають невелику зону розповсюдження, яка, у кращому випадку, охоплює межі однієї адміністративно-територіальної одиниці. Тому підприємцям вигідніше вкладати кошти в рекламу більшої вартості на телебаченні та у центральних газетах, яка гарантовано дійде до потенційного споживача та не буде обмежувати ринок лише територією якогось певного району.

Єдиним можливим рекламодавцем для районної газети можуть виступати хіба що політичні партії під час виборів та органи місцевої влади у випадку висвітлення своєї діяльності, але і ці рекламодавці не зможуть забезпечити газетам постійний додатковий прибуток. По-перше, партійні осередки зазвичай мають власні партійні друковані видання і звертаються до місцевих газет лише при потребі збільшення площ агітаційної інформації, до того ж у великому часовому інтервалі, тільки під час виборів. По-друге, місцеві органи влади здійснюють оплату за висвітлення своєї діяльності у певній місцевій газеті лише за умови укладання окремої угоди та наявності у місцевому бюджеті коштів, передбачених на висвітлення діяльності. Висвітлення діяльності місцевих органів влади також відбувається з певною періодичністю і інтервали між публікаціями можуть тривати від одного місяця до року. У будь-якому випадку кошти на висвітлення діяльності будуть меншими від тих, що сьогодні виділяються з державного бюджету на підтримку ЗМІ.

За умов відсутності ринку реклами та стабільного рекламодавця головним джерелом прибутку районних друкованих видань зможе лишитися тільки газетна передплата, адже роздрібний продаж у сільських районах області не є поширеним явищем за елементарної причини відсутності мережі роздрібної газетної торгівлі та доставки газет. Але низькі тиражі навряд чи зможуть забезпечити високі показники економічного росту «районом». Враховуючи сукупний розмір тиражу державних та комунальних друкованих видань Дніпропетровщини, який складає близько 269400 примірників, на 12 мешканців області припадає лише одна газета. А якщо із загального розміру тиражу виключити тиражі дніпропетровських міських видань, які більш-менш непогано тримаються на плаву, то на одну газету буде припадати 14 осіб. В цілому ж ситуація з тиражами дуже відрізняється у кожному районі. Так, у Апостолівському районі на один номер газети «Апостолівські новини» припадає 21 особа, у м. Павлоград співвідношення одного примірника газети «Західний Донбас» до кількості населення складає 1/33, а у Нікопольському районі один екземпляр газети «Південна зоря» отримує 1 з 42 мешканців.

Зворотнім боком передплати є проблема доставки друкованого ЗМІ до читачької аудиторії. До сих пір доставкою газет займається державне підприємство «Укрпошта» і, говорячи відверто, досить неефективно. Як свідчать самі видавці, «Укрпошта» систематично затримує доставку газет на строк від двох днів до тижня, а іноді взагалі підмінює одні видання іншими. З огляду на те, що інформація, яку друкують газети, являється так би мовити «продуктом швидкого псування», тривалість ринкової привабливості друкованого видання може сягати щонайбільше двох – трьох днів, а якщо на території розповсюдження діє декілька конкуруючих ЗМІ і ще менше. Доставка із запізненням лише дратує читачів і знижує їх інтерес до видання.

У районах, де населення проживає головним чином у багатоквартирних домах, додаткові труднощі виникають у зв'язку з незадовільним станом або повною відсутністю мережі поштових скриньок. Потенційні читачі, що проживають у багатоквартирних домах, можливо й готові стати передплатниками газети, але вимушені відмовитися від такого наміру в умовах відсутності інфраструктури доставки. У деяких районах незадовільний фонд поштових скриньок або його повна відсутність спричиняє втрату від 20 до 50 % газетних читачів. Немає також чіткого нормативного визначення, яка установа є відповідальною за утримання фонду поштових скриньок: чи то місцеві управління комунального господарства, чи то відділення «Укрпошти» – з'ясувати важко.

Далекою від бажаної залишається також якість роботи місцевих листонош, які матеріально не зацікавлені у вчасній доставці великих об'ємів друкованої продукції. Це можна пояснити тим, що віднедавна місцеві відділення «Укрпошти» втратили статус юридичних осіб і не мають можливості використовувати засоби матеріальної стимуляції для своїх місцевих співробітників. Усі матеріальні ресурси акумулюються у Дніпропетровському обласному відділенні «Укрпошти» і їх розподіл відбувається централізовано, без урахування регіональних особливостей.

Окрім того, відносини між редакціями друкованих видань та «Укрпоштою» до сих пір визначаються за так званими поштовими тарифами, які встановлюють однакову на всій території України вартість послуг з доставки друкованої продукції. Видавці друкованих ЗМІ вимушені закладати тариф у вартість газети і відповідно до його розміру збільшувати передплатну ціну, яка жодним чином не впливає на збільшення прибутку редакції. Поштові відділення у свою чергу за умов жорсткої тарифікації не можуть адекватно реагувати на ринкову кон'юнктуру, впливати на об'єми свого прибутку і вчасно розраховуватися з редакціями по результатах передплати.

При цьому фінансові втрати відчувають обидві сторони: редакції друкованих ЗМІ втрачають від залишку 10 – 15% тиражу не передплачених газет, а поштові відділення – від недоотримання необхідної кількості передплатників. Чомусь, поширена у цивілізованому світі практика, коли видання за своєю ціною реалізують частину друкованої продукції відповідним службам доставки, які в свою чергу організують передплату, збільшуючи вартість газет на стільки відсотків, скільки дозволяють умови місцевого ринку друкованих видань, не знайшла підтримки на вітчизняному ґрунті.

Та найважливішою економічною проблемою для більшості державних друкованих видань залишається невизначеність майнових прав. За радянських часів редакції державних газет неодмінно входили до компартійних структур, знаходились у приміщеннях відповідних партійних організацій та користувались їх майном. Натомість об'єктами займалися будівництвом друкарень та утримували усі засоби поліграфічного виробництва.

З виникненням питання про необхідність проведення процесу роздержавлення 18 з 45 редакцій державних друкованих ЗМІ опинились під загрозою позбавлення будь-яких засобів газетного виробництва, оскільки приміщення, в яких

вони перебувають на даний момент, та майно знаходиться на балансі державних друкарень, місцевих органів виконавчої влади або місцевого самоврядування.

Лише 7 редакцій орендують свої приміщення у державних та приватних установах, приміщення 15-ти редакцій перебувають на їх власному балансі і ще п'ять не мають статусу юридичних осіб і прирівнюються до офіційних друкованих видань органів місцевої влади. Чи погодяться нинішні утримувачі приміщень та майна цих редакцій віддати його журналістам на безкоштовних умовах, чи спокуються на ласий шматок дорогої нерухомості – можна лише здогадуватися.

Дані про майно редакцій	Кількість редакцій
Перебуває на балансі інших установ та організацій	18
Перебуває на балансі редакцій	15
Орендується	7
Приміщення немає, редакція не юридична особа	5

З моменту виходу державних органів з числа співзасновників ЗМІ перед трудовими колективами газет постане ще одне питання: на яких засадах має організовуватися господарська діяльність роздержавлених ЗМІ? При відносній різноманітності форм організаційно-правової діяльності суб'єктів господарювання, організатори реформування державних ЗМІ не залишили для журналістів суттєвих альтернатив, передбачивши у проекті закону про реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ перетворення редакцій ЗМІ в таку форму як господарське товариство.

Не в останню чергу на економічний розвиток державних медіа впливає невинновдано жорстка податкова політика держави. Окрім того, що державні та комунальні засоби масової інформації виступають платниками ПДВ, вони регулярно мусять сплачувати податки із заробітної платні співробітників редакцій та державних дотаційних коштів, які органи місцевого самоврядування протягом певного періоду виділяють на підтримку своїх друкованих ЗМІ. Іноді співвідношення державної підтримки та державної фіскальної політики по відношенню до комунальної та державної преси демонструє цікаві речі.

На жаль, по Дніпропетровській області таких даних немає, але, для порівняння, у сусідній Запорізькій області на підтримку місцевої районної газети «Нива» державою було виділено 41 тис. грн., у той час як податків сплачено на суму у 28 тис. грн. Типовим явищем стали регулярні планові та позапланові перевірки фіскальними органами фінансової діяльності державних друкованих ЗМІ. При чому, якщо податкова адміністрація завчасно повідомляє про свої перевірки, то контрольно-ревізійне управління може проводити свої рейди у будь-який час і скільки завгодно разів.

Вже зараз керівники державних ЗМІ, потенціальних учасників процесу реформування вимушені стикнутися з тим фактом, що побудова прибуткового газетного бізнесу навряд чи стане можливою при нинішньому співвідношенні

кадрового потенціалу редакцій з масштабами стратегічних завдань економічного розвитку видання.

В середньому редакція одного районного видання налічує 10 – 15 співробітників, з них приблизно 3–5 осіб складають творчий колектив, тобто є журналістами, які пишуть матеріали для газети, а решта – технічний персонал. Про вік працівників «районок» взагалі можна вже не згадувати, більшість з них – люди передпенсійного та пенсійного віку. Катастрофічна нестача молодих кадрів була завжди типовим явищем для дніпропетровської глибинки.

Очевидно з перших кроків самостійної діяльності реформованих ЗМІ редакторам прийдеться замислитися над скороченням штатів своїх редакцій. Дані експертного дослідження на тему «Рівень цензури, тиску на журналістів та доступу до інформації у Дніпропетровській області», яке у листопаді-грудні 2007 р. провів Дніпровський центр соціальних досліджень, свідчать про те, що майже 50% респондентів впевнені, що на перших етапах фінансування реформованих ЗМІ можна буде проводити головним чином за рахунок комерційної реклами. Отже скорочення неминучі саме серед складу творчих співробітників редакцій. Натомість конче необхідним буде розширення рекламних та комерційних відділів редакцій. Але проблема тут полягає не в тому, як замінити одних людей іншими, а де знайти або перевчити вже існуючих спеціалістів, як підготувати вправного дизайнера, спеціаліста з продажу, реклами чи маркетингу.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Розбудова дієвих механізмів громадського контролю за діями влади в сфері ЗМІ

- Створення Комітетів з моніторингу висвітлення діяльності органів влади, або громадських рад при органах влади, головною метою яких буде систематичний аудит відповідності дій влади до задекларованих її представниками пріоритетів
- Створення громадських об'єднань, які наділені функціями контролю за дотриманням професійних та трудових прав журналістів (профспілкові організації або громадські організації), які мають виступати у ролі третейського судді.

2. Поліпшення роботи прес-служб органів влади

- Організація та проведення регулярних брифінгів перших осіб органів влади
- Організація та проведення представниками влади «круглих» столів, прес-конференцій, прес-клубів, зустрічей з громадськими, творчими журналістськими організаціями
- Стандартизація, наповнення інформаційними та аналітичними матеріалами офіційних Інтернет-сайтів виконавчих та представницьких органів влади
- Відпрацювання механізмів надання інформації представниками влади журналістам, можливо, шляхом укладання угод на висвітлення інформації.

3. Підвищення професійного рівня журналістів

- Покращення рівня обізнаності працівників ЗМІ з певних вузьких тем та проблем
- Створення постійно діючого навчально-методичного центру для підготовки та перепідготовки співробітників районних друкованих ЗМІ на базі місцевих навчальних закладів та за участю представників громадських організацій області.

4. Регламентація стосунків журналістів та їх колективів із власниками друкованих видань та телеканалів

- Розробка та підписання на національному рівні галузевої угоди
- Підписання колективних угод та угод про редакційну політику

- Врегулювання питання підписання індивідуальних письмових угод з творчими працівниками, визначення рамок прав та обов'язків, які несуть сторони в своїй професійній діяльності.

5. Проведення змін на законодавчому рівні

- Внести зміни до Закону України «Про боротьбу з корупцією»:
 - відмову фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами; умисне затримання її, надання недостовірної чи неповної інформації віднести до корупційних діянь
 - поновити статтю 7 «Відповідальність за вчинення корупційних діянь» в редакції від 15.05.2003 р.
- Внести питання про реформування державних ЗМІ до пріоритетних напрямків державної інформаційної політики.
- Внести до проекту Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» наступні зміни:
 - у п. 1 ч. 1 ст. 3 слово «господарське товариство» замінити на «підприємство», це розширить свободу вибору організаційно-правових форм господарської діяльності редакцій у залежності від конкретної економічної ситуації, у якій перебуває кожна редакція;
 - уточнити положення ч. 2 ст. 9 щодо безоплатної передачі майна визначенням конкретних термінів цієї передачі: тимчасова, довгострокова чи безстрокова, те саме стосується і передачі приміщень редакцій;
 - передбачити перехідний період для редакцій реформованих ЗМІ після вступу в силу закону;
 - у статті 14 законопроекту додатково передбачити введення відповідальності за відмову засновників провести реформування ЗМІ у визначений законодавством термін
- Прискорити розгляд та прийняття Закону України «Про мораторій на відчуження від редакцій державних та комунальних засобів масової інформації приміщень та майна». Цей крок необхідний для запобігання відчуженню майна редакцій та порушенню виробничої цілісності видання до моменту прийняття закону про реформування з боку нинішніх засновників або будь-яких інших сторонніх приватних чи державних структур
- Ввести мораторій на проведення кадрових змін серед керівництва державних друкованих видань до прийняття закону про реформування ЗМІ та на час проведення реформування

- Ввести мораторій на зміну установчих документів редакцій до прийняття закону про реформування державних друкованих ЗМІ
- Провести незалежну експертизу господарської діяльності та фінансового стану державних ЗМІ, а також маркетингове дослідження ринку рекламних послуг на території розповсюдження ЗМІ, з метою розробки індивідуальних програм економічного розвитку державних ЗМІ на період реформування
- Розробити та увести в дію місцеві програми пільгового кредитування державних друкованих видань, що приймають участь у процесі реформування. Методику визначення об'ємів та строків кредитування можна виробити на основі підсумкових показників обігу фінансових засобів друкованого ЗМІ за останні 2–3 роки
- Знизити податкові ставки для державних друкованих ЗМІ на початковому етапі реформування.

Додаток 1

ЗМІ Дніпропетровської області: інформаційна довідка

На сьогодні інформаційний простір Дніпропетровської області представлений широким спектром місцевих засобів масової інформації. За даними Державного комітету телебачення і радіомовлення України структура ЗМІ Дніпропетровщини складається з 87 суб'єктів телерадіомовлення та 984 друкованих ЗМІ з місцевою сферою розповсюдження.

З 87 діючих телерадіокомпаній до державної власності належать 6 телерадіокомпаній (7% від загальної кількості):

ТРК	Тип мовлення	Місце знаходження	Зона поширення мовлення
Дніпропетровська обласна державна телерадіокомпанія	телерадіомовлення	м. Дніпропетровськ	Дніпропетровська область
КП «Телерадіокомпанія «Рудана»		м. Кривий Ріг	м. Кривий Ріг та прилеглі райони
КП «Телерадіостудія «Досвітні вогні»		м. П'ятихатки	м. П'ятихатки, П'ятихатський район
КП «Павлоградський телецентр»	телемовлення	м. Павлоград	м. Павлоград
КП «Новомосковська радіоредакція»	радіомовлення	м. Новомосковськ	м. Новомосковськ, Новомосковський район
КП «Телерадіокомпанія «Південна зоря»	радіомовлення	м. Нікополь	м. Нікополь

Лише 51 з 87 телерадіоорганізацій області здійснюють ефірне телерадіомовлення, дротове радіомовлення і телевізійне мовлення у багатоканальних мережах. Решта організацій виступають операторами кабельного ТБ та провайдерми програмних послуг.

З огляду на спосіб формування програмної продукції всі телерадіоорганізації області, що здійснюють мовлення, можна розділити на три категорії.

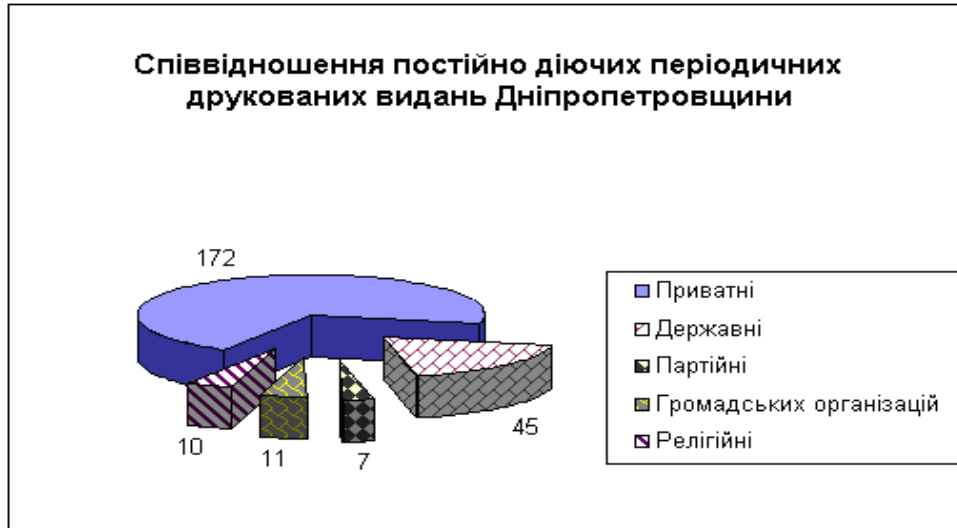
До першої категорії можна віднести 17 організацій телевізійного мовлення та 9 радіомовних ефірних компаній, які мають ліцензовані обсяги мовлення від 18 до 24 годин на добу, та випускають програмний продукт власного виробництва, обсяг якого не перевищує 2-6 ефірних годин. Решта часу за ліцензійними угодами займає трансляція передач того чи іншого мережевого мовника. Присутність такого мережевого партнера, як правило, передбачається умовами ліцензій, одержаних місцевими мовниками у період з 2002 до 2004 рр. Типовим прикладом організації такої категорії можуть виступати 9 канал міста Дніпропетровська, який більшу частину свого ефірного часу відводить під трансляцію програм всеукраїнського Нового каналу, телеканал «Тоніс», канал «ТЕТ» тощо.

До другої категорії телерадіокомпаній належать організації, програмне наповнення яких складається з передач власного виробництва і придбаної продукції, виготовленої на вітчизняних продакшн-студіях або інших вітчизняних мережевих телерадіоорганізаціях, які на певних територіях не мають власного каналу мовлення. Ця категорія представлена 9 телевізійними компаніями. Також до вищенаведеної категорії компаній, які самі складають програмний продукт без участі мережевих мовників, належать 6 радіоорганізацій області.

Решту ТРО області, 5 з яких здійснюють проводове радіомовлення, а 3 – телевізійне мовлення у багатоканальних мережах, слід віднести до такої категорії мовників, що використовують виключно програмний продукт власного виробництва.

Станом на кінець 2007 року у Дніпропетровській області видано ліцензії 984 місцевим друкованим виданням. Лівову частку друкованих видань області – 771 – складають газети, решта - 213 – видання журнального типу. З них українською мовою виходить 100 видань, російською 157, а частка двомовних українсько-російських друкованих ЗМІ складає 727 видань. Проте не дивлячись на таку, здавалося б, значну кількість видань, реально в світ виходять лише 245 друкованих ЗМІ.

З 984 зареєстрованих видань до державної власності належать 49 друкованих ЗМІ. З них постійно друкується 45, що у розрахунку до загальної кількості реально функціонуючих в області видань відводить державі частку у 18,4 %. Також в області зареєстровано 26 видань, засновниками яких є політичні партії, з яких виходять 7. Зареєстровано 40 видань громадських організацій, з яких виходять 11 видань. В області зареєстровано 22 видання, засновниками яких стали релігійні організації, виходять в світ 10 видань.

Особливістю діяльності місцевої районної преси на Дніпропетровщині є певна розірваність комплексу газетного виробництва: матеріали готуються в одному місці, а випуск кінцевої продукції здійснюється в іншому. Майже всі районні газети друкуються централізовано у великих міських друкарнях, які мають обладнання офсетного друку. Центрами з друкування періодичних видань є ВАТ «Видавництво «Зоря», ТОВ «Книга», комунальні підприємства: «Криворізька друкарня», «Нікопольська друкарня» та орендне підприємство «Павлоградська друкарня».

Головним джерелом прибутку районних газет залишається передплата. Розповсюдженням періодичних видань за передплатою займається Дніпропетровська дирекція УДППЗ «Укрпошта». Розповсюдження друкованої періодики здійснюється також 1334 торговельними точками (магазини, кіоски, відділи у магазинах, пересувні торговельні пункти).

Щодо приміщень, що займають редакції комунальних друкованих ЗМІ, то 15 редакцій (3 міських і 12 районних) розташовані у приміщеннях, які знаходяться на їх балансі. Приміщення 8-ми газетних редакцій перебувають на балансі друкарень, які належать до спільної власності територіальних громад області, або до державної власності. Приміщення 10 редакцій перебувають на балансі місцевих рад або державних адміністрацій. П'ять редакцій не мають статусу юридичних осіб, виходять як офіційні друковані видання державних органів влади і розташовуються в одному приміщенні із владними структурами. Редакції 4-х газет орендують свої приміщення у комунальних підприємств, а ще три орендують приміщення у приватних підприємств.

Редакції державних районних друкованих видань знаходяться у різному матеріально-фінансовому становищі, що пояснюється регіональними особливостями території розповсюдження газет, технічною базою редакції, кількістю читачів, економічною розвиненістю району, ефективністю менеджменту редакції тощо.

Розміри фінансування кожного державного друкованого ЗМІ визначаються на рік відповідною місцевою державною адміністрацією та затверджуються на сесії місцевої ради. За даними Державного комітету телебачення і радіомовлення України лише у 2005 році на підтримку державних ЗМІ Дніпропетровської області було витрачено 4 405 400 грн. бюджетних коштів.

У 2007 році, відповідно до програм регіонального розвитку телерадіоінформаційного простору та підтримки районних, міських та міськрайонних газет, районного, міського, міськрайонного телерадіомовлення області, сума державної підтримки зросла до 4 718 600 грн. Окрім того, 373,5 тис грн. з цієї суми виділялося на фінансування укладених зі ЗМІ договорів на висвітлення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

У досить вражаючу суму, а саме 4 141 769,1 грн., оцінюється сукупне майно усіх державних видань. При чому найдорожчим є майно редакції газети «Червоний гірник» (м. Кривий Ріг, засновник Криворізька міська рада), вартість якого становить 1 002 900 грн., а найдешевшим – 6 212 грн. – майно редакції газети «Рідний край» (м. Павлоград, засновник Павлоградська і Юр'ївська райради, колектив редакції газети).

У сфері концентрації місцевих засобів масової інформації Дніпропетровщина не має особливих відмінностей від інших областей України. Найбільша частка концентрації місцевих ЗМІ припадає на обласний центр – місто Дніпропетровськ та міста обласного значення. Тут розташована переважна більшість телерадіокомпаній та друкованих періодичних видань області як державної, так і приватної форм власності. Натомість невеликі селища міського типу та деякі райцентри області формують свій інформаційний простір з 1–3 газет та, у кращому випадку, однієї радіостанції. Як правило, ці районні газети перебувають у власності держави.

Додаток 2

Інформаційна довідка щодо українських медіа профспілок та їх місцевих представництв у Дніпропетровському регіоні

Пік активності профспілкового руху у сфері українських мас-медіа припадав на 2004-2005 рр. і був пов'язаний головним чином з подіями Помаранчевої революції.

Масовий сплеск журналістської солідарності з приводу захисту професійних прав журналістів у цей період стимулював інтенсивну роботу як «ветеранів» журналістського руху, так і більш молодих професійних утворень.

Всього на теренах України та Дніпропетровської області трудовою діяльністю журналістів опікуються 4 організації:

Національна спілка журналістів України

Спілка журналістів створена 1959р., постановою Кабінету Міністрів України 1998р. їй було надано статус Національної.

Національна спілка журналістів України (НСЖУ) є незалежною, громадською, позапартійною організацією, національною всеукраїнською творчою спілкою як суб'єкт творчої діяльності, що об'єднує професійних творчих працівників - журналістів та інших працівників засобів масової інформації, які професійно займаються журналістикою, публіцистичною діяльністю.

НСЖУ має регіональні організації в усіх областях України та в Автономній Республіці Крим. Нині Спілка нараховує понад 13000 членів. НСЖУ ставить перед собою мету сприяти розвитку журналістики в Україні та захищати соціальні, економічні, творчі інтереси журналістів.

У Дніпропетровській області НСЖУ об'єднує 1042 журналістів.

Українська асоціація видавців періодичної преси

УАВПП створена у 2001 році, є добровільною, недержавною, неприбутковою організацією видавничих компаній періодичної преси України, мета якої полягає у захисті і підтримці газетно-журнального бізнесу та прискоренні загального розвитку галузі вітчизняної преси. Сьогодні УАВПП об'єднує 100 видавництв преси з усіх регіонів України. Членами Асоціації видавців періодичної преси у Дніпропетровському регіоні є 7 видань:

- Видавництво «Прес-центр» (Київ), видання: «Газета «По-днепровски» (Дніпропетровськ);
- ТОВ «Дніпро-медіа», видання газета "Теледом", "Телескоп", "Рекламная неделя Днепропетровска", "Комсомольская правда - Днепр Пятничная", "Комсомольская правда - Днепр", "Теленеделя. Днепропетровский выпуск", "Семь. Днепропетровский выпуск";
- ТОВ "Видавництво Безкоштовно завжди", видання: «Безплатно всегда»;
- ПП «Видавничий будинок "Володимир Дудник», видання: газета «Частный предприниматель»
- ТОВ "Видавництво "Популярные Вести" (Павлоград), видання: «Популярные Вести»;
- ПП "Балтакса М.В." (Дніпродзержинськ), видання: газета «Событие»;
- ТОВ "Кадр-ТВ"(Павлоград), видання: газета «Спутник телезрителя»

Незалежна асоціація телерадіомовників

Була створена з ініціативи активістів регіональних теле- та радіокомпаній України в травні 2000 року. Покликана захищати права вітчизняних телерадіовиробників, надавати юридичні консультації та юридичну підтримку, сприяти створенню правової бази та демократичній розбудові вітчизняного телерадіомовлення, підняттю його до європейського рівня. Організація діє з метою задоволення та захисту законних творчих, національно-культурних, соціальних, економічних та інших спільних інтересів своїх членів. Наразі Членами НАМ є близько 100 телерадіоорганізацій. У дніпропетровському регіоні членами НАМ є:

- 41 ТВК (Дніпродзержинськ);
- 34 телеканал (Дніпропетровськ);
- "Агентство "Рейтинг" (Дніпропетровськ);
- "ТРК "Медіа-Система" (м.Кривий Ріг);
- "Радіо Самара" (Павлоград).

Незалежна медіа профспілка України

Всеукраїнська професійна спілка, яка створена у 2002 році, об'єднує журналістів та інших працівників ЗМІ, захищає професійні, соціальні та трудові права співробітників мас-медіа, допомагає становленню прозорих правил роботи на українському медіа-ринку.

У Дніпропетровському регіоні НМПУ має свої осередки у м. Дніпропетровську та Дніпродзержинську.

До Дніпропетровського осередку НМПУ входять:

- 8 журналістів із Дніпропетровської обласної державної телерадіокомпанії (51 канал);
- журналісти кореспондентського пункту ТРК «Україна»;
- журналісти телеканалу «11 канал».

До Дніпродзержинського осередку входять:

- журналісти редакції газети «Событие»;
- журналісти міського рекламного тижневика «Всё для всех».

Медійна карта Дніпропетровської області

№	Назва періодичного друкованого видання	Серія № свідоцтва про реєстрацію дата видачі	Засновник, (співазасновники)	Періодичність, тираж	Вид видання	Мова	Сфера розповсюдження	Місце знаходження редакції, телефон	Перелік майна, яке перебуває на балансі редакції	Дані про приміщення	Вартість майна
1	"Апостолівські новини"	ДП № 631 30.03.1999	Апостолівська райрада, райдержадміністрація, редація газети	3,1 2р/т	газета	укр., рос.	районна	53800, м. Апостолове, вул. Визволення, 36 т.(8-05656) 9-12-35	Автомобілі – ВАЗ 2107, УАЗ Інтернет Комп'ютер. техніка – 3 од.; цифр. фотоапарат укр. меблі.	на балансі ред., комун	54900,0
2	"Васильківський вісник"	ДП № 143 28.02.1994	Васильківська райрада	1,7 2р/т	газета	укр.	районна	52600, с.м.т. Васильківка, пров. Парковий 4, т.(8-05639) 9-22-41	Автомобіль – УАЗ. Комп'ютерна техніка – 2 од.; Інтернет Цифрова фотоапаратура – 1	Оренда у страхової компанії ОРАНТА Дніпро. Приватна	74400,0
3	"Вести Терновики"	ДП №1305-40-ПР 23.08.06	Тернівська міська рада	1,0 1р/т	газета	укр., рос.	міська	51400, м. Тернівка, вул. Пушкіна 5А, 8-05636- 7-3-67	-	Комун.	-
4	"Відомості Дніпродзержинської міської ради"	ДП № 672 29.10.1999	Дніпродзержинська міська рада	6,8 1р/т	газета	укр., рос.	міська	51931, м. Дніжинськ, вул. Медичинська, 2 т.(8-05692)-	Комп'ютерна техніка, Інтернет, Цифрова фотоапаратура	на балансі ПТУ № 15, комун.	33500,0
5	"Вільногорськ"	ДП № 1066 14.08.2003	Вільногорська міська рада	2,7 1р/т	газета	укр., рос.	міська	51700, м. Вільногорськ вул. Варена, 15, т.(8-05653) 5-06-09	Комп'ютерна техніка – 1 од.; Інтернет Цифрова фотоапаратура – 1	у приміщенні міськради, комун.	9904,0
6	"Вісник"	ДП № 68 20.12.1993	Широківська районна рада	2,9 1р/т	газета	укр.	районна	53700, с.м.т. Широке, вул. Леніна 121 т.(8-05657) 2-16-63	Автомобілі – ВАЗ 1102 „Таврія“ Комп'ютерна техніка – 3 од.	на балансі ред., комун.	118400,0

Додаток 3

(база даних про комунальні друковані засоби
масової інформації з місцевою сферою розповсюдження)

7	"Вісті Дніпропетров'я"	ДП № 718 10.04.2000	Облдержадміні страція	3,5 - вт 6,7 - чт 2р/т	газета	укр., рос.	обл.	49070, м. Дніськ, вул. Комсомольська, 58 к. 439, т. (8-0562)- 31-29-65	Автомобіль - ВАЗ 21093; Комп'ютерна техніка - 21 од; Інтернет, к. 439, Цифрова фотоапаратура - 1 од.	у приміщенні Регіонально го відділення фонду держ. майна	271400,0
8	"Вісті Софіїщини"	ДП № 897 17.12.2001	Софіївська райрада, райдержадміні страція	1,8 2р/т	газета	укр.	районна	53100, с.м.т. Софіївка, вул. Шкільна, 22, т. (8-05650) 2-94-38	Автомобіль - ВАЗ 21053; Інтернет Комп'ютерна техніка, меблі	на балансі ред., комун.	199702,0
9	"Влада"	ДП № 762 12.09.2000	Облдержадміні страція	0,7 1р/міс	журнал	укр., рос.	обл.	49004, м. Дніськ, пр. Кірова, 1 к. 217, т. (8-056)- 742-83-87	-	Редакція, як юридична особа відсутня Приміщ. облдержадм.	-
10	"Вперед"	ДП № 670 29.10.1999	Солонянська райрада, райдержадміні страція	1,4 2р/т	газета	укр.	районна	52400, с.м.т. Солоне, вул. Гагаріна, 5, т. (8-05669) 2-35-08	Автомобіль - ВАЗ "Славути" меблі Комп'ютерна техніка - 2 од.,	на балансі друкарні, комун.	33700,0
11	"Депутат"	ДП № 1017 31.01.03	Обласна рада	У 2006 не виходил а	журнал	укр.	обл.	49004, м. Дніськ, пр. Кірова, 2 т. (8-056)- 742-85-62	-	Редакція, як юридична особа відсутня Приміщ. облради.	-
12	"Дніпровська зоря"	ДП № 895 13.12.2001	Дніпропетровс ька райрада, райдержадміні страція, редакція газети	1,1 1р/т	газета	укр.	районна	52005, м. Дніськ, сел. Ювілейне, вул. Теплична, 5, т. (8-0562) 27-80-71	Автомобіль - ВАЗ 1102, "Таврія" Комп'ютерна техніка - 5 од; Інтернет, Цифрова фотоапаратура - 1 од.	у приміщенні райради, комун.	25900,0
13	"Жовтоводськ і вісті"	ДП № 13 23.11.1993	Жовтоводська міська рада	2,5 1р/т	газета	укр.	міська	52201, м. Жовті Води, вул. Франка, 20 т. (8-05652) 2-46-30	Комп'ютерна техніка - 1 од.; Інтернет, Цифрова фотоапаратура - 1 од.	комун.	8756,1

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007– 2008 рр.

№	Назва періодичного друкованого видання	Серія № свідоцтва про реєстрацію дата видачі	Засновник, (співазасновники)	Періодичність, тираж	Вид видання	Мова	Сфера розповсюдження	Місце знаходження редакції, телефон	Перелік майна, яке перебуває на балансі редакції	Дані про приміщення	Вартість майна
14	"Західний Донбас"	ДП № 59 13.12.1993	Павлоградська та Тернівська міські ради та колектив редакції газети	3,7 1р/т	газета	укр., рос.	міська	51400, м. Павлоград вул. Степового фронту, 11 т.(8-05632) 6-06-29	Автомобіль – ВАЗ 21011 Комп'ютерна техніка – 8 од; Інтернет, меблі	на балансі ред., комун.	114200,0
15	"Злагода"	ДП №15 23.11.1993	П'ятихатська райрада, райдержадміністрація, колектив редакції	0,9 2р/т	газета	укр.	районна	52100, м. П'ятихатки, вул. Мамова, 127 т.(8-05651) 3-02-72	Комп'ютерна техніка , цифрова фотоапаратура, ксерокс, меблі	на балансі ред., комун.	12726,0
16	"Зоря"	ДП № 488 09.11.1997	Дніпропетровська обласна рада	9,5-вт, 15,6-чт 3р/т	газета	укр.	обл.	49600, м. Дн-ськ, пл.Журналістів, 7, (8-0562)- 27-16-52	Автомобіль Астра"; Комп'ютерна техніка – 34 од; Інтернет, Цифрова фотоапаратура – 4, меблі.	на балансі ВАТ "Видавництво "Зоря", державна	184292,0
17	"Зоря-город"	ДП № 1179 08.10.2004	Дніпропетровська обласна рада	6,0 1р/т	газета	укр., рос.	обл.	49600, м. Дн-ськ, вул. Журналістів, 7, т.(8-0562)-27-16-52	-	на балансі ВАТ "Видавництво "Зоря", державна	-
18	"Інформаційний вісник Жовтневої районної ради"	ДП № 138 28.02.1994	Жовтнева райрада м. Дніпропетровськ	5,0 2 р/міс.	газета	укр., рос.	районна у місті	49027, м.Дніпропетровськ , пл. Шевченка, 7, т.(8,056) 744-24-68	-	у приміщенні райради, комунальна	-
19	"Козацька вежа"	ДП № 114 31.01.1994	Орджонікідзевська міська рада	3,6 2р/т	газета	укр.	міська	53303, м. Орджонікідзе, вул. Калініна, 48, т.(8-05667) 4-21-04	Автомобіль – ЗАЗ 1103 "Славутич" Комп'ютерна техніка – 3 од; Інтернет, меблі Цифрова фотоапаратура	у приміщенні міськради, комун.	46555,0
20	"Наш край"	ДП № 724 26.04.2000	Томаківська райрада, райдержадміністрація, редакція газети	1,9 1р/т	газета	укр.	районна	53500, с.м.т. Томаківка, вул. Леніна, 45, т(8-05668) 2-22-95	Автомобіль – ВАЗ 2121 "Нива". Комп'ютерна техніка – 3 Цифрова фотоапаратура .	на балансі ред., комун.	121080,0

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007– 2008 рр.

21	"Наша позиція"	ДП № 970 05.08.2002	Держинська райрада м. Кривого Рогу	4,6 1р/т	газета	укр., рос.	районна у місті	50069, м. Кривий Ріг, пр. Миру, 42/38, т.(8-0564) 23-31-02	-	у приміщенні райради, комун. Редакція не юридична особа	-
22	"Наше життя"	ДП № 69 20.12.1993	райрада, райдержадміністра ція, колектив редакції газети	1,8 2р/т	газета	укр.	районна	51100, с.м.т. Магдалинівка, вул. 50 років Жовтня, 2а т.(8-05691) 2-16-62	Автомобіль – ЗАЗ 1103 „Славуга” Комп’ютерна техніка – 2 од.: меблі, інше	на балансі ред., комун.	284797,0
23	"Наше місто"	ДП № 150 28.02.1994	Дніпропетровська міська рада	3,2-вт, чт, пт 4б, 5-сб 4р/т	газета	укр., рос.	міська	49000, м. Дн-ськ, вул. Леніна, 14, т. (8-056) 744-60-43	Автомобілі: ВАЗ 21053, Форд- Фокус”; Комп’ютерна техніка – 14, Інтернет, Цифрова фотоапаратура - 2	на балансі АТЗТ ТСД, комун.	372100,0
24	"Нікопольська правада"	ДП № 10 05.11.1993	Нікопольська міська рада	3,7 2р/т	газета	укр., рос.	міська	53219, м. Нікополь, вул. Електрометалургів , 21 т.(8-05662) 2-30-03	Комп’ютерна техніка – 7 од.: Інтернет.	на балансі друкарні, комун.	15400,0
25	"Нові рубіжі"	ДП № 43 06.12.1993	Кринчанська райрада, колектив редакції газети	3,0 2р/т	газета	укр.	районна	52300, с.м.т. Криничи, вул. Віконюківська, 1, т.(8- 05654) 9-18-83	Автомобіль – ВАЗ 21043 Комп’ютерна техніка – 4 Цифрова фотоапарату- ра, меблі, інше майно	на балансі ред., комун.	77200,0
26	"Новомосковська правада"	ДП № 62 13.12. 1993	Новомосковська міська рада, колектив редакції	2,0 2р/т	газета	укр.	міська	51200, Новомосковськ вул.Радянська, 12, т.(8-05693)-	Комп’ютерна техніка – 3 од.: Цифрова фотоапаратура - 1	На балансі райради комун.	20400,0
27	"Першотравенські новини"	ДП № 168 28.03.1994	Першотравенська міська рада	3,0 1р/т	газета	укр., рос.	міська	52837, м. Першотравенськ , вул. Жовтнева, 13, т.(8-05633) 7-24-11	Автомобіль – ЗАЗ „Таврія”, меблі Комп’ютерна техніка – 1од.: Цифрова фотоапаратура – 1,	комунальна	49400,0
28	"Петриківські вісті"	ДП № 141 28.02.1994	Петриківська райрада, райдерж- адміністрація	0,8 1р/т	газета	укр.	районна	51800, с.м.т. Петриківка, вул. Леніна, 52 т.(8-05634) 2-12-55	Автомобілі – ГАЗ 3102”, ЗАЗ 1102 „Таврія” Комп’ютерна техніка, меблі	на балансі ЗАТ "Укртелеком", прив.	54200,0
29	"Південна зоря Домашня окаричичка"	ДП № 1084 06.10.2003	Нікопольська райрада, Райдерж- адміністрація, КП "ТРК Південна зоря"	4,9 1р/міс	газета	укр., рос.	районна	53219, м. Нікополь, вул. Електрометалургів, 21 , т.(8-05662) 2-23-73	Випуск здійснює редакція газети „Південна зоря”	на балансі друкарні, комун.	-

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007– 2008 рр.

№	Назва періодичного друкованого видання	Серія № свідоцтва про реєстрацію дата видачі	Засновник, (співазасновники)	Періодичність, тираж	Вид видання	Мова	Сфера розповсюдження	Місце знаходження редакції, телефон	Перелік майна, яке перебуває на балансі редакції	Дані про приміщення	Вартість майна
30	"Південна зоря"	ДП № 38 06.12.1993	Нікопольська райрада, райдержадміністрація	3,5 2р/т	газета	укр.	районна	53219, м. Нікополь, вул. Електрометалургів 21, т.(8-05662) 2-23-73	Автомобіль-1 Комп'ютерна техніка – 9. Цифрова фотоапаратура – 2, різграф. меблі	на балансі друкарні, комун.	163600,0
31	"Покровський край"	ДП № 796 27.12.2000	Покровська райрада, райдержадміністрація	3,1 2р/т	газета	укр.	районна	53600, с.м.т. Покровське, вул. К.Маркса, 111, т.(8-05638) 2-12-20, 5-00-55	Автомобіль – ЗАЗ 1103 "Славутич" Комп'ютерна техніка – 4 од.	на балансі ред., комун.	65600,0
32	"Тридніпровський коментар"	ДП № 26 24.11.1993	Верхньодніпровська райрада, райдержадміністрація, колектив редакції газети	1,7 2р/т	газета	укр.	районна	51600, м. Верхньодніпровськ, вул. Петровського 35а т.(8-05658) 60-3-40	Автомобілі – ВАЗ 21061*, Комп'ютерна техніка – 4 од.	на балансі ред. комун.	147525,0
33	"Приоріальська правда"	ДП № 6 01.11.1993	Царинанська райрада, райдержадміністрація	3,0 2р/т	газета	укр.	районна	51000, с.м.т. Царинана, вул.14-ї гвардійськ. дивізії 6 т.(8-05690) 3-29-93	Автомобілі – ВАЗ 2121 "Нива", ЗАЗ 1102 "Таврія" Комп'ютерна техніка – 2 од. меблі	на балансі ред. комун.	148300,0
34	"Присамарська нива"	ДП № 117 07.02.1994	Новомосковська райрада, райдержадміністрація	1,9 2р/т	газета	укр.	районна	51200, Новомосковськ, вул. Шевченка 7, т.(8-05693) 2-34-47	Автомобіль – ВАЗ 2107. Інтернет Комп'ютерна техніка – 2 од.	у приміщенні рай, ради, комун.	17500,0
35	"Рідний край"	ДП № 197 31.05.1994	Павлоградська і Юр'ївська райради, колектив редакції газети	1,5 1р/т	газета	укр.	районна	51400, м. Павлоград, в. Радянська, 55 т.(8-05632) 6-04-02	Комп'ютерна техніка – 2 од. меблі	на балансі "Оранта Дніпро", приватн.	6212,0
36	"Сакагань"	ДП № 108 31.01.94	Виконком Криворізької міської ради	0,6 1р/т	альманах	укр., рос.	міська	50101, м. Кривий Ріг пл. Радянська, 1, т.(8-0564) 74-69-38	-	у приміщенні міськради, комун. Редація не юридична особа	-
37	"Самарський обрій"	ДП № 1291-26Р 10.07.06	Самарська райрада м. Дніпропетровськ	1,0 2р/т	газета	укр., рос.	районна	49127, м. Дніпропетровськ Вул. 20-річчя Перемоги 51	-	КП ІАА "Реґіон"	-
38	"Семь дней"	ДП № 70 20.12.1994	Бабушкінська райрада м. Дніпропетровськ	2,5 1р/т	газета	рос.	районна у місті	49069, Дніпропетровськ Запорозьке шосе 40, бок. 3, т.(8-0562) 65-06-28	Автомобілі – ВАЗ 2106, Комп'ютерна техніка – 1	на балансі ЖЕК-14, комун.	19356,0

Інформаційний простір Дніпропетровщини в 2007– 2008 рр.

39	"Синельниківська вісті"	ДП № 567 27.07.1998	Синельниківська районна, міська ради, РДА, редакція газети	1,5 2р/т	газета	укр.	районна	52500, м. Синельникове, вул. Боли, 3-а т.(8-05663) 4-25-21	Автомобілі – ВАЗ 21053, ВАЗ 21043 Інтернет Компютерна техніка – 3 од; Цифрова фотоапаратура	на балансі ред., комун.	121312,0
40	"Сільське Криворіжжя"	ДП № 529 24.02.1998	Криворізька райрада, райдерж адміністрація	4,9 1р/т	газета	укр.	районна	50002, м. Кривий Ріг, вул. Кобильського, 21 т.(8-0564) 28-19-32	Автомобіль – ВАЗ 2107 Компютерна техніка – 7од; Цифрова фотоапаратура, Меблі, інше майно	На балансі райради комунальна	42600,0
41	"Степова зоря"	ДП № 437 08.07.1997	Петропавлівська райдержадміністрація, колектив редакції газети	1,5 1р/т	газета	укр.	районна	52700, с.м.т. Петропавлівка, вул. Радянська, 44 т.(8-05631) 2-14-82, 2-15-00	Авто ВАЗ-21099 Компютерна техніка – 3 : Цифрова фотоапаратура – 1, меблі	на балансі друкарні, комун.	78672,0
42	"Червона зірка"	ДП № 39 06.12.1993	Межівська райрада, райдержадміністрація, колектив редакції газети	1,2 2р/т	газета	укр.	районна	52900, с.м.т. Межова, вул. Сташкова, 35 т.(8-05630) 9-14-82	Ортехніка, меблі, цифрова фотоапаратура основні засоби	на балансі ред., комун.	125000,0
43	"Червоний гірник"	ДП № 709 28.02.2000	Криворізька міська рада	41,2-сб 29,6-вт, чт 3р/т	газета	укр., рос.	міська	50050, м. Кривий Ріг, пр. Металургів, 28, т. (8-0564)23-23-54	Автомобілі: DEOO "Нубра", ВАЗ 21043 – 2 шт, ЖУК 06; Компютерна техніка – 23 од;	на балансі ред., комун.	100290,0
44	"Шахтар Марганця"	ДП № 1120 23.01.2004	Марганецька міська рада	2,1 1р/т	газета	укр., рос.	міська	53470, м. Марганець, вул. Радянська, 164, т.(8-05665)-2-24-41	Компютерна техніка – 2 од; Інтернет, Цифрова фотоапаратура - 1	на балансі ред., комун.	13932,0
45	"Панорама району"	ДП №1176 20.09.2004	Красногвардійська райрада Дніпропетровська	2,0 2 р/міс	газета	укр., рос.	районна у місті	49051, м. Дн-ськ, вул. Журналістів, 7 т.(8-0562)-38-83-28	Компютерна техніка, Інтернет, Цифрова фотоапаратура, меблі	на балансі ВАТ "Видавництво "Зоря", державна	-
46	"Факти і події"	ДП №1138 29.03.2004	АНД райрада м. Дніпропетровськ	5,0 2р/міс	газета	укр., рос.	районна у місті	49023, Дніпропетровськ пр. Воронова, 31 т.(8-0562)-23-05-05	-	у приміщенні райради, комун Редакція як юридична особа відсутня	6348,0

Додаток 4

Моніторинг стану свободи слова та дотримання прав журналістів в Дніпропетровській області в 2007 – 2008 рр.

Постійний моніторинг ситуації у сфері розвитку засобів масової інформації у Дніпропетровській області був одним із ключових моментів дослідницько-аналітичної діяльності ДЦСД в ході реалізації проекту і слугував основою для визначення головних тенденцій та ознак цього процесу. В цілому у період з січня 2007 р. по червень 2008 р. в Дніпропетровській області ДЦСД зафіксував близько 30 випадків порушення свободи слова та професійних прав журналістів, які проявилися у: порушеннях норм трудового законодавства під час змін керівного та творчого складу трудових колективів державних ЗМІ; відкритті судових справ, в яких фігурують журналісти; вилученні газетних тиражів, засобів аудіо-відео запису або матеріалів журналістів; перешкоджанні доступу журналістів до публічних заходів або місць надзвичайних ситуацій; побитті журналістів, псуванні редакційного майна; запровадженні цензури та ін.

СІЧЕНЬ 2007 р

Був надзвичайно насиченим на події. Обласний центр у цьому місяці демонстрував рекордну, з огляду на порівняно незначний проміжок часу, кількість порушень прав журналістів.

м. Дніпропетровськ

12 січня 2007 р. виник конфлікт довкола одного з найпопулярніших видань області – газети «Дніпро вечірній». Виходячи із пояснень заступника редактора газети Віктора Міщенка, оголошених 19 січня під час прес-конференції, група осіб під прикриттям приватних охоронних структур намагалася заволодіти установчими документами та печаткою редакції. Рейдери скористались ситуацією одночасного існування двох суб'єктів підприємницької діяльності КП «Дніпро вечірній» та ТОВ «Редакція «Дніпро вечірній», реєстрацією у 2005 р. логотипу «Дніпро вечірній» на ім'я ТОВ «Юридичної фірми «Правник» для зовсім іншої, малотиражної газети та

невизначеністю правонаступника видання. Згодом висвітлення конфлікту довкола «Вечірки» на шпальтах місцевих газет припинилось, проте на останній сторінці відомої всім дніпропетровцям газети у реквізитах редакції з'явилися зовсім інші записи. Засновником і видавцем газети замість журналістського колективу «Дніпра вечірнього» тепер стає ВАТ «Юридична фірма «Правник», у видання з'являється нова юридична адреса, повністю замінено склад редакційної колегії, редактором також стає нова особа – мету рейдерів досягнуто. Від так, контроль над виданням знаходиться у руках невідомої приватної структури.

17 січня Дніпропетровський поштамт заявив про розрив договору на поширення газети «Лица» у односторонньому порядку.

За твердженням головного редактора газети «Лица», цьому передували події 27 грудня, коли дніпропетровська газета «Лица», №106, була вилучена з торговельної мережі «Укрпошти».

На думку редакції, вилучення із продажу цього номера газети пов'язано зі статтею на першій сторінці «Вершники без голови», що була присвячена міському голові Дніпропетровська Івану Куліченку й висуненню йому дніпропетровськими правоохоронцями обвинувачення за ст. 191 КК України (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем).

За словами Альони Гарагуц, у зв'язку з вилученням частини тиражу з продажу газета «Лица» звернулася до дирекції Дніпропетровського поштамту та «Укрпошти» для пояснень, однак редакції було заявлено, що вилучення не проводилося. Після цього редакція 10 січня вдруге звернулася до дирекції Дніпропетровського поштамту та «Укрпошти» з уточненим запитом. Відповіддю на цей запит редакції стало те, що Дніпропетровська дирекція «Укрпошти», яка займається розповсюдженням газет по Дніпропетровській області, дотепер не уклала з редакцією газети «Лица» угоду на поточний рік, а Поштамт, який займається розповсюдженням газет по Дніпропетровську, безпідставно розірвав укладену півмісяці тому угоду.

24 січня 2007 р. розгорнувся конфлікт довкола усунення з посади генерального директора ДОДТРК М.І. Павленка та призначення виконуючою його обов'язки Вікторії Шиловой, яка завідувала редакцією інформаційно-публіцистичних та музичних програм ДОДТРК, одночасно є депутатом Дніпропетровської обласної ради за списком Блоку Лазаренко та очолює постійну комісію облради з питань зв'язків з об'єднаннями громадян і засобами масової інформації.

Державний комітет з питань телебачення і радіомовлення обґрунтував своє рішення тим, що попередній генеральний директор допустив неефективне використання частотного ресурсу ДОДТРК. Зокрема на увазі малось те, що під час конкурсу з розподілу частот, оголошеному Національною радою з питань телерадіомовлення України, чотири години ефірного часу на 51-му телеканалі, де в останні роки здійснювала мовлення

ДОДТРК, віддали новій компанії «Громадське слово», структурі, близькій до «Приват ТБ» (група «Приват»). Ця обставина й була витлумачена зацікавленими людьми як загроза або початок рейдерського захоплення обласної телерадіокомпанії, будівлі й служби якої займають два гектари землі безпосередньо в центрі Дніпропетровська. На цій обставині неодноразово наголошувала й новопризначена в.о. генерального директора Вікторія Шилова.

Між іншим дії Держкомтелерадіо важко піддаються вмотивованому поясненню, адже комітет не проводив спеціального службового розслідування по відношенню до колишнього генерального директора ДОДТРК і наявність в його діях ознак службового зловживання так і не була доведена, як і той факт, що 4-годинне мовлення на державному каналі телекомпанії «Громадське слово» може призвести до рейдерського захоплення ДОДТРК.

Не зрозуміло також, якими критеріями відбору професійних та організаторських якостей керувався Держкомтелерадіо, призначаючи на посаду виконуючого обов'язки генерального директора державного телеканалу Вікторію Шилу, звану в середовищі дніпропетровських журналістів, як досить одіозну та суперечливу фігуру. Неодноразово Вікторія Шилова опинялась у центрі місцевих скандалів у зв'язку зі своїми різкими висловлюваннями на адресу колег-журналістів та порушеннями норм Кодексу журналістської етики. Красномовним підтвердженням негативної оцінки дій Вікторії Шилової у професійному колі журналістів стало її виключення з лав Національної спілки журналістів України у жовтні 2006 р. У відповідній заяві Комітету статутного нагляду НСЖУ йшлося про порушення Шиловою щонайменше трьох важливих положень Кодексу журналістської етики: п.1 в частині: "Журналіст поширює і коментує лише ту інформацію, у правдивості якої переконаний. Він уникає неповноти або неточностей чи викривлень інформації, які могли б завдати моральної шкоди честі та гідності людини, неприпустимі з боку недостовірності повідомлення."; п. 7 в частині: "Журналіст у своїй професійній поведінці не має права ставити особисті інтереси понад усе. ... подання ним інформації, що містить наклеп, упередженість, необґрунтовані звинувачення, - неприпустимі."; п. 10 в частині: "Журналіст поважає і відстоює професійні права своїх колег, дотримується норм і правил поведінки у редакційному колективі. Він повинен бути уособленням скромності, наполегливості, працелюбності.". У відповідь на своє звільнення Вікторія Шилова подала судовий позов до Дніпропетровської обласної організації НСЖУ відносно порушення останньою її честі та гідності. Розгляд справи за позовом Вікторії Шилової триває по нинішній день.

Призначаючи на посаду генерального директора Вікторію Шилу, Держкомтелерадіо припустився порушення процедури призначення, передбаченої установчим документом телерадіокомпанії, у відповідності до якої виконання обов'язків генерального директора ДОДТРК в разі відсутності такого покладається на одного з трьох його заступників. На момент призначення В. Шилова очолювала редакцію інформаційно-публіцистичних та

музичних програм ДОДТРК і не обіймала посаду заступника генерального директора.

Гостру реакцію з боку творчого колективу телерадіокомпанії викликала редакційна політика новопризначеної директорки, а саме: зняття з ефіру без попередження та попереднього узгодження з колективом ряду авторських програм; переформування на власний розсуд сітки мовлення каналу; запровадження заборони для журналістів на коментування певних подій у інформаційних випусках; припинення трансляції передач каналу у формі прямого ефірного мовлення.

На засіданні профспілкового комітету ДОДТРК 9 лютого 2007 р. більшість членів колективу шляхом таємного голосування виразила недовіру своєму новому генеральному директору та, користуючись правом, наданим йому ст. 45 Кодексу законів про працю України, оголосили про розрив трудового договору з керівництвом свого підприємства. У відповідь Вікторія Шилова організувала створення ініціативної групи для дострокового переобрання складу профспілкового комітету та провела нову профспілкову конференцію, на якій шляхом відкритого голосування під пильним наглядом керівництва було обрано новий склад профспілкового комітету.

м. Орджонікідзе

В ніч з 9 на 10 січня невідомі особи вчинили підпал редакції газети «Козацька родина». Журналісти газети заявили про тиск та перешкоджання у виконанні ними професійних обов'язків. В інтерв'ю «Німецькій хвилі» депутат міськради Дмитро Бичков заявив, що пожежу в редакції газети «Козацька родина» організували навмисно, аби залякати її працівників. Бичков є водночас головним редактором цього видання.

Внаслідок пожежі, що сталася в ніч на неділю, в редакції згоріли всі комп'ютери, інша оргтехніка, станок для друку, документи. За словами Дмитра Бичкова, невідомі закидали редакційне приміщення пляшками з займистою сумішшю. Одну з таких пляшок на місці пригоди пізніше виявили співробітники міністерства надзвичайних ситуацій, які гасили пожежу. Вони підтвердили версію про навмисний підпал.

В редакції не сумніваються, що інцидент — помста журналістам за публікацію матеріалів про корупцію місцевих чиновників, про неправомірні дії місцевих бізнесменів та правоохоронців та листів від громадян, які постраждали від свавілля влади.

За фактом пожежі в редакції «Козацької родини» міліція порушила кримінальну справу. Втім, правоохоронці заявляють, що розглядають версію про перешкоджання журналістської діяльності, проте вона не єдина. Відпрацьовуються також версії — хуліганство та крадіжка, яку вирішили приховати пожежею.

м. Апостолове

Протягом січня 2007 р. колектив державної газети «Апостолівські новини» скаржився на систематичне порушення своїх професійних прав головою Апостолівської районної ради та головою райдержадміністрації. За словами журналістів, голова райради у директивній формі вимагала від редакції надавати їй на вичитку й редагування готові шпальти газети. З цією метою голова райради навіть утворила спеціальну комісію під назвою «Для передачі/приймання від редакції матеріалів та визначення їх якості на предмет достовірності та законності з висвітлення діяльності Апостолівської райради». За захистом своїх прав редакція звернулась до обласної прокуратури, яка порушила проти голови райради кримінальну справу за фактом перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Проте тиск на журналістів не припинився, на боці голови райради в конфлікт втрутився голова райдержадміністрації, який в ультимативній формі вимагав медійників відкликати свій позов та для переконливості своєї вимоги припинив фінансування видання з районного бюджету. В свою чергу апостолівських журналістів підтримали колеги з Національної спілки журналістів України, які неодноразово зверталися по захист до Кабінету міністрів України. Але в результаті з конфлікту довкола газети «Апостолівські новини» чиновники вийшли переможцями – головний винуватець подій, голова районної ради хоча і була звільнена зі своєї посади, проте знайшла притулок у кріслі начальника одного з управлінь Криворізької районної державної адміністрації, а газета й досі відчуває на собі адміністративний тиск, оскільки керівництво району попіклувалося про виключення газети зі списків одержувачів державної фінансової допомоги.

ЛЮТИЙ 2007 р.

м. Дніпропетровськ

Практично одразу після призначення нового генерального директора Дніпропетровської обласної ТРК у **лютому 2007 р.** від виконання обов'язків заступника генерального директора відсторонено Віктора Ожогіна, який обіймав цю посаду два останні роки. Офіційних причин відсторонення керівництво каналу так і не навело, проте ніщо не виключає особистісних мотивів такого вчинку, адже всьому колективу ДОДТРК був відомий той факт, що Ожогін виступав одним з головних ініціаторів висловлення недовіри В. Шиловій. Кінець кінцем Ожогіна було звільнено за скороченням штатів.

Протягом перших місяців перебування на посаді генерального директора ДОДТРК В. Шилової була також звільнена низка журналістів, які донедавна вели на каналі свої авторські передачі або очолювали творчі об'єднання, всього близько 17 осіб. Зокрема, звільнення з роботи торкнулось автора і режисера передачі «Капітал» В'ячеслава Доценко, а також режисерів творчого об'єднання суспільно-політичних програм Василя Гузя та Костянтина Міхно. Формальним приводом звільнень було рішення про реорганізацію студії ДОДТРК, згідно якого замість раніше існуючих творчих об'єднань суспільно-

політичних, соціально-економічних, художніх і культурних, дитячо-юнацьких та пізнавально-розважальних програм утворювалися нові т/о – «Ранкових програм», «Денних», «Вечірніх», «Теми дня», а також новин спорту. Окрім того, рішення передбачало також внесення відповідних кадрових змін.

Юридичний коментар: керівництво ДОДТРК повелосся протизаконно, відсторонивши В. Ожогіна від виконання професійних обов'язків, оскільки ст. 46 Кодексу законів про працю допускає відсторонення працівників від роботи власником або уповноваженим ним органом лише у разі: появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони. Тільки в цих перелічених випадках законодавство (а не посадова інструкція) передбачає процедуру відсторонення працівника від роботи. Якщо це перебування в нетверезому стані, то відповідно повинна мати місце службова записка керівника, медичний висновок або акт про знаходження в нетверезому стані, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони, ухилення від огляду також повинно підтверджуватись документально. В даному випадку нічого подібного у розпорядженні керівництва ДОДТРК не знаходилося.

Дії генерального директора ДОДТРК не піддаються юридичному виправданню також і у тому випадку, якщо до Віктора Ожогіна, як до працівника державного засобу масової інформації, застосовувалися норми Закону України «Про державну службу». Згідно ст. 22 цього закону, підставою для відсторонення державного службовця від виконання повноважень за посадою є невиконання службових обов'язків, що призвело до людських жертв або заподіяло значної матеріальної чи моральної шкоди громадянину, державі, підприємству, установі, організації чи об'єднанню громадян. У випадку з відстороненням В. Ожогіна нічого подібного теж не мало місця.

Відносно скорочення журналіста Ожогіна та звільнення інших працівників ДОДТРК у зв'язку з реорганізації студії каналу було також допущено порушення юридичної процедури.

По-перше, згідно ст. 49 – 4 КЗпПУ ліквідація, реорганізація підприємств, зміна форм власності або часткове зупинення виробництва, що тягнуть за собою скорочення чисельності або штату працівників, погіршення умов праці, можуть здійснюватися тільки після завчасного надання професійним спілкам інформації з цього питання, включаючи інформацію про причини наступних звільнень, кількість і категорії працівників, яких це може стосуватися, про строки проведення звільнення. Власник або уповноважений ним орган не пізніше трьох місяців з часу прийняття рішення проводить консультації з професійними спілками про заходи щодо запобігання звільненню чи зведенню їх кількості до мінімуму або пом'якшення несприятливих наслідків будь-якого звільнення. В даному випадку цього зроблено не було.

По-друге, ведення журналістом власної авторської програми чи рубрики у засобі масової інформації є умовою його праці, яка має

відображатися у трудовій угоді, тому припинення випуску авторської рубрики чи програми призводить до зміни істотних умов праці. Відповідно до ст. 32 КЗпП керівник ЗМІ не може змінити істотні умови праці, не повідомивши про це працівника не пізніше ніж за 2 місяці. Окрім того, зміна істотних умов праці не несе за собою звільнення працівника. Трудовий договір припиняється лише у тому випадку, якщо колишні істотні умови праці не може бути збережено, а працівник не згоден на продовження роботи у нових умовах. У іншому випадку керівник зобов'язаний за згодою працівника перевести його на іншу роботу на тому ж підприємстві.

18 лютого у Дніпропетровську на начальника інформаційної служби, журналіста «9-го каналу» Анатолія Шинкаренка напали двоє невідомих. На думку журналіста, причиною побиття було висвітлення 9 каналом конфліктної ситуації на Дніпропетровській ОДТРК внаслідок призначення Вікторії Шиловой виконувачем обов'язків керівника телекомпанії. *«Матеріал про події на 51 каналі подав лише наш канал, – каже Шинкаренко. – Я не робив його особисто, але, як керівник інформаційної служби, підписував до виходу».*

Анатолій Шинкаренко, який є автором і ведучим спортивної програми, у неділю о 14 годині був присутній на баскетбольному матчі. Після його завершення журналіст зайшов у кафе неподалік від спорткомплексу, де й зустрів Вікторію Шилу в компанії її чоловіка та групи невідомих йому людей. Коли о 16.20 Анатолій зібрався покинути кафе, чоловік Шиловой, бізнесмен Вадим Головкин, разом із невідомим чоловіком, – за словами Анатолія, «охоронцем чи братком» – піднялися зі своїх місць. Коли журналіст вийшов надвір, чоловіки наблизились до нього й кілька разів ударили.

Після того, як за заявою Шинкаренка міліція почала розслідувати цей випадок, Вікторія Шилова в ефірі 51 каналу звинуватила його в тому, що він перебував у нетверезому стані. За словами Шинкаренка, у день побиття він здавав аналізи і має докази того, що був цілком тверезий. Згодом це підтвердив керівник Бабушкінського райвідділу внутрішніх справ.

БЕРЕЗЕНЬ 2007 р.

м. Кривий Ріг

14 березня близько 11. 00 було здійснено напад на редактора газети «Криворізький меридіан», члена СПУ, та члена міського комітету СПУ, члена редакційної колегії обласної газети СПУ «Вогні Придніпров'я» Дмитра Чорновола.

Напад стався на території міської типографії, де видавалася свіжа преса, у присутності декількох журналістів та реалізаторів газет. Як зазначають свідки, у побитті активну участь приймав колишній член СПУ, колишній перший секретар Союзу молодих соціалістів Кривого Рогу Алім Чичеркін та член політради СПУ, помічник народного депутата України Шибко В.Я. Іна Іванченко. При цьому І.Іванченко відкрито погрожувала редактору Чорноволу та першому секретарю Криворізького міського СПУ Миколі

Колеснику фізичною розправою. Нападники намагалися знищити тираж свіжого номеру газети «Криворізький меридіан», у якому було розміщено критичну статтю «Увага, небезпека!».

Раніше Іна Іванченко вже не раз погрожувала колективу редакції у зв'язку з друкуванням у газеті критичних матеріалів на адресу її чоловіка, лідера криворізької громадської організації «Анти кримінальний вибір» Сергія Іванченко.

За фактом хуліганських дій відділом міліції Держинського району Кривого Рогу було порушено кримінальну справу.

м. Дніпропетровськ

23 березня на сесії Дніпропетровської обласної ради депутати прийняли рішення про звільнення головного редактора обласного комунального підприємства «Інформаційно-аналітичне агентство «Регіон» Вадима Климентьєва (офіційні видання облради – газети «Зоря» та «Зоря-город»).

Водночас депутати прийняли рішення про призначення на посаду головного редактора ІАА «Регіон» депутата облради, представника Партії регіонів Світлани Колеснікової, а також про реорганізацію «Регіону» та створення комунального підприємства «Редакція газети «Зоря».

Низка дніпропетровських журналістів та керівництво Національної спілки журналістів неодноразово вказували на необґрунтованість рішення депутатів обласної ради та розцінили такі кроки як спробу встановити контроль над інформаційним простором Дніпропетровщини в інтересах єдиної політичної організації – Партії регіонів.

За словами журналіста, пропозиції звільнитися за власним бажанням надходили до нього з боку керівництва обласної ради ще з вересня 2006 р але він не пішов за вмовляннями. У відповідь на це проти КП ІАА «Регіон» розпочалася кампанія масштабних перевірок за участі силових та контрольно-ревізійних органів.

Не отримавши позитивних результатів від перевірок, обласна рада створили спеціальну комісію з 12 депутатів для додаткової перевірки діяльності КП ІАА «Регіон». Усупереч законодавству комісія зажадала від редакції отримати документи про фінансову діяльність підприємства та трудові книжки колективу КП для детального вивчення. На це підприємство попередило представників комісії, що в разі подальшого висування подібних вимог, воно буде вимушене звернутися до суду. Саме після цього на розгляд сесії було винесено питання про звільнення В. Климентьєва.

За словами журналіста, представники обласної ради порушили процедуру прийняття подібних рішень, не надавши пояснень щодо підстав звільнення та не провівши відповідних консультацій ані з колективом редакції, ані зі своїми колегами по депутатському корпусу.

КВІТЕНЬ 2007 р.

м. Дніпропетровськ

Продовжується боротьба за переділ каналів інформаційного впливу в області. Цього разу впливові фінансово-політичні кола Дніпропетровщини зацікавились досить популярним у місті виданням, газетою «Лица». За свідченнями редактора «Лиц» Олени Гарагуц, у **квітні 2007 р.** її запросили до приміщення Дніпропетровської міської ради голова Дніпропетровської обласної організації Партії регіонів Олег Царьов та керівник фракції від цієї політичної сили у міськраді Олексій Тішкін, які запропонували продати газету російським друзям, які займаються видавничим бізнесом. Як фактор впливу, можновладці використовували інцидент з батьком редактора, директором з маркетингу і нової продукції ВАТ «Дніпровагонрембуд», якого працівники обласної прокуратури затримали за підозру в отриманні хабара. Редактор не піддалася на вмовляння, проте сам факт спроб взяти під контроль засіб інформації підтверджує загальну тенденцію по області.

СЕРПЕНЬ 2007 р.

м. Павлоград

ВАТ «Павлоградвуголь» звернулось до господарського суду Дніпропетровської області з позовом до Дніпропетровської обласної державної телерадіокомпанії та ГП «А-студія» ЗАТ «Рекламно-виробнича компанія БІБ-компанія» (м. Павлоград) за розповсюдження у ефірі недостовірної інформації про підприємство та його структурні підрозділи. Під недостовірною інформацією позивачі мали на увазі сюжет «Втрачена справедливість» про збір і збут місцевими жителями вугілля та відходів вугледобування з териконів шахт компанії «Павлоградвугілля» – Самарська, Тернавська, Західнодонбаська.

Згідно оприлюдненому в липні сюжету, у місті Тернівка на Дніпропетровщині міліція побила людей, що працювали на териконах шахти Самарська, відбирали вугілля, яке потім здавали у спеціальні пункти прийому. Загальне керівництво діями міліції здійснював начальник з економічної безпеки шахти Самарська Валерій Поддубцев. Разом з представниками міліції був экс-прокурор міста Тернівка Лисенко. Міліція разом з невідомими особами била людей. «Це тальки попередження, наступного разу ми вас вб'ємо», – погрожували міліціанти.

Позивачі вважали, що продемонстрований по телебаченню сюжет принижує ділову репутацію підприємства і не відповідає дійсності.

Судья Господарського суду Дніпропетровської області Ігор Петренко виніс рішення, яким заборонив трансляцію фільму «Втрачена справедливість» про життя шахтарів Тернівки. У тексті рішення зазначалося: *«Заборонити розповсюдження будь-яким засобом та в будь-якій формі (у тому числі*

шляхом публікації у друкованих, аудіовізуальних, електронних, радіомовних засобах масової інформації, шляхом викладення в характеристиках, заявах, листах, зверненнях, повідомленнях, адресованих іншим особам, шляхом повідомлень в публічних виступах, а також у іншій формі невизначеному числу осіб або хоча б одній особі) інформації та відомостей, які містяться у картині «Втрачена справедливість»». У додатку до рішення було перелічено 27 телекомпаній, зокрема й всеукраїнських, яких ця заборона стосується.

Юридичний коментар: Рішення судді Господарського суду Дніпропетровської області є неправомірним вже хоча б тому, що розгляд позовних заяв щодо захисту честі і ділової репутації лежить поза межами повноважень господарських судів. Захист особистих немайнових прав фізичних та юридичних осіб знаходиться в площині цивільного, а не господарського права. Тому рішення судді Петренка з юридичної точки зору є некомпетентним.

З іншого боку інформація, яку було поширено у сюжеті «Втрачена справедливість» підпадає під визначення «суспільно значимої інформації». Близько 30 тис. мешканців Дніпропетровської області працюють в структурах об'єднання «Павлоградвугілля», з огляду на це інформація про умови праці і становище працівників на підприємстві є предметом громадського інтересу і не може бути заборонена для поширення.

Представники правосуддя знехтували також нормою статті 47-1 Закону України «Про інформацію», згідно якої особа може бути звільнена від відповідальності за поширення інформації, якщо вона є суспільно значимою.

ВЕРЕСЕНЬ 2007 р.

Початок другого півріччя 2007 р. визначався проведенням виборчої кампанії до парламенту. У цей період говорити про порушення професійних прав журналістів було б не дуже коректно. Вже традиційно кожні вибори на Дніпропетровщині пов'язані з активним втручанням суб'єктів виборчого процесу у діяльність медіа. Не приховують своїх політичних симпатій і самі журналісти, які під час передвиборчих кампаній тимчасово забувають про свої суспільні обов'язки і, чи то з внутрішнього переконання, чи то з матеріальної зацікавленості, стають речниками своїх політичних кумирів. Тому 2007 рік не став винятком – політичні пристрасті вирували як на шпальтах газет, так і екранах телевізорів. Поширеним явищем у місцевій журналістиці стала поява та експлуатація замовних матеріалів, так званої «джинси», об'єми яких значно вирости у порівнянні з минулими роками пост-помаранчевої епохи.

м. Кривий Ріг

У криворізькій міській організації Союзу журналістів України вибухнув скандал. За тиждень до дня виборів у криворізьких друкованих періодичних

виданнях («Червоний гірник», «Пульс регіону», «Домашня газета», «Криворізький меридіан», «Вікна тижня») місцевий штаб Партії Регіонів надрукував текст, в якому, зокрема, говорилося про те, що: «... на підтримку Партії регіонів на цих виборах виступили робочі колективи Кривбасу, тисячі простих людей, політичні й громадські організації Кривого Рогу, у числі яких...» І далі, як у часи сумнозвісного одобрямса, йде перелік 13-ти, головним чином, маловідомих суб'єктів, серед яких виявилася й міська організація журналістів.

Тим часом, не було ані зборів журналістської організації, ані навіть засідання її бюро, де на порядку денному стояло би питання про підтримку політичної сили. "А хіба для цього потрібно збори?" - зачудувалася під час бесіди з нашим кореспондентом голова міської організації, журналіст-пенсіонер Людмила Тимиргалєєва. Тому не дивно, що в міському виборчому штабі Партії регіонів не змогли показати якого-небудь свідчення письмової підтримки ні у вигляді протоколу зборів, ні у вигляді рішення бюро організації, ні чого-небудь ще. Як сказав керівник штабу Віктор Артюх, «просто була конкретна розмова з конкретними людьми».

м. Дніпропетровськ

Наприкінці виборчої кампанії 2007 року Головне управління Антимонопольного комітету України вирішило провести перевірку діяльності газети «Лица». Зокрема редакція газети «Лица» у двотижневий термін мала передати до АМК копії деяких документів, а також листи до редакції, «при цьому можете додати іншу додаткову інформацію, яка... сприятиме більш повному з'ясуванню обставин».

ЖОВТЕНЬ 2007 р.

м. Верхньодніпровськ

У фейлетоні "Електрошокер" у Верхньодніпровській районній газеті "Придніпровський комунар" розкривався ряд недоліків у роботі підприємства "Верхньодніпровська райелектромережа": надмірне захоплення відключенням старих - пенсіонерів за борги в кілька гривень, порушення в обліку, в результаті яких відключаються сумлінні абоненти, а також те, що самі керівники РЕМу мають борги за електроенергію. Були й інші публікації, де жителі району критично оцінювали діяльність енергетиків.

У відповідь на критику керівництво Верхньодніпровської райелектромережі вирішило відключити будинок редакції від електропостачання. Без усяких на те підстав. Заборгованості по оплаті за електроенергію редакція не несе. Ні втручання засновників газети - районної ради й райдержадміністрації, ні прокурорське приписання, у якому прокурор району С.С. Федорищев зажадав припинити беззаконня, не принесли результатів.

м. Дніпродзержинськ

Оператори кабельної мережі, міські підприємства "КТБ-центр" й "КТБ-плюс", з якими була укладена угода про транслявання передач ТРК "ГИС", без попереджень і будь-яких пояснень відключили муніципальну телекомпанію від кабельної мережі.

Постійна депутатська комісія Дніпродзержинської міської ради з питань зв'язків з політичними партіями, громадськими організаціями, засобами масової інформації й розвитку місцевого самоврядування висловила стурбованість станом справ з відключенням ТРК "ГИС" від кабельної мережі й звернулася з відповідними заявами в прокуратуру міста, міського керування УМВД, СБУ в Дніпродзержинську.

23 жовтня в Господарському суді Дніпропетровська буде розглянутий позов КП "Дніпродзержинська міська інформаційна служба" до міських операторів кабельної мережі про несанкціоноване відключення трансляції Дніпродзержинської телерадіокомпанії "ГИС" (міська інформаційна служба), що керівництво ТРК вважає порушенням прав міської громади. Про це повідомив директор КП "Міська інформаційна служба", до складу якої входить ТРК "ГИС", Галина Куропятникова.

Довідка ДЦСД: Комунальне підприємство "Міська інформаційна служба" (ГИС) створено рішенням Дніпродзержинського виконкому міської ради в 1998 році. 22 січня 2007 року КП "ГИС" одержало ліцензію на право роботи телерадіокомпанії "ГИС" у складі комунального підприємства. Транслявання передач ТРК "ГИС" почала 22 червня 2007 року. Рішення про організацію кабельної мережі в місті було прийнято виконкомом Дніпродзержинської міської ради (№410 від 17 вересня 2002 року), у якому зазначено, що умовами функціонування кабельної мережі є постійна робота міських студій телебачення.

ЛИСТОПАД 2007 р.

13 жовтня 2007 року в м. Дніпропетровську стався вибух побутового газу в житловому будинку №127 по вул. Мандриківській. Працівники ЗМІ, які висвітлювали хід рятувальних робіт, неодноразово вказували на перешкоджання з боку влади виконувати свої професійні обов'язки.

07 листопада 2007 року, у середу, о 14.00 годині у Дніпропетровській обласній організації Національної спілки журналістів України відбувся «круглий стіл» на тему: «Перешкоджання діяльності журналіста: непорозуміння чи злочин?». На його засіданні журналісти й експерти дійшли до висновку, що правоохоронні органи Дніпропетровська порушують права журналістів, а також ігнорують випадки порушення прав журналістів третіми особами.

Факти порушення прав журналістів набули системного характеру, вважає головний редактор «Газеты по-днепровски» Борис Брагінський. Він стверджує, що міліція, порушуючи Закон України «Про інформацію», не

пропускала журналістів до зруйнованого вибухом газу будинку на вулиці Мандриківській. Унаслідок цього в першу добу громадськість інформувала про інцидент лише прес-служба Міністерства надзвичайних справ. На запитання про причини такої поведінки міліціонери відповідали, що мають відповідний наказ керівництва.

З тим же зштовхнулися журналісти в штабі, а потім - у місцях дислокації потерпілих. У результаті інформація, що попадала в пресу й розліталася по всій країні, запізнювалася, була неповною, почасти спотворювалася.

Коментуючи ситуацію, начальник відділу зв'язків з громадськістю Дніпропетровського УМВС Олексій Щербатов заявив наступне: *«Ті, що стояли у зчепленні, не могли пропустити журналістів. Адже вони відповідають за їхнє життя і здоров'я. А посилення на начальство можна пояснити. Не готові всі міліціонери з вами розмовляти. Переляк у них».*

Ще одним фактом порушення прав журналістів, озвученим Брагінським, став інцидент із кореспондентом газети «Комсомольская правда» Миколою Тимошенком, якого під час виконання службових обов'язків охорона не пропустила до готелю. Журналіста вигнали з будівлі, відібрали в нього фотоапарат, диктофон та мобільний телефон. Кореспондент викликав міліцію, але правоохоронці погрожували порушити кримінальну справу проти нього самого.

Юридичний коментар

Чи має право міліція або інші органи влади обмежувати пересування журналіста під час надзвичайного стану, стихійного лиха, катастрофи?

Законодавство України так само, як і міжнародне, дає чітку відповідь: журналіст, по пред'явленню редакційного посвідчення або іншого документа, що засвідчує його приналежність до засобу масової інформації, може перебувати в місцях збройних конфліктів, здійснення терористичних актів, при ліквідації небезпечних злочинних угруповань, у місцях надзвичайних подій, у районі стихійного лиха, катастрофи, у місцях аварій, масових порушень порядку, на мітингах і демонстраціях, на територіях, де оголошений надзвичайний стан.

Хто буде нести відповідальність, якщо з журналістом щонебудь трапиться під час виконання їм професійних обов'язків у зоні надзвичайних подій?

Закон «Про державну підтримку засобів масової інформації й соціальний захист журналістів» у статті 15 установлює, що відшкодування, обов'язкові виплати й пільги відповідно до законодавства про охорону праці й соціальний захист громадян у випадку відрядження журналістів для виконання професійних завдань у місця надзвичайних подій гарантує редакція (юридична особа) засобу масової інформації. А у випадку неможливості забезпечення встановлених на такі випадки гарантій засоби масової інформації не мають права відрядити працівників у місця надзвичайних подій без їхньої згоди. Якщо

ж журналіст не працює в якому-небудь одному ЗМІ, він самостійно повинен подбати про своє забезпечення у випадку нещасного випадку. До журналістів прирівнюються кіно- і телеоператори, режисери й інші працівники засобів масової інформації, якщо вони по необхідності входять до складу відряджених творчих груп.

Право на інформацію є основним (фундаментальним) правом кожної особи (фізичної, юридичної, групи осіб) одержувати інформацію, використати й поширювати її.

«Право на інформацію поширюється на будь-яку інформацію, яку розташовує державний орган. Держава повинна докладати зусиль для того, щоб надавати інформацію вчасно й гарантувати точність і повноту інформації, що надається, але також у випадку, коли такої точності й повноти інформації не вистачає, держава зобов'язана надавати громадськості інформацію, наявну в його розпорядженні» (з Рекомендації Ради Європи 2002(2) «Про доступ до офіційних документів»).

Журналісти наділені особливими правами для збору інформації, оскільки саме через засоби масової інформації всі громадяни України, юридичні особи й державні органи мають право на оперативне одержання привселюдно розповсюджуваної інформації про діяльність державних органів й організацій, об'єднань громадян й їхніх посадових осіб, а також інших відомостей, необхідних для реалізації ними своїх прав, воль і законних інтересів, здійснення завдань і функцій (стаття 34 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні»).

Службова діяльність журналіста не може бути основою для його арешту, затримки, а також вилучення зібраних, оброблених, підготовлених їм матеріалів і технічних засобів, якими він користується у своїй роботі. Це гарантії статті 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації й соціальний захист журналістів».

Більше того, відповідальність за здійснення злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням їм професійних обов'язків або перешкоджання його службової діяльності прирівнюється до відповідальності за здійснення таких же дій проти працівника правоохоронного органа.

ГРУДЕНЬ 2007 р.

м. Дніпропетровськ

Безпрецедентною подією стало подання Дніпропетровським міським управлінням міліції двох судових позовів до газети «Лица». Предметом судового розгляду стали дві в цілому політкоректні статті «Іван Купала в погонах» (<http://www.the-persons.com.ua/news/glavred/2951/>), автор – головний редактор газети «Лица» Гарагуц Е.А.) та «О квартирном вопросе с криминальным душком» (<http://www.the-persons.com.ua/news/zakonnik/2949/>), автор – керівник громадської приймальні партії «Народна самооборона» в Дніпропетровській області Василь Сухов), надруковані у цій газеті.

У результативній частині міліція просила захистити свою честь та гідність, а також стягнути з відповідача моральне відшкодування у розмірі 15 тис. грн. Як тільки справа потрапила до судової компетенції, прес-служба Дніпропетровського міського управління внутрішніх справ розіслала в регіональні ЗМІ інформацію, щодо цих двох позовів. Суддя, яка веде справу, розцінила розсилання подібних повідомлень як спробу тиску на суддю за допомогою преси й ТБ і взяла самовідвід.

Юридичний коментар

Стаття 49 Закону України «Про інформацію» обмежує права органів державної влади позиватися до ЗМІ у частині відшкодування моральної шкоди, залишаючи тільки право вимагати спростування. Ця норма ч. 2 ст. 49 Закону України «Про інформацію» набрала чинності лише у квітні 2003 року. До цього часу органи влади були одними з основних позивачів до журналістів та засобів масової інформації, часто вимагаючи сотні тисяч або навіть мільйони гривень. Те, що на міліцію безумовно розповсюджується цей припис, прямо вибігає з положення ст. 1 Закону України «Про міліцію», адже *«міліція в Україні – державний озброєний орган виконавчої влади...»*.

Однак, Закон України «Про інформацію» чітко розрізняє сам орган влади та посадових осіб, які працюють у цьому органі. Обмеження застосовується лише стосовно органу, тоді як *«це не позбавляє посадову особу органу державної влади... права на захист честі, гідності та ділової репутації у суді»*.

Разом з тим, для того, щоб посадова особа мала можливість подати такий позов, інформація має стосуватися безпосередньо цієї особи. Тобто, голова Дніпропетровського міського управління не має перспектив судитися, коли поширена інформація стосувалася діяльності Ленінського райвідділу міліції (про який йшла мова у статті «О квартирном вопросе с криминальным душком»), а не його особисто.

А в матеріалі «Іван Купала в погонах», в якому йдеться про те, що співробітники міліції занадто довго їхали на виклик, взагалі, на наш погляд, немає жодного слова або словосполучення, які б можна було трактувати як «неправдиві».

СІЧЕНЬ 2008 р.

м. Дніпродзержинськ

Наприкінці січня 2008 року редакція газети «Дзержинець» вирішила опублікувати на першій сторінці статтю про діяльність міського прокурора Г. Базалєва. Трохи раніше цей матеріал вже оприлюднили газета «ЛИЦА» (10.01.08 р.) та Інтернет-видання «Украина криминальная» (08.01.08 р.).

Черговий випуск газети від 23 січня 2008 р. так і не потрапив до читачів, тому що співробітники Дніпродзержинського міського відділу з боротьби з економічними злочинами вилучили його з реалізації у газетних

продавців. Підставою для своїх дій правоохоронці називали рішення суду Заводського району м. Дніпродзержинська про закриття газети та усну вказівку прокурора м. Дніпродзержинська Г. Базалєва.

Вилучений тираж ВБЕЗівці здали до канцелярії міської прокуратури. Сам пан Базалєв стверджує, що до вилучення газети не має ніякого відношення.

Втім, 26 січня 2008 р. засновник та головний редактор газети «Дзержинець» Маргарита Загора отримала поштою Постанову державного виконавця п. Вишнякова про накладення арешту від 23 січня 2008 р. на тираж газети «Дзержинець» без посилання на рішення суду. Тому пані Загора подала заяву до міської прокуратури про незаконне вилучення газети.

До речі, подібна ситуація з вилученням тиражу у газети «Дзержинець» сталася майже рік тому. На початку лютого 2007 р. державний виконавець п. Вишняков, не маючи на руках рішення суду, яке вступило у законну силу, арештував тираж газети «Дзержинець» прямо у видавництві типографії «Зоря» м. Дніпропетровська. Проте в квітні того ж року Заводський суд м. Дніпродзержинська визнав дії державного виконавця Вишнякова незаконними, а в серпні Апеляційний суд Дніпропетровської області залишив це рішення чинним, тому що згідно ст. 18 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»: «Вилучення тиражу чи окремої його частини допускається тільки за рішенням або вироком суду, які набрали чинності».

До цього часу державний виконавець п. Вишняков за свій злочин покарання не отримав і, як бачимо, продовжує порушувати Закон.

ЛЮТИЙ 2008 р.

м. Дніпропетровськ

Дніпропетровська обласна організація партії Народний Союз «Наша Україна» направила звернення міністрові внутрішніх справ Юрію Луценку з вимогою виключити головного редактора газети «ЛИЦА» Олену Гарагуц зі списку виборчого блоку «Наша Україна - Народна Самооборона».

«Останнім часом майже в кожному номері всеукраїнської газети «ЛИЦА» з'являються статті, спрямовані на дискредитацію Президента України Віктора Ющенка, лідерів Народного Союзу «Наша Україна» і демократичної коаліції, - говорить в зверненні. - Головним редактором і засновником цього видання є кандидат у народні депутати України за списком виборчого Блоку «Наша Україна - Народна Самооборона» Гарагуц Олена Олександрівна. Делегати 7-ї Дніпропетровської обласної конференції Народного Союзу «Наша Україна» вважають, що О.О. Гарагуц свідомо допускає публікацію матеріалів у газеті «ЛИЦА», які принижують честь і гідність Президента України як людини й найвищої посадової особи держави й лідерів Народного Союзу «Наша Україна» і не може перебувати в списку виборчого Блоку «Наша Україна - Народна Самооборона».

Прес-секретар обласної організації НУ-НС Валентин Єрмоленко пояснив Інтернет-виданню "Політичний Дніпропетровськ", що мова йде про матеріали Тетяни Коробової, у яких різко висміюється особистість Президента України й інших державних чиновників країни.

У самої ж Олени Гарагуц інша думка. Вона пов'язує зазначене звернення аж ніяк не із саркастичними матеріалами Коробової (які, до речі, із задоволенням тиражує й ряд інших видань). «Я вважаю, що дана заява пов'язана із січневою серією статей у газеті «ЛИЦА» про членів партії «НС-НУ» і про голову обласної організації партії Віктора Гноєвого, а також його заступника Олександра Соколика (який, до речі, судиться зі своїми ж однопартійцями), де говорилося про зловживання членами НС-НУ службовим становищем, використання його в особистих цілях і т. ін.», - сказала «Політичному Дніпропетровську» головний редактор газети «ЛИЦА».

Міністр внутрішніх справ Юрій Луценко під час свого перебування у Дніпропетровську заявив на прес-конференції, що: «Олена Гарагуц не є працівником міліції - я її нізвідки виключити не можу». «Я поки ще не одержав, чесно кажучи, відповідне звернення «Нашої України», але якщо воно надійде - я напишу «Доповідалось» і поставлю підпис. Тому що я не можу, як і хто-небудь, впливати на позицію журналіста», - відзначив Луценко.

м. Дніпропетровськ

Заступник голови Індустріальної районної ради м. Дніпропетровська Микола Сокурєнко подав позов на газету «ЛИЦА» до суду, після того як видання опублікувало серію статей з інформацією про факти зловживання службовим транспортом та шахрайства з боку пана Сокурєнка.

Як не дивно але у своїй позовній заяві пан Сокурєнко не заперечував вищенаведені факти. Він лише вказав на те, що йому вкрай не сподобалося, що газета розмістила поряд із статтями його фото без попереднього дозволу. Свої моральні збитки Микола Сокурєнко оцінив у 5 тис. грн.

Втім голова Індустріальної районної ради м. Дніпропетровська С. Чаплін не став чекати на судові рішення і 15 лютого 2008 року виніс Миколі Сокурєнку сувору догану і позбавив його службового автомобіля.

БЕРЕЗЕНЬ 2008 р.

Апостолівський район

До сих пір триває судових процес по кримінальній справі, порушеній Апостолівською районною прокуратурою проти голови Апостолівської районної ради Н. Оксамитної за фактом перешкоджання професійній діяльності журналістів газети «Апостолівські новини».

Хоча депутати районної ради прийняли рішення відсторонити Оксамитну від виконання обов'язків голови райради і обрали на цю посаду іншу людину, позитивних зрушень у справі не спостерігається. Судовий процес

усіляко затримується, оскільки до судової зали жодного разу не з'явився головний свідок по справі Оксамитної – бухгалтер районної ради.

За словами журналістів, керівництво району зі свого боку відкрито не перешкоджає ходу розслідування, але й водночас нічого не робить для його прискорення, маючи безпосередній вплив на бухгалтера районної ради.

Довідка ДЦСД: На початку 2007 р. колектив газети «Апостолівські новини» скаржився на систематичне порушення їх професійних прав головою Апостолівської районної ради та головою райдержадміністрації (газета «Зоря» від 18.01.2007 р.). За словами журналістів, голова райради у директивній формі вимагала від редакції надавати їй на вичитку й редагування готові шпальти газети. З цією метою голова райради навіть утворила спеціальну комісію під назвою «Для передачі/приймання від редакції матеріалів та визначення їх якості на предмет достовірності та законності з висвітлення діяльності Апостолівської райради». За захистом своїх прав редакція звернулась до обласної прокуратури, яка порушила проти голови райради кримінальну справу за фактом перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Проте тиск на журналістів не припинився, на боці голови райради в конфлікт втрутився голова райдержадміністрації, який в ультимативній формі вимагав медійників відкликати свій позов та для переконливості своєї вимоги припинив фінансування видання з районного бюджету. В свою чергу апостолівських журналістів підтримали колеги з Національної спілки журналістів України, які неодноразово зверталися по захист до Президента та Прем'єр-міністра України (http://dnipropetrovsk.cure.org.ua/dbm.php/archive/2007-03-27_385 від 27.03.07р.).

КВІТЕНЬ 2008 р.

Петропавлівський район

У цьому місяці виявилось, що випадок з «Апостолівськими новинами» має своє симптоматичне продовження. Цього разу об'єктом цензури провінційного чиновництва стала Петропавлівська районна газета «Степова зоря». На зразок до «Апостолівських новин», конфлікт влади та преси розгортався за звичним сценарієм. Голова Петропавлівської районної ради Віктор Тарельник протягом тривалого часу намагався взяти під повний контроль публікацію матеріалів газети. З цією метою він зажадав від керівництва редакції «Степової зорі» проводити узгодження матеріалів, що стосуються діяльності районної ради під його особистим наглядом. Проте журналісти відмовились від такої інформаційної «кооперації» і випустили на сторінках своєї газети низку критичних публікацій з приводу діяльності голови райради, що одразу викликало досить гостру реакцію з боку керівництва району. Зокрема, у квітні районна рада відмовилась здійснювати оплату послуг з оприлюднення у газеті обов'язкової інформації про діяльність органів

влади та місцевого самоврядування (нормативні документи, об'яви і таке інше). До сих пір конфлікт не знайшов свого юридичного продовження, оскільки жодна із сторін не зверталась по захист своїх інтересів до суду. Чинovníки намагаються адміністративно тиснути на редакцію, використовуючи її фінансову залежність від бюджетних дотацій. У той же час на захист петропавлівських журналістів виступила Національна спілка журналістів України, яка внесла голову Петропавлівської районної ради до списку державних чиновників-ворогів свободи слова в Україні, опублікованому 3 травня на передодні Всесвітнього дня вільної преси.

м. Дніпропетровськ

Якщо у попередніх періодах мова йшла про порушення професійних прав журналістів телерадіокомпаній та газетних видань, то починаючи з квітня 2008 р. у обласному центрі дедалі частіше фіксуються випадки наступу на електронні ЗМІ. До цього часу місцеві дніпропетровські Інтернет-видання вважалися найменш вразливими до всіляких зовнішніх впливів. Розміщення інформаційних матеріалів у всесвітній мережі не потребувало від журналістів ані відкриття постійного редакційного приміщення, яке при бажанні зацікавлених органів можна конфіскувати, ані встановлення друкарського обладнання, яке можна зіпсувати, ані друкованого тиражу, який теж можна вилучити чи знищити, і тому подібне. Все, що необхідно для журналіста електронного ЗМІ – це наявність комп'ютера, підключеного до всесвітньої мережі. Однак на початку місяця ілюзія безпеки електронних ЗМІ швидко розвіялася.

11 квітня низка дніпропетровських організацій, установ та засобів масової інформації отримала за електронною поштою так звану «ділову пропозицію», підписану нібито головним редактором регіонального суспільно-політичного Інтернет-видання «Інформатор» (www.informator.dp.ua) Михайлом Назаровим. У цьому повідомленні, зокрема, говорилося: *«Наша команда по Вашему желанию готова взяться за любое расследование и написание статей, которые могли бы осветить негативные факты о тех лицах, которые встают на Вашем пути. Не секрет, что многие печатные издания сегодня зажаты в определенные рамки законодательства, мы же полностью освобождены от цензуры и определенных норм морали».*

Для надання достовірності повідомленню, автори провокаційної «пропозиції» зареєстрували електронну поштову скриньку mnazarovinformator@gmail.com, з якої і було здійснено розсилку, а також помістили текст повідомлення на фіктивний фірмовий бланк редакції, зі вказаними на ньому справжньою адресою та номером телефону редакції.

Після надходження сигналів від колег-журналістів про отримання відверто компрометаційного повідомлення, колектив «Інформатора» розіслав відповідне спростування інформації, в якому зазначалося, що у такий

провокаційний спосіб видання намагаються дискредитувати особи, на адресу яких були спрямовані критичні публікації журналістів «Інформатора». Повідомлення від 11 квітня колектив редакції назвав фальшивкою, за допомогою якої зацікавлені особи намагаються зіпсувати репутацію видання та головного редактора, не маючи аргументів для звернення до суду. Водночас у тексті спростування колектив «Інформатора» не вказував, хто міг бути імовірним автором провокації, зазначивши лише, що у останній час критичні публікації видання стосувалися деяких міських чиновників, депутатів та не чистих на руку бізнесменів.

м. Кривий Ріг

14 квітня на сайті Української гельсінської спілки було опубліковано звернення головного редактора криворізького часопису «Промінь просвіти» Сергія Зінченка, у якому він виступив на захист двох своїх колег журналістів Олени Маковій, яка з вересня 1994 року працює редактором радіомовлення Криворізького міського об'єднання телебачення і радіомовлення і одночасно (на громадських засадах) є кореспондентом часопису „Промінь Просвіти”, та Валентини Кривди, кореспондентки часопису «Промінь просвіти»

За словами С.Зінченка, головний директор Криворізького міського державного об'єднання телебачення та радіомовлення перешкоджає Олені Маковій виконувати у повному обсязі свої посадові обов'язки та затримує журналістці виплату матеріальної компенсації за вимушений прогул, який тривав майже два роки. Як зазначалося у заяві, ще в серпні 2007 року Апеляційний суд Дніпропетровської області поновив Олену Маковій на її посаді за основним місцем роботи, проте керівництво телерадіооб'єднання усіяко зволікає з виконанням судового рішення, на журналістку чиниться адміністративний тиск. Керівництво об'єднання змінює тексти її матеріалів та зміст передач, графік передач журналістки не включили до плану роботи радіомовлення, а її саму не пускають не тільки до прямого ефір, а й до студійного мікрофону. Більше того, 3 квітня керівництво телерадіооб'єднання позбавило Олену Маковій зв'язку, відрізавши її робочий кабінет від телефонної лінії.

По відношенню до другої колеги Сергія Зінченка, Валентини Кривди, криворізькі посадовці запровадили цензуру, заборонивши публікацію її матеріалів (інтерв'ю з учасником УПА Романом Пастернаком з нагоди його 80-річчя) на сторінках міської державної газети «Червоний гірник». За словами журналіста, друкувати матеріали головному редактору газети заборонив особисто мер міста, порушивши вимоги Указу Президента України від 14 жовтня 2006 року „Про всебічне вивчення та об'єктивне висвітлення діяльності українського визвольного руху та сприяння процесу національного примирення”

ТРАВЕНЬ 2008 р.

м. Дніпропетровськ

7 травня знову зафіксовано випадок електронної диверсії. Цього разу об'єктом хакерської атаки став сервер редакції газет «Мой любимый телек» і «Шурочка». У результаті вірусного втручання було заблоковано роботу серверу таким чином, що любий бажаючий отримав можливість дістатися до матеріалів видання, зіпсувати їх або навіть просто «під корегувати».

Диверсія сталася вночі, в період кінцевого формування та передачі газетних шпальт до типографії.

У результаті газета все-таки вийшла з друку, проте з помилками. Видавці вчасно зорієнтувалися і оголосили про відкликання тиражу. Однак його значна частина все одно дійшла до читача з недостовірною інформацією.

Цей випадок знову підтвердив тривожні сигнали про загрозу інформаційній безпеці будь-якого без винятку ЗМІ. Необхідність оснащення кожного видання сучасними комунікаційними системами робить вразливими редакції перед нападами електронних диверсантів. Під загрозою вторгнення через Інтернет може опинитися видання з різних регіонів області. І для цього злодію не треба знаходитися у тому самому місті чи навіть країні.

м. Дніпропетровськ

Реагуючи на трагічні події, що сталися у результаті аварії на атракціонах у місті Луганську, дніпропетровські журналісти спробували провести власне розслідування щодо становища парку атракціонів Дніпропетровська. **14 травня** знімальна група студії «Резонанс-ТБ» прибула на місце засідання спеціальної комісії Дніпропетровської міської ради, під час якого саме і мало розглядатися питання про технічний стан атракціонів у парках міста. Проте журналісти знімальної групи були буквально виштовхані за двері, а головуюча на засіданні заступник дніпропетровського міського голови та начальник управління культури міськради Ірина Зайцева прокоментувала дії охорони міськради приблизно наступним чином: «Тема закрыта для обговорення, журналістам тут робити нічого, а якщо я дізнаюся, хто з прес-служби повідомив вам про це засідання – звільню негайно».

Не отримавши від чиновників вичерпної інформації щодо стану міських атракціонів, знімальна група «Резонанс-ТБ» **17 травня 2007 р** виїхала до міського парку ім. Лазаря Глоби. У якості експерта журналісти звернулися до Бориса Дедова, який протягом багатьох років керував парком Глоби і обізнаний з веденням паркового господарства так би мовити із середини.

Однак тільки-но журналісти приступили до зйомок сюжету, до знімальної групи підійшла жінка, яка назвалася «хазяйкою парку», у супроводі двох охоронців у камуфляжі і одного – в цивільному. Охоронці почали затуляти руками об'єкти камери і мало не стусанами примусили припинити зйомку і залишити територію парку. На слушне зауваження про комунальну

належність парку, в якому може гуляти, фотографувати і записувати відео будь-який громадянин, "хазяї" заявили, що власність ніяка не комунальна, а їхня, і тільки вони можуть надавати право знімати чи фотографувати на території. Особи "господарчих суб'єктів" вияснити не вдалося.

За сигналом журналістів на місце зйомки приїхала директор ТОВ «Резонанс-ТБ» Наталя Власова, режисер студії Іван Зайцев, головний редактор програми «Тема тижня» Марина Деобальд та оператор Роман Кравцов. Але їх навіть не допустили на територію парку. Спроби журналістів переконати керівництво парку у протизаконному перешкоджанні проведенню зйомок не мали успіху. На «господарів парку» не зміг подіяти навіть наряд міліції Кіровського відділення МВС у м. Дніпропетровську, який прибув на місце події за викликом журналістів знімальної групи.

Щоправда, безрезультатним приїзд міліціантів назвати теж не можна. На вимогу офіцера Кіровського РВВС "хазяйка" таки пред'явила документи і виявилася нещодавно призначеною директором комунального підприємства Світлою Кравченко. Не відмовилася й проїхати у райвідділ, де шокувала слідчих тим, що продовжувала наголошувати на своїй правоті: *"територія моя, кого хочу - того пускаю. Без дозволу знімати не будуть"*. Водночас, співробітники охоронної структури зникли з місця інциденту, не бажаючи показувати свої документи міліції.

Майже аналогічний випадок стався вже **18 травня** зі знімальною групою всеукраїнського телевізійного каналу «5 канал». Почувши від колег про учорашній інцидент, знімальна група «5 каналу» спробувала підготувати власний репортаж але знову наштотхнулася на протидію керівництва парку. Перед журналістами знову з'явилася Світлана Кравченко у супроводі охоронців та в ультимативній формі заборонила проведення зйомок.. На зауваження журналістів щодо перешкоджання їх професійній діяльності С.Кравченко відповіла: "Вам що, вчорашнього замало? Знову в СІЗО захотіли?". Потім Світлана Миколаївна почала звинувачувати знімальну групу "5 каналу" в тому, що журналісти працюють на Дєдова. На завершення "виховної" бесіди в.о. директора КП сказала, що всі зйомки в парку слід узгоджувати з нею особисто і, до того ж, робити це заздалегідь.

Юридичний коментар: В усіх вище описаних випадках журналісти діяли у відповідності до ст. 34 Конституції України, яка гарантує кожному право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, а також ст. 26 та ст. 37 Законів України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» та «Про телебачення і радіомовлення», згідно яких журналісти мають право збирати і отримувати без перешкод інформацію, яка необхідна для підготовки передач; проводити кіно -, відео -, звуко – та інші записи, фотозйомки, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством України; відвідувати органи влади, підприємства, установи, організації та бути прийнятими їх посадовими особами; на доступ (зйомку, запис) до документів та матеріалів, за винятком тих, що охороняються чинним законодавством України.

Не пустивши знімальну групу студії «Резонанс – ТБ» до залу засідання спеціальної комісії міської ради, заступник міського голови Ірина Зайцева порушила одразу декілька норм українського законодавства. По-перше, вище перелічені конституційні й професійні права журналістів. По-друге, відомості, які розголошувалися під час засідання комісії 14 травня були самовільно віднесені Іриною Зайцевою до інформації з обмеженим режимом доступу у супереч ст. 30 Закону України «Про інформацію», згідно якої до конфіденційної інформації, що є власністю держави і знаходиться в користуванні органів державної влади чи органів місцевого самоврядування не можуть бути віднесені відомості про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян. Окрім того, інформація з обмеженим доступом може бути поширена без згоди її власника, якщо ця інформація є суспільно значимою, тобто якщо вона є предметом громадського інтересу і якщо право громадськості знати цю інформацію переважає право її власника на її захист. У випадку з висвітленням технічного стану комплексу атракціонів у парку ім. Глоби йшлося саме про такий вид інформації, як суспільно значима, оскільки йшлося про безпеку і здоров'я громадян, які можуть постраждати від господарської недбалості дирекції парку. Отже дії Ірини Зайцевої, а також в.о. директора парку ім. Глоби Світлани Кравченко можна трактувати як умисне перешкодження законній професійній діяльності журналістів, що у відповідності до ст. 171 Кримінального кодексу України несе за собою покарання у вигляді штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. Окрім того ст. 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» прирівнює відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкодження його службовій діяльності до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу.

20 травня у зв'язку з інцидентом у парку ім. Глоби Дніпропетровська обласна організація Національної спілки журналістів України підготувала відповідну заяву на адресу депутатів Дніпропетровської міської ради, міського голови Івана Куліченко, органів прокуратури та СБУ в Дніпропетровській області, з проханням створити спеціальну депутатську комісію з розслідування протизаконних по відношенню до журналістів дій в.о. директора парку Глоби, розглянути відповідність займаній посаді заступниці мера Ірини Зайцевої, дати правову оцінку фактам перешкодження законній професійній діяльності журналістів та вжити заходів прокурорського реагування щодо Світлани Кравченко, а також звернути увагу на випадки обмеження свободи слова та доступу до інформації з боку міських чиновників.

Заяву НСЖУ спробували донести до депутатів міськради під час чергової сесії **21 травня**. Перед початком пленарного засідання депутатам роздали текстові екземпляри заяви. Однак депутати не виявили інтересу до проблеми захисту свободи слова та професійних прав журналістів. Більше

того, під час виступу голови Профспілки робітників сфери підприємництва Клавдії Крещук, яка від імені НСЖУ зачитала текст заяви, залу засідань демонстративно у повному складі залишила фракція Партії регіонів, до якої входить заступник міського голови Ірина Зайцева.

27 травня відновилися електронні провокації по відношенню до Інтернет-видання «Інформатор». В цей день на електронні поштові скриньки низки громадських організацій та засобів масової інформації надійшло псевдо-звернення від колективу редакції «Інформатора», у якому повідомлялось про нібито факти тиску з боку прес-служби ГО «Громадська сила» на журналістів у зв'язку з намірами колективу «Інформатора» опублікувати у пресі інтерв'ю з головою цієї організації та депутатом Дніпропетровської міської ради Загідом Красновим. Нижче додавався текст цього «інтерв'ю», у якому З. Краснов у цинічній і відвертій формі розмірковував над особливостями ведення своєї політичної та підприємницької діяльності у м. Дніпропетровську.

У редакції «Інформатора» спростували факт розповсюдження такої заяви, зазначивши, що подібними методами хтось намагається зіпсувати репутацію видання та продовжити ескалацію політичної напруги у місті.

ЧЕРВЕНЬ 2008 р.

м. Дніпропетровськ

19 червня низка дніпропетровських ЗМІ отримала електронною поштою лист-звернення «Крик моєї душі» від відомого дніпропетровського журналіста та головного редактора газети «Горожанін» Віталія Теплова. Ідучи на зустріч журналісту, текст звернення опублікували одночасно декілька Інтернет видань ([«Політичний Дніпропетровськ»](#), [«Спецкор»](#), [«Регіональний інформаційний центр»](#) та [gorod.dp.ua](#)). У звернення журналіст повідомив, що продав свої права на видання газети новому власнику. Причиною для такого серйозного рішення стали погрози, які звучали на адресу головного редактора вже не перший місяць. Останньою краплею терпіння був замах на друзів журналіста. «Я не звертав особливої уваги на погрози, які мені робили у травні посередники від Загіда Краснова. Наприкінці минулого тижня мені довелося пересвідчитись у серйозності цих погроз. На словах мені передали, що все почнеться у червні. 13 червня мені передали «привітання» у вигляді вибуху двох бойових гранат. Цілили поки що не в мене, а в моїх друзів», – зазначалося у тексті повідомлення.

У відповідь на публікацію депутат Дніпропетровської міської ради Загід Краснов заперечив звинувачення на свою адресу і заявив, що не погрожував Теплову й не примушував його продавати видання «Горожанін». Серед іншого депутат також повідомив, що його юридична служба вже готує відповідну позовну заяву проти пана Теплова.

Несподівана розв'язка конфлікту прийшла у той момент, коли ситуацію прокоментував сам журналіст Віталій Теплов. Зокрема, він зазначив, що поширена наче б то від його імені заява у ЗМІ – фальшивка, яка не має до нього ніякого відношення. «Я ніколи не спілкувався з читачами й колегами за допомогою листів, все, що я хочу сказати, я кажу за допомогою «Горожанина», – наголосив журналіст. За словами Теплова, він вже направив відповідне звернення до правоохоронних органів за фактом поширення від його імені інформації, що не відповідає дійсності.

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації

Цей Закон визначає механізм реформування друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування, посилює правову основу незалежної діяльності друкованих засобів масової інформації, засад політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності у висвітленні такими засобами процесів та подій, що відбуваються в Україні та за її межами.

Стаття 1. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на друковані засоби масової інформації, засновниками (співзасновниками) яких є органи державної влади та органи місцевого самоврядування (далі - друковані засоби масової інформації), і редакції друкованих засобів масової інформації, засновниками (співзасновниками) яких є органи державної влади та органи місцевого самоврядування (далі - редакції).

Стаття 2. Етапи реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій

1. Реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій здійснюється у два етапи: підготовчий (2009-2010 роки) та основний (2011-2012 роки).

2. На підготовчому етапі здійснюється реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій, згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах, організовується підвищення кваліфікації працівників таких

редакцій відповідно до законодавства, а також складення Зведеного списку об'єктів реформування.

3. До переліку друкованих засобів масової інформації та редакцій, які братимуть участь у реформуванні на підготовчому етапі, включаються друковані засоби масової інформації та редакції, що звернулися з відповідним клопотанням до центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах.

4. За результатами підготовчого етапу реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах проводить аналіз ходу його реалізації та у разі потреби готує пропозиції щодо внесення змін до відповідних нормативно-правових актів.

5. На основному етапі здійснюється реформування інших друкованих засобів масової інформації та редакцій.

6. На обох етапах реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій на договірних засадах здійснюється висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, народних депутатів України, депутатів сільських, селищних, міських, районних і обласних рад, публікація прийнятих такими органами нормативно-правових актів, інших рішень про свою діяльність та інформації, обов'язковість оприлюднення якої передбачено законодавством.

Стаття 3. Способи реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій

1. Реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій здійснюється такими способами:

1) вихід органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та редакції з перетворенням редакції членами її трудового колективу у господарське товариство із збереженням назви та тематичної спрямованості друкованого засобу масової інформації;

2) вихід органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та редакції - у разі відсутності державного (комунального) майна у майні такої редакції відповідно до статті 7 цього Закону;

3) приватизація майна редакції, що перебуває у державній чи комунальній власності, відповідно до законодавства з питань приватизації та з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, та вихід органів державної влади та/або органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та редакції - у разі коли трудовий колектив редакції не подає протягом установленого цим Законом строку пропозиції щодо своєї участі у реформуванні друкованого засобу масової інформації;

4) перетворення друкованих засобів масової інформації, засновниками яких є органи законодавчої, виконавчої та судової влади, інші державні органи, в офіційні друковані видання.

2. Протягом чотирьох місяців з дня набрання чинності цим Законом засновники (співзасновники) друкованого засобу масової інформації та редакції зобов'язані погасити борги з обов'язкових платежів, ліквідувати заборгованість із заробітної плати та виконати інші фінансові зобов'язання відповідно до законодавства.

Стаття 4. Порядок прийняття рішення про реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій

1. Рішення про реформування друкованого засобу масової інформації приймається його засновником (співзасновниками) та засновником (співзасновниками) редакції з обов'язковим урахуванням думки трудового колективу щодо способу реформування.

2. Протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом трудовий колектив редакції на загальних зборах, на яких присутні не менш як три чверті загальної кількості працівників, що перебувають в її штаті, приймає рішення про свою участь у реформуванні друкованого засобу масової інформації та подає засновникам (співзасновникам) пропозицію стосовно способу реформування.

3. У місячний строк після надходження пропозиції трудового колективу редакції засновники (співзасновники) друкованого засобу масової інформації затверджують рішення про спосіб реформування та доводять його до відома трудового колективу, центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах для внесення такої інформації до Зведеного списку об'єктів реформування та органу, що здійснює державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації.

4. У разі коли трудовий колектив редакції протягом встановленого цим Законом строку не повідомляє про свою участь у реформуванні друкованого засобу масової інформації, його засновники (співзасновники) у тижневий строк приймають рішення про спосіб реформування друкованого засобу масової інформації та/або його редакції відповідно до цього Закону. Зазначене рішення у п'ятнадцятиденний строк доводиться до відома трудового колективу редакції, центрального органу виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах, уповноважених органів управління, які є засновниками (співзасновниками) зазначених друкованих засобів масової інформації та редакцій відповідно до Закону України "Про управління об'єктами державної власності" та органу, що здійснює державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації.

Спори між засновниками (співзасновниками) друкованого засобу масової інформації та засновниками (співзасновниками) редакції щодо способу реформування друкованого засобу масової інформації та редакції вирішуються у судовому порядку.

5. Рішення засновників (співзасновників) про реформування друкованого засобу масової інформації та редакції публікується в цьому ж друкованому засобі масової інформації протягом місяця після його прийняття.

Стаття 5. Особливості управління майном редакцій державних та комунальних друкованих засобів масової інформації у процесі їх реформування

1. Управління майном редакцій державних друкованих засобів масової інформації до завершення процесу їх реформування здійснюється уповноваженими органами управління, які є засновниками (співзасновниками) зазначених друкованих засобів масової інформації та редакцій відповідно до Закону України "Про управління об'єктами державної власності".

2. Управління майном редакцій комунальних друкованих засобів масової інформації до завершення процесу реформування здійснюється відповідними органами місцевого самоврядування, які є засновниками (співзасновниками) зазначених друкованих засобів масової інформації та редакцій.

3. З моменту набрання чинності цим Законом та до завершення процесу реформування відповідних друкованих засобів масової інформації та редакцій органам державної влади та органам місцевого самоврядування, які є їх засновниками (співзасновниками), забороняється проведення операцій, наслідком яких може стати відчуження майна редакцій, зокрема його продаж, обмін та застава, встановлення іпотеки, безоплатна передача та реалізація для погашення заборгованості, передача в оренду, внесення його до статутних фондів інших суб'єктів господарювання, передача в управління та здійснення операцій з борговими вимогами і зобов'язаннями (факторинг).

4. При перетворенні редакцій у господарські товариства, що утворюються членами трудового колективу редакцій, установчі документи новоутворюваних господарських товариств обов'язково погоджуються з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, які є засновниками відповідних друкованих засобів масової інформації та редакцій.

5. Центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах здійснює моніторинг процесу реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій з метою забезпечення їх функціонування та збереження цільового призначення та тематичної спрямованості.

Стаття 6. Зведений список об'єктів реформування

1. Центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах забезпечує складення, ведення та оновлення Зведеного списку об'єктів реформування на підставі інформації, що подається засновниками (співзасновниками) друкованих засобів масової інформації та редакцій у порядку та за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах.

2. Зведений список об'єктів реформування містить інформацію про засновників (співзасновників) друкованих засобів масової інформації та редакцій, приміщення, в яких розташовані редакції, перелік майна, що перебуває на їх балансі, джерела фінансування, а також про рішення засновників (співзасновників) щодо реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій.

Стаття 7. Вихід органів державної влади та органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та редакції

1. Вихід органів державної влади та органів місцевого самоврядування із складу засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації та редакції оформляється угодою, укладеною між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, що є засновниками (співзасновниками), та правонаступниками (співзасновниками, трудовим колективом редакції) відповідно до вимог цивільного законодавства. Зазначена угода, до якої обов'язково включаються умови стосовно збереження тематичної спрямованості друкованого засобу масової інформації, є підставою для подання правонаступниками заяви про перереєстрацію друкованого засобу масової інформації в порядку, визначеному Законом України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні". У разі відмови трудового колективу редакції та інших засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації від укладення цієї угоди, правонаступники визначаються на конкурсних засадах.

2. Порядок проведення конкурсу визначає центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах.

Стаття 8. Перетворення друкованих засобів масової інформації в офіційні друковані видання

1. Друковані засоби масової інформації, засновниками яких є органи законодавчої, виконавчої та судової влади, інші державні органи, можуть перетворюватися в офіційні друковані видання за рішенням їх засновників (співзасновників).

2. У разі коли органи законодавчої, виконавчої та судової влади, інші державні органи, виступають засновниками (співзасновниками) декількох друкованих засобів масової інформації, перетворення в офіційне друковане видання можливе лише одного з таких друкованих засобів масової інформації.

Інші друковані засоби масової інформації, що не перетворилися в офіційні друковані видання, реформуються відповідно до цього Закону.

3. Офіційні друковані видання вносяться Міністерством юстиції до Єдиного державного реєстру офіційних друкованих видань. Порядок внесення офіційних друкованих видань до Єдиного державного реєстру офіційних друкованих видань визначається Кабінетом Міністрів України.

4. В офіційних друкованих виданнях забороняється розмішувати рекламу або будь-яку іншу інформацію, обов'язковість оприлюднення якої не передбачено законодавством.

5. Обов'язкові безоплатні примірники офіційних друкованих видань після друкування доставляються одержувачам відповідно до Закону України "Про обов'язковий примірник документів".

Стаття 9. Перетворення редакції членами її трудового колективу у господарське товариство

1. Перетворення редакції членами її трудового колективу у господарське товариство здійснюється відповідно до Цивільного і Господарського кодексів України.

Обов'язковими умовами перетворення редакції членами її трудового колективу у господарське товариство є забезпечення випуску друкованого засобу масової інформації та збереження його тематичної спрямованості. Виконання зазначених умов контролює центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах.

2. У процесі реформування майно (крім приміщень), яке перебуває та/або станом на 31 грудня 2005 року перебувало на балансі редакції (майно, надане редакції засновником (співзасновником) друкованого засобу масової інформації у постійне користування, та майно, придбане трудовим колективом редакції), передається у власність зазначеному господарському товариству безоплатно за умови забезпечення функціонування та збереження тематичної спрямованості друкованого засобу масової інформації.

3. Розподіл часток між членами трудового колективу господарського товариства здійснюється відповідно до їх внеску за рішенням загальних зборів трудового колективу з урахуванням балансової вартості майна.

4. У разі виходу із господарського товариства засновника (учасника) господарського товариства частка майна, отримана ним під час реформування друкованого засобу масової інформації, не підлягає видачі зазначеному засновнику (учаснику), а розподіляється між учасниками господарського товариства, які працюють на момент виходу з господарського товариства засновника (учасника).

5. У разі припинення випуску друкованого засобу масової інформації або зміни його тематичної спрямованості після процесу реформування центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах вживає заходів для повернення майна відповідно до державної або комунальної власності з метою подальшої приватизації на конкурентних засадах у порядку, визначеному законодавством України з питань приватизації. При цьому органи місцевого самоврядування можуть делегувати державним органам приватизації повноваження щодо приватизації майна редакцій, яке повернуто у комунальну власність, за умови відшкодування витрат, пов'язаних з продажем такого майна.

6. У статуті редакції, перетвореної членами її трудового колективу у господарське товариство, зазначається тематична спрямованість друкованого засобу масової інформації та обов'язково передбачається умова стосовно всебічного висвітлення подій, що відбуваються у регіоні розповсюдження друкованого засобу масової інформації, із забезпеченням плюралізму висловлення думок.

Стаття 10. Надання редакціям приміщень у процесі реформування

1. Редакції у процесі реформування мають переважне право на забезпечення приміщеннями для провадження своєї діяльності.

2. Редакції, на балансі яких на 31 грудня 2005 року перебували приміщення, забезпечуються приміщеннями безоплатно.

3. Приміщення державної або комунальної форми власності, у яких на час реформування відповідно до договору оренди перебували редакції, передаються в оренду строком не менше ніж на 25 років за ставками, установленими для бюджетних організацій. Договір оренди укладається між редакцією та Фондом державного майна України та/або його регіональними відділеннями.

У разі неможливості продовження строку дії договору оренди органи місцевого самоврядування надають такій редакції рівноцінне приміщення на таких самих умовах.

4. Норми цієї статті не застосовуються до друкованих засобів масової інформації:

заснованих за участю юридичних або фізичних осіб, до сфери діяльності яких належить виробництво та постачання паперу, поліграфічного обладнання і технічних засобів мовлення;

заснованих за участю міжнародних організацій або юридичних чи фізичних осіб інших держав, осіб без громадянства.

Стаття 11. Особливості приватизації майна редакцій

1. Засновники (співзасновники) друкованого засобу масової інформації приймають рішення про відчуження майна або частки у майні редакції, що є державною чи комунальною власністю, на конкурентних засадах у порядку, визначеному законодавством з питань приватизації, якщо трудовий колектив редакції протягом установленого цим Законом строку не внесе пропозицію стосовно перетворення редакції членами її трудового колективу у господарське товариство.

2. Про прийняте рішення засновники (співзасновники) друкованого засобу масової інформації повідомляють у місячний строк центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах, орган приватизації та трудовий колектив редакції.

3. Рішення засновників (співзасновників) друкованих засобів масової інформації про відчуження майна або частки у майні редакції, що є державною чи комунальною власністю, на конкурентних засадах у порядку, визначеному

законодавством з питань приватизації, публікується протягом місяця в цьому самому друкованому засобі масової інформації.

4. До договору купівлі-продажу включаються умови щодо забезпечення діяльності та збереження тематичної спрямованості друкованого засобу масової інформації, а також забезпечення соціальних гарантій журналістам друкованого засобу масової інформації.

Стаття 12. Припинення випуску друкованого засобу масової інформації та діяльності редакції

1. Засновники (співзасновники) друкованого засобу масової інформації та редакції приймають рішення про припинення випуску друкованого засобу масової інформації, якщо:

трудоий колектив редакції протягом установленого цим Законом строку не вніс пропозицію стосовно своєї участі у реформуванні друкованого засобу масової інформації;

приватизація в установленому цим Законом порядку не відбулася.

2. Про прийняте рішення засновники (співзасновники) друкованого засобу масової інформації та редакції повідомляють центральний орган виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній та видавничій сферах, а також орган, що здійснює державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації.

3. Рішення засновників (співзасновників) друкованого засобу масової інформації про припинення випуску друкованого засобу масової інформації публікується в цьому самому друкованому засобі масової інформації протягом місяця.

Стаття 13. Соціальні гарантії журналістам редакцій

1. Журналістам реформованих редакцій, що досягли установленого законодавством пенсійного віку та мають не менш як 20 років страхового стажу на посадах журналістів у державних і комунальних друкованих засобах масової інформації, стаж роботи в яких зараховується до стажу державної служби, пенсії нараховуються із застосуванням норми, методики та порядку нарахування пенсії державному службовцю.

Стаття 14. Відповідальність за порушення законодавства про реформування друкованих засобів масової інформації

1. За невиконання норм цього Закону службові особи, інші працівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування несуть відповідальність відповідно до законодавства.

Стаття 15. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

Пункти 1, 6 і 8 частини 2 цієї статті набирають чинності з 1 січня 2013 року, а пункти 2, 3, 4, 5 і 7 частини 2 цієї статті - з дня опублікування Закону.

Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.

Будь-яке фінансування друкованих засобів масової інформації та редакцій з 1 січня 2013 року з Державного та місцевих бюджетів припиняється.

2. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1) доповнити пункт 6 частини першої статті 91 Бюджетного кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 37-38, ст. 189; 2004 р., № 8, ст. 64, № 23, ст. 323; 2007 р., № 7-8, ст. 66, № 8, ст. 67) після слів "кінематографії та" словами "аудіовізуальних (електронних)";

2) доповнити абзац третій частини третьої статті 21 Закону України "Про інформацію" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 48, ст. 650) після слів "в друкованих засобах масової інформації" словами "на підставі договорів між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і редакціями засобів масової інформації (іншими установами, що виконують їх функції)";

3) у Законі України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 1, ст. 1, № 46, ст. 427):

частину першу статті 1 викласти в такій редакції:

"В цьому Законі під друкованими засобами масової інформації (пресою) в Україні розуміються періодичні і такі, що продовжуються, видання, що видаються редакціями або іншими установами, що виконують їх функції, та використовують творчу працю журналістів. Друкований засіб масової інформації виходить під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію".

доповнити статтю 8 після частини першої новою частиною такого змісту:

"Органи державної влади та органи місцевого самоврядування не можуть виступати засновниками (співзасновниками) друкованих засобів масової інформації, крім офіційних друкованих видань.";

У зв'язку з цим частини другу і третю вважати відповідно частинами третьою і четвертою;

доповнити частину першу статті 15 пунктом 4 такого змісту:

"4) якщо засновниками (співзасновниками) друкованого засобу масової інформації виступають органи державної влади та органи місцевого самоврядування.";

перше речення частини третьої статті 18 після слів і цифри "частини першої статті 3 цього Закону" доповнити словами ", вимог Закону України "Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації";

4) у Законі України "Про місцеве самоврядування в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170; 1998 р., № 48, ст. 292; 1999 р., № 41, ст. 372; 2001 р., № 9, ст. 39, № 32, ст. 172; 2004 р., № 19, ст. 259, № 23,

ст. 323; 2005 р., № 21, ст. 303, № 49, ст. 519; 2006 р., № 16, ст. 133; 2007 р., № 7-8, ст. 66; № 18-19, ст. 269; Офіційний вісник України, 2008 р., № 1, ст. 1):

пункт 8 частини першої статті 26 після слова "заснування" доповнити словами "аудіовізуальних (електронних)";

доповнити пункт 7 частини першої статті 43 після слова "заснування" словами "аудіовізуальних (електронних)";

5) у Законі України "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 49, ст. 299; 1998 р., № 45, ст. 271):

абзац шостий статті 1 викласти в такій редакції:

"офіційні друковані видання - видання органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які видаються цими органами лише для оприлюднення прийнятих (виданих) зазначеними органами нормативно-правових актів, інших рішень про свою діяльність та інформації таких органів, обов'язковість оприлюднення якої передбачено законодавством, та не використовують творчу працю журналістів";

у статті 7 слова "друкованих чи" виключити;

у статті 22:

у першому реченні слова "в офіційних виданнях" замінити словами "в офіційних друкованих виданнях", а слова "та друкованих засобах масової інформації" виключити;

у другому реченні слова "Недержавні друковані" замінити словом "Друковані";

текст статті 23 викласти у такій редакції:

"Висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, народних депутатів України, депутатів сільських, селищних, міських, районних і обласних рад у друкованих засобах масової інформації здійснюється на договірних засадах відповідно до законодавства України.";

6) у Законі України "Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 50, ст. 302; 2002 р., № 2, ст. 5, № 29, ст. 200, № 50, ст. 368; 2005 р., № 17-19, ст. 267):

у пункті "в" частини першої статті 1:

абзаци перший і третій виключити;

в абзаці другому слова "комунальний засіб масової інформації - аудіовізуальний чи друкований засіб масової інформації" замінити словами "комунальний аудіовізуальний засіб масової інформації - аудіовізуальний засіб масової інформації";

у статті 4:

у частині третій:

абзац перший викласти у такій редакції:

"Визначені для фінансової допомоги кошти використовуються для надання:";

в абзаці другому слова "районним, міським та міськрайонним газетам" виключити;
у частині четвертій слова "у частинах другій і третій" замінити словами "у частині другій";
частину другу статті 6 виключити;
у статті 7:
у назві статті слова "районних, міських та міськрайонних газет" виключити;
у частині першій слова "районних, міських та міськрайонних газет і" виключити;
у частині третій слова "на місцеві газети в кожному районі і місті та" виключити;
у частині п'ятій слова "редакціями газет та" виключити;
у статті 8:
у назві статті слова "районних, міських та міськрайонних газет" виключити;
у першому реченні частини третьої слова "районних, міських та міськрайонних газет і" виключити;
у статті 11:
у частині другій слова "редакцій друкованих періодичних видань органів державної влади," виключити;
у частині п'ятій статті 14 слова "керівника редакції друкованого засобу масової інформації," виключити;
7) у статті 12 Закону України "Про рекламу" (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., № 8, ст. 62) виключити:
у частині четвертій слова", діяльність яких повністю або частково фінансується з державного або місцевих бюджетів,";
частину п'яту;
8) частину п'яту статті 22 Закону України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 16, ст. 265; 2006 р., № 18, ст. 155) виключити.

Проект

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про мораторій на відчуження від редакцій державних та комунальних засобів масової інформації приміщень та майна»

Цей Закон спрямовано на запобігання зловживанню та попередження порушень у відчуженні приміщень та майна від редакцій державних та комунальних засобів масової інформації.

Стаття 1.

Тимчасово, до прийняття Закону України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», який визначить суб'єктів права власності, встановити мораторій на відчуження приміщень та майна редакцій державних та комунальних засобів масової інформації.

Стаття 2

Для цілей цього Закону під відчуженням приміщень та майна розуміється укладання та виконання договорів купівлі-продажу, застави, іпотеки, внесення його до статутних капіталів (фондів) суб'єктів господарювання, інших цивільно-правових актів, які передбачають перехід права власності до інших юридичних та фізичних осіб, а також продажу майна в процесі провадження справи про банкрутство.

Стаття 3

Тимчасово, до прийняття законодавчого акта про визначення суб'єктів права власності приміщень та майна, яке перебуває у володінні редакцій засобів масової інформації, встановлюється також мораторій на передачу їх у оренду чи інше користування фізичним та юридичним особам.

Стаття 4

1. Цей Закон набуває чинності з дня його опублікування.

2. Доручити Фонду державного майна України за участі народних депутатів України, депутатів обласних та місцевих рад, Рахункової палати України, Державної податкової адміністрації України, представників Генеральної прокуратури України та інших правоохоронних органів:

протягом 10 робочих днів після прийняття цього Закону скласти перелік приміщень та майна, яке забороняється відчужувати;

до 1 лютого 2007 року:

провести інвентаризацію відповідних приміщень та майна;

з кожного приміщення документально визначити законність його перебування у володінні;

щодо кожного приміщення, внесеного до вказаного переліку, встановити частку держави та інших суб'єктів господарювання;

перевірити законність відчуження приміщень та майна протягом 2000-2006 року, а у разі порушення законодавства України вжити заходів до повернення його законному власнику.

3. Кабінету Міністрів України:

забезпечити неухильне виконання цього Закону;

до 15 лютого 2007 року подати в установленому порядку законопроект про визначення суб'єктів права власності приміщень та майна, яке перебуває у володінні редакцій державних та комунальних засобів масової інформації.

4. Кабінету Міністрів України та Фонду державного майна України до 20 лютого 2007 року проінформувати Верховну Раду України про виконання цього Закону.

ДЛЯ НОТАТОК

**Громадська організація
«Дніпровський центр соціальних досліджень»**

Про організацію

Адреса:
49101, м. Дніпропетровськ,
вул. Свердлова, 6
(готель «Свердловськ»), офіс 819
телефон/факс +380-56-744-98-58
E-mail: dcsi@dcsi.dp.ua
<http://www.dcsi.dp.ua>

Громадська організація «Дніпровський центр соціальних досліджень» (далі ДЦСД) була заснована у 1999 році незалежною групою аналітиків для спостереження за суспільно-політичною ситуацією у Дніпропетровській області, вивчення різних її аспектів та інформування про неї.

Місія організації полягає в об'єднанні зусиль наукових і громадських організацій, засобів масової інформації, громадськості для дослідження соціально-економічних, соціокультурних процесів в регіоні та використання отриманих даних для розвитку інститутів громадянського суспільства у Дніпропетровській області.

Для досягнення цієї мети ДЦСД ставить перед собою наступні завдання:

- Систематичне вивчення громадської думки з широкого спектру суспільно-політичних питань.
- Проведення наукових досліджень з проблем влади, партійно-політичної структуризації українського суспільства, розвитку організацій «третього сектору» і т.ін.
- Проведення «круглих столів» по найбільш актуальним проблемам, пов'язаним з розвитком інститутів громадянського суспільства.
- Організація та проведення науково-теоретичних та науково-практичних семінарів та конференцій з метою поширення і популяризації політичної та громадянської освіти.
- Вироблення практичних рекомендацій для вирішення громадсько-політичних та соціально-економічних проблем Дніпропетровського регіону.
- Організаційна та методична підтримка громадських активістів, лідерів організацій «третього сектору».
- Здійснення обміну інформацією між дослідницькими структурами Дніпропетровського регіону та України; поширення результатів досліджень ДЦСД.
- Експертна та аналітична підтримка діяльності мас-медіа, громадських, політичних та державних структур.
- Видання довідників та інформаційно-аналітичних бюлетенів на теми, що охоплюють різні напрямки суспільно-політичного життя.

NATIONAL ENDOWMENT FOR DEMOCRACY

Національний фонд підтримки демократії, США

Національний фонд підтримки демократії як недержавна неприбуткова організація була створена в 1983 році для зміцнення демократичних інституцій у всьому світі шляхом проведення недержавних ініціатив.

Діяльність Фонду керується незалежною Радою директорів і фінансується за рахунок громадських коштів, розмір яких щороку визначається Конгресом США. Ці кошти використовуються для надання сотень грантів громадським організаціям в багатьох регіонах світу, включаючи Східну Європу та країни колишнього Радянського Союзу.

Більше ніж 20 років існування Фонду підтверджують його ефективність та успіх, які базуються на п'яти принципах його діяльності:

- **регіональний підхід** – розподіл на шість регіональних підрозділів дозволяє Фонду ефективно і гнучко визначати вірні пріоритети у кожному з регіонів,
- **багатосекторальний підхід** – діяльність Фонду зосереджується в різноманітних сферах громадянського суспільства, а саме: права людини і меншин, громадська освіта, незалежні ЗМІ та верховенство закону,
- **допомога знизу** – допомога Фонду спрямована на організації, що створюють безпосередню основу громадянського суспільства: громадські організації та ініціативи, професійні спілки тощо,
- **невеликі гранти** – надання невеликих грантів, але якомога більшої кількості реальних громадських проектів створює основу для широкого розповсюдження ідей демократії в суспільстві,
- **створення зв'язків** – велика кількість отримувачів грантів Фонду створює передумови для більш активного обміну досвідом між ними та більш ефективного впливу громадських організацій та ініціатив на політичні процеси.

Своєю глобальною діяльністю **Національний фонд підтримки демократії** підтверджує, що кожна людина має право жити при демократичному уряді. Підтримуючи цю ідею шляхом реалізації своєї програми сприяння демократії, Фонд дає зрозуміти країнам, які борються за демократію, що вони не є поодинокими у своїй боротьбі.

Видано за сприяння NED
Національного фонду підтримки демократії США

ВИДАВЕЦЬ:

Дніпровський центр соціальних досліджень
вул. Свердлова, 6 (готель «Свердловськ»), оф. 819
м. Дніпропетровськ, 49101
т/ф (056) 744 98 58
Е-mail: dcsi@dcsi.dp.ua
www.dcsi.dp.ua

Літературний редактор – Головата Н.М.
Комп'ютерна верстка – Меланченко Д.О.
Дизайн обкладинки - Макаренко А.В.

92 стор. А4, тираж 1000 екз.
Надруковано з готового оригінал-макету
на різнографі ПП Сізіх С.О.